

ARTEMIS

preventing sexual harassment & abuse among primary school
Students

ΖΩΝΗ ΜΗΔΕΝΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ

Ένας βασικός οδηγός για εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ'ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκπαιδευτικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (ΕΑΕΑ). Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΕΑΕΑ δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.
Αριθμός Έργου: 2023-1-FR01-KA220-SCH-000152428

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μια εισαγωγή στον Οδηγό “Ζώνη Μηδενικής Παρενόχλησης”

Ο Οδηγός «Ζώνη Μηδενικής Παρενόχλησης» είναι ένα σημαντικό βοήθημα για τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, αφιερωμένο στην πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης και κακοποίησης μεταξύ των μαθητών. Ο Οδηγός παρέχει στους εκπαιδευτικούς τις γνώσεις και τα εργαλεία που είναι απαραίτητα για την αντιμετώπιση αυτού του ευαίσθητου θέματος στο σχολικό περιβάλλον.

Η σεξουαλική παρενόχληση στα σχολεία αποτελεί σημαντικό πρόβλημα που μπορεί να επηρεάσει βαθιά τη συναισθηματική, ψυχολογική και ακαδημαϊκή ευημερία των μαθητών. Παρά τη σοβαρή φύση του ζητήματος, συχνά υπάρχει έλλειψη ευαισθητοποίησης, εκπαιδευτικού υλικού και κατάρτισης για τους εκπαιδευτικούς, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε ανεπαρκείς αντιδράσεις και στη διαιώνιση επιβλαβών συμπεριφορών. Έτσι, ο παρών οδηγός έχει ως στόχο να προσφέρει ολοκληρωμένες θεωρητικές γνώσεις και πρακτικές στρατηγικές για τη δημιουργία ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος για τους μαθητές στα δημοτικά σχολεία.

Ο Οδηγός είναι δομημένος σε διάφορες ενότητες που αναλύουν τις αιτίες, τα αποτελέσματα και τα είδη της σεξουαλικής παρενόχλησης. Διερευνά πολιτιστικούς και κοινωνικούς παράγοντες, όπως η κανονιστική αρρενωπότητα και η πίεση των συνομηλίκων, που συμβάλλουν στην επικράτηση της παρενόχλησης στα σχολεία. Ο αντίκτυπος αυτών των συμπεριφορών στους μαθητές, συμπεριλαμβανομένης της συναισθηματικής δυσφορίας, της κοινωνικής απομόνωσης και των ακαδημαϊκών δυσκολιών, εξετάζεται διεξοδικά για να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς να κατανοήσουν την πλήρη έκταση του προβλήματος.

Τέλος, ο Οδηγός περιλαμβάνει μια σειρά δραστηριοτήτων, μελετών περίπτωσης και στρατηγικών πρόληψης προσαρμοσμένων στα πλαίσια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι πόροι αυτοί έχουν σχεδιαστεί για να υποστηρίξουν τους εκπαιδευτικούς στην καλλιέργεια μιας κουλτούρας σεβασμού, συναίνεσης και ασφάλειας μεταξύ των μαθητών τους.

Πίνακας Περιεχομένων

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ</u>	1
ΑΙΤΙΕΣ	
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΑΙΤΙΕΣ</u>	3
<u>ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΑΡΡΕΝΩΠΟΤΗΤΑ</u>	4
<u>ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ</u>	8
<u>ΑΠΟΥΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΥΛΙΚΩΝ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΟΥΣ</u>	15
<u>ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ</u>	17
<u>ΠΙΕΣΗ ΑΠΟ ΣΥΝΟΜΗΛΙΚΟΥΣ</u>	20
<u>ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΣΧΕΣΕΙΣ, ΤΑ ΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗ</u>	22
ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ	
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ</u>	24
<u>ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΒΛΑΒΗ</u>	25
<u>ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ</u>	28
<u>ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ</u>	31
<u>ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ</u>	34
<u>ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΤΗΣ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ</u>	38
ΤΥΠΟΙ	
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΥΣ ΤΥΠΟΥΣ</u>	40
<u>ΛΕΚΤΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ</u>	41
<u>ΜΗ ΛΕΚΤΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ</u>	43
<u>ΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ</u>	45
<u>ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ</u>	49
ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΕΕ	
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΕΕ</u>	52
<u>ΓΑΛΛΙΑ</u>	53
<u>ΕΛΛΑΔΑ</u>	56
<u>ΙΤΑΛΙΑ</u>	58
<u>ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ</u>	59
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	
<u>ΑΙΤΙΕΣ</u>	61
<u>ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ</u>	63
<u>ΤΥΠΟΙ</u>	64
<u>ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ</u>	66

ΦΥΛΛΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

<u>ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 1</u>	69
<u>ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 2</u>	73
<u>ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 3</u>	77
<u>ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 4</u>	80
<u>ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 5</u>	83
<u>ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 6</u>	85
<u>ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 7</u>	87
<u>ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 8</u>	89
<u>ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 9</u>	91
<u>ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 10</u>	93

ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ</u>	97
<u>ΜΑΡΤΙΝΙΚΑ</u>	98
<u>ΕΛΛΑΔΑ</u>	99
<u>ΙΤΑΛΙΑ</u>	100
<u>ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ</u>	101

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Εισαγωγή στο θεωρητικό μέρος

Το θεωρητικό μέρος του οδηγού αποτελεί σημαντική πηγή πληροφοριών και υλικού ευαισθητοποίησης σχετικά με το θέμα της σεξουαλικής παρενόχλησης από ομοτίμους. Η σεξουαλική παρενόχληση στα σχολεία είναι μια σοβαρή πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά. Ο παρών οδηγός προσφέρεται ως πρακτικό εργαλείο για τους εκπαιδευτικούς και στοχεύει στην παροχή μιας ολιστικής προσέγγισης της υπάρχουσας γνώσης σχετικά με το φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης, ώστε να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς στην κατανόηση, τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης εντός του σχολικού περιβάλλοντος. Στο θεωρητικό μέρος του οδηγού εξετάζονται σε βάθος οι κύριες συστώσεις της σεξουαλικής παρενόχλησης. Συγκεκριμένα, ο οδηγός εστιάζει στις αιτίες που συμβάλλουν στην κλιμάκωση του φαινομένου, στις επιπτώσεις που έχει στα θύματα και τέλος στους τύπους και τις εκφράσεις της συμπεριφοράς.

Μέσω των θεμάτων που σχετίζονται με τα αίτια της σεξουαλικής παρενόχλησης, οι εκπαιδευτικοί θα συνειδητοποιήσουν τους παράγοντες που οδηγούν στην έκφραση της σεξουαλικής παρενόχλησης στο σχολικό περιβάλλον, ακόμη και όταν τα αίτια αυτά δεν είναι φυσικά ορατά. Ως εκ τούτου, γίνεται αναφορά στα κανονικοποιημένα στερεότυπα και στα δυναμικά δίκτυα αλληλεπιδράσεων που τροφοδοτούν το φαινόμενο, αλλά και στα κενά της σύγχρονης εκπαίδευσης που οδηγούν στην έξαρσή του. Στη δεύτερη θεματική ενότητα του οδηγού, οι εκπαιδευτικοί θα βρουν εμπειριστατωμένες έρευνες σχετικά με τις επιπτώσεις της σεξουαλικής παρενόχλησης στα θύματα. Η ενότητα αυτή καλύπτει όλους τους τομείς της ζωής ενός παιδιού που μπορεί να επηρεαστούν, όπως ο συναισθηματικός-ψυχολογικός, ο ακαδημαϊκός-γνωστικός, ο φυσικός και ο κοινωνικός τομέας.

Η τελευταία θεωρητική ενότητα είναι ένας οδηγός για τον εντοπισμό των τύπων σεξουαλικής παρενόχλησης που μπορεί να υποστεί ένας μαθητής. Σε αυτή την ενότητα, οι αναγνώστες θα συνειδητοποιήσουν ότι πολλές συμπεριφορές που μπορεί να δικαιολογούνται με βάση ορισμένα κανονικοποιημένα στερεότυπα αποτελούν μορφές σεξουαλικής παρενόχλησης που μπορεί να συμβαίνουν τόσο εντός όσο και εκτός του σχολικού πλαισίου. Μέσω αυτού του οδηγού, οι εκπαιδευτικοί θα αποκτήσουν πολύτιμες γνώσεις σχετικά με τη σημασία και την πολυπλοκότητα του προβλήματος. Επιπλέον, ο οδηγός θα αποτελέσει ένα πρακτικό εργαλείο για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των πολλαπλών και ποικίλων τύπων σεξουαλικής παρενόχλησης, ώστε να δημιουργηθούν ασφαλή μαθησιακά περιβάλλοντα.

ΑΙΤΙΕΣ

Εισαγωγή στις αιτίες

Το πρώτο θεωρητικό τμήμα του παρόντος οδηγού επικεντρώνεται στους βασικούς παράγοντες που συμβάλλουν στην ενίσχυση του προβλήματος της σεξουαλικής παρενόχλησης στα σχολεία. Γίνεται αναφορά σε αόρατους παράγοντες που δεν είναι εύκολο να εντοπιστούν, όπως η κανονικοποίηση των στερεοτύπων που αναπαράγουν συμπεριφορές σεξουαλικής παρενόχλησης. Στη συνέχεια περιγράφονται παθογόνοι παράγοντες που εντοπίζονται στο εκπαιδευτικό σύστημα, όπως η έλλειψη ευαισθητοποίησης και κατάρτισης των εκπαιδευτικών και η απουσία σχετικού εκπαιδευτικού υλικού για τους μαθητές. Τέλος, παρουσιάζονται παράγοντες όπως η επιρροή των μέσων μαζικής ενημέρωσης και η πίεση των συνομηλίκων στην εμφάνιση του φαινομένου.

ΑΙΤΙΕΣ

Κανονιστική Αρρενωπότητα

Εισαγωγή στο θέμα

Πολλοί κοινωνικοί επιστήμονες, ψυχολόγοι και ανθρωπολόγοι έχουν προσπαθήσει να αναλύσουν, να ορίσουν και να εξηγήσουν τους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι υιοθετούν ορισμένα πρότυπα συμπεριφοράς. Ο Abbot Davit (2020), στο άρθρο του: Ο ρόλος του λόγου στην κοινωνική θεωρία: το έργο του Michel Foucault, επισημαίνει τα κύρια σημεία του έργου του Γάλλου θεωρητικού. Παρόλο που το έργο του Michel Foucault είναι αρκετά περίπλοκο, μπορεί να χρησιμεύσει ως αφετηρία για τον ορισμό της κανονιστικής αρρενωπότητας. Σύμφωνα με τον Foucault, οι δομές που περιέχουν μια μορφή εξουσίας παράγουν μια ορισμένη γνώση την οποία αναπαράγουν τα μέλη της κοινωνίας. Πάρτε για παράδειγμα το σχολείο: το σχολείο είναι μια δομή που διαμορφώνει τα άτομα μιας κοινωνίας.

Κατά τον Μεσαίωνα, σύμφωνα με τον Abbot Davit (2020), η εκπαίδευση αφορούσε κυρίως τη θρησκεία και τη φιλοσοφία, γνωστή και ως «μεσαιωνικός σχολαστικισμός». Στην εποχή της Αναγέννησης, η εκπαίδευση άρχισε να υιοθετεί μια πιο ανθρωποκεντρική προσέγγιση που ενσωμάτωνε και τις ανθρώπινες ανάγκες, γεγονός που οδήγησε σε αλλαγή των κοινωνικών πρακτικών. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι διάφορες συμπεριφορές στην κοινωνία μαθαίνονται. Αν και δεν υπάρχει καθολικός ορισμός του ανδρισμού.

Ένας όρος που θα χρησιμοποιηθεί εδώ προέρχεται από τους Reidya, Leone, Bogenb, & Swahna (2022), οι οποίοι περιγράφουν την αρρενωπότητα ως ένα σύνολο πολιτισμικών χαρακτηριστικών και τάσεων συμπεριφοράς. Η αρρενωπότητα ποικίλλει από πολιτισμό σε πολιτισμό, γεωγραφική θέση, κοινωνικοοικονομική κατάσταση και θρησκεία. Έχει περισσότερο να κάνει με τις απαιτήσεις που θέτει η κοινωνία στους άνδρες όσον αφορά τη συμπεριφορά τους σε ορισμένα περιβάλλοντα.

ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΑΡΡΕΝΩΠΟΤΗΤΑ

Πώς προκαλεί τη σεξουαλική παρενόχληση από συνομηλίκους

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η αρρενωπότητα συνδέεται με τις κοινωνικά κατασκευασμένες προσδοκίες για το πώς οι άνδρες και τα αγόρια πρέπει να φαίνονται, να συμπεριφέρονται και να εκφράζονται στο πλαίσιο του κοινωνικού στερεοτύπου «τα αγόρια θα είναι αγόρια». Σύμφωνα με τους Reidya et al. (2022), τα αγόρια και οι άνδρες θα πρέπει να ξεπερνούν τα όρια του πόνου και να μην εξωτερικεύουν τα συναισθήματά τους. Πρέπει να είναι «σκληροί άντρες» που απορρίπτουν οτιδήποτε θηλυκό στη συμπεριφορά τους. Αναμένεται επίσης να είναι κυρίαρχοι απέναντι σε άλλους άνδρες και γυναίκες και να συμπεριφέρονται με τρόπο που να επιδεικνύει δύναμη. Η κυριαρχία και η σεξουαλική παρενόχληση σχετίζονται με το ανδρικό φύλο που αναπτύσσει μια αίσθηση ανωτερότητας που του δίνει πρόσβαση σε θέσεις εξουσίας- στο ίδιο άρθρο, η συμπεριφορά αυτή αναφέρεται ως «ηγεμονικός ανδρισμός».

Όλοι οι άνθρωποι κινδυνεύουν να υποστούν σεξουαλική παρενόχληση σε κάποια στιγμή της ζωής τους, ακόμη και οι πιο στερεοτυπικά «προνομιούχοι», όπως οι λευκοί, δυτικοί, άνδρες και αρτιμελείς, αλλά οι άνθρωποι που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες είναι ακόμη πιο πιθανό να υποστούν παρενόχληση τόσο σε σχολικά όσο και σε εξωσχολικά πλαίσια ως μαθητές και ενήλικες- στις ομάδες αυτές περιλαμβάνονται τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, τα κορίτσια, οι γυναίκες, οι μετανάστες και οι αυτόχθονες πληθυσμοί (Wikstrom, 2019). Η ρίζα του προβλήματος δε βρίσκεται εξ ολοκλήρου στην ενήλικη ζωή των ανδρών που επιδεικνύουν συμπεριφορές κανονικοποιημένου τοξικού ανδρισμού. Αντίθετα, πρόκειται για μια παράσταση φύλου που οικοδομείται σταδιακά από τα σχολικά χρόνια και μετά. Στο άρθρο της Wikstrom αναφέρεται ένα πολύ συγκεκριμένο παράδειγμα συμπεριφοράς που εμφυσήεται τόσο στα αγόρια όσο και στα κορίτσια από μικρή ηλικία: όταν τα αγόρια φέρνουν άσχημα στα κορίτσια, αυτό συμβαίνει επειδή τους αρέσουν.

ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΑΡΡΕΝΩΠΟΤΗΤΑ

Αυτό το στερεότυπο διδάσκει στα κορίτσια να θεωρούν την κακή συμπεριφορά ως ενδιαφέρον. Αυτή η συμπεριφορά γενικά δεν αντιμετωπίζεται ως τοξική αρρενωπότητα και εμποδίζει τα αγόρια να συνεχίσουν αυτή τη συμπεριφορά στη μετέπειτα ενήλικη ζωή τους. Η κανονικοποίηση της αρρενωπότητας και της βίαιης συμπεριφοράς και η μη θεώρηση της συμμόρφωσης σε αυτές τις συμπεριφορές ως επιβλαβούς οδηγεί σε αύξηση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης στο σχολικό πλαίσιο.

Πώς Μπορεί να Αντιμετωπιστεί

Η Wikström (2019) αναφέρει ότι θα πρέπει να διερευνηθούν οι βαθύτερες αιτίες που ενσωματώνουν τον ανδρισμό ουσιαστικά μέσω πράξεων βίας. Είναι σημαντικό να εντοπιστεί η συμπεριφορά και στη συνέχεια να κατανοηθούν οι λόγοι για τους οποίους συμβαίνει. Σύμφωνα με τους Barr και Javed (2021), ο Christopher Muwanguzi, διευθύνων σύμβουλος της φιλανθρωπικής οργάνωσης «Working with Men» (Δουλεύοντας με άντρες), περιγράφει τα κύρια χαρακτηριστικά με τα οποία μπορεί να αναγνωριστεί η κανονιστική τοξική αρρενωπότητα, η κυριαρχία και η επιθετικότητα. Και τα δύο αποτελούν μέρος μιας αφήγησης που ενσταλάζεται στα αγόρια από νεαρή ηλικία: η αφήγηση του «να είσαι άνδρας».

Στο σημείο αυτό, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι το ανδρικό φύλο δεν αποτελεί στόχο. Ο ανδρισμός από μόνος του δεν είναι κάτι κακό, περιλαμβάνει ιδιότητες όπως το θάρρος, το να είσαι προστάτης και να είσαι δυνατός, ωστόσο υπάρχουν πτυχές του ανδρισμού που έχουν αρνητικές συνέπειες για όλα τα φύλα. Οι Barr και Javed (2021), στο άρθρο What is toxic masculinity and how can it be addressed, αναφέρουν επίσης ότι ένα από τα χαρακτηριστικά της κανονικοποιημένης αρρενωπότητας που είναι καταπιεστικό για τα αγόρια και τους άνδρες είναι ότι κάποιος δυσκολεύεται να ζητήσει βοήθεια. «Το να είσαι άνδρας» σημαίνει να είσαι δυνατός και ανεξάρτητος. Δεν υπάρχει χώρος για συναισθηματισμό και αδυναμία σε αυτή την αφήγηση, αυτό σημαίνει ότι δεν είναι αρκετά ικανοί. Ένα άλλο χαρακτηριστικό είναι η απόρριψη οτιδήποτε θηλυκού. Τα αγόρια διδάσκονται από μικρή ηλικία ότι η ετεροκανονικότητα είναι απόλυτη και ότι οτιδήποτε θηλυκό στη συμπεριφορά τους τα κάνει λιγότερο άντρα. Για το λόγο αυτό, συχνά παρατηρούμε επιθετική συμπεριφορά από αγόρια προς κορίτσια ή αγόρια με πιο θηλυκά χαρακτηριστικά τόσο στο σχολείο όσο και σε εξωσχολικά πλαίσια. Οι άνδρες που ταιριάζουν στα χαρακτηριστικά του τοξικού ανδρισμού είναι πιο πιθανό να παρενοχλήσουν σεξουαλικά τις γυναίκες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι στην ιδεολογία του τοξικού ανδρισμού, οι γυναίκες είναι υποταγμένες στους άνδρες, είναι ιδιοκτησία του και μπορεί να τους φέρεται όπως εκείνος θέλει.

ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΑΡΡΕΝΩΠΟΤΗΤΑ

Πώς όμως μπορεί να αντιμετωπιστεί και να καταπολεμηθεί η κανονιστική αρρενωπότητα; Σύμφωνα με τον Irvine (2021), η τοξική αρρενωπότητα είναι επιβεβλημένη, καθώς μπορεί να οδηγήσει σε εσωτερική και κοινωνική αναταραχή που εκδηλώνεται σε προβλήματα όπως ο εκφοβισμός, οι επιθέσεις και η επικίνδυνη συμπεριφορά. Για να αναχαιτιστεί αυτό, ένα βασικό βήμα είναι να αμφισβητηθούν οι ξεπερασμένοι ρόλοι των φύλων και να ενθαρρυνθούν οι άνθρωποι να αλλάξουν τις αντιλήψεις τους για τον ανδρισμό. Στόχος είναι να ξεκινήσει μια διαδικασία κατά την οποία θα ενθαρρύνονται ιδιότητες όπως η συναισθηματική νοημοσύνη, η ευγένεια και η ευαλωτότητα. Στην πορεία προς μια πιο ολοκληρωμένη ζωή, τα άτομα ενθαρρύνονται να εκπαιδεύονται σχετικά με την αυθεντική αρρενωπότητα, να απορρίπτουν την ξεπερασμένη έννοια της εικόνας του «μάτσο» και να παρεμβαίνουν ενεργά όταν συναντούν επιβλαβείς συμπεριφορές όπως ο σεξισμός και η επιθετικότητα στους άλλους.

Συμπέρασμα

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι δεν υπάρχει «καλό» και «κακό» φύλο, αλλά μόνο συμπεριφορές που οδηγούν σε συγκρούσεις μεταξύ των δύο φύλων. Θα ήταν χρήσιμο να αντιληφθούμε αυτά τα πρότυπα συμπεριφοράς ως κοινωνικές κατασκευές προκειμένου να τα αντιληφθούμε. Δεν είναι χρήσιμο να απευθυνόμαστε στους άνδρες για στερεότυπα που έμαθαν να αναπαράγουν ως παιδιά. Ομοίως, είναι προβληματικό να μην ενθαρρύνουμε τα κορίτσια και τις γυναίκες να μην αποδέχονται αυτές τις συμπεριφορές. Το πιο σημαντικό σημείο είναι να αναγνωρίσουμε ότι όλα αυτά τα πρότυπα μαθαίνονται. Η εκπαίδευση είναι η θεμελιώδης λύση στο πρόβλημα της σεξουαλικής παρενόχλησης, η οποία βέβαια μπορεί να οφείλεται και σε στερεότυπα κανονικοποιημένου ανδρισμού. Το περιεχόμενο του παρόντος οδηγού αποτελεί το εφαλτήριο για την οικοδόμηση κοινωνιών με ισχυρότερες και υγιέστερες σχέσεις μεταξύ των μελών τους. Το σχολείο είναι το πρώτο μας λιμάνι για την αλλαγή. Δεν θα είναι πάντα εύκολο για έναν δάσκαλο να αναγνωρίσει πότε ένα παιδί αλληλεπιδρά με βάση τον κανονικοποιημένο ανδρισμό, αλλά τώρα που εξηγήσαμε τι είναι αυτό, μπορεί να ξεκινήσει αναλογιζόμενος αν ενεργεί με βάση αυτά τα στερεότυπα. Η συνειδητοποίηση είναι εξαιρετικά σημαντική, διότι, όπως αναφέραμε νωρίτερα σε αυτή την ενότητα, πρόκειται για κανονικοποιημένες συμπεριφορές, οπότε μπορεί να συμπεριφερόμαστε με αυτόν τον τρόπο χωρίς να το συνειδητοποιούμε.

ΑΙΤΙΕΣ

Έλλειψη ευαισθητοποίησης & εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών

Σύμφωνα με την ιστοσελίδα Sexuality Issues, η σεξουαλική παρενόχληση μπορεί να οριστεί ως λέξεις ή συμπεριφορές σεξουαλικής φύσης που επιβάλλονται επανειλημμένα σε κάποιον και θίγουν την αξιοπρέπεία του. Σύμφωνα με τον γαλλικό οδηγό «Comportement sexistes et violences sexuelles», που δημοσιεύθηκε το 2019 από το Υπουργείο Παιδείας και Νεολαίας, οι σεξιστικές συμπεριφορές και η σεξουαλική βία θεωρούνται κοινωνικά γεγονότα που επηρεάζουν ανθρώπους όλων των ηλικιών και τάξεων και επηρεάζουν όλους τους τύπους χώρων, συμπεριλαμβανομένων των σχολείων.

Όπως διαπίστωσε η Pellegrini (2001) σε μια διαχρονική μελέτη για τη βία στις ετεροφυλόφιλες σχέσεις και τη σεξουαλική παρενόχληση κατά τη μεταβίβαση από το δημοτικό στο γυμνάσιο, το σχολείο είναι ένας χώρος που παρέχει πολλές ευκαιρίες στα παιδιά και τους εφήβους να αλληλεπιδρούν με συνομηλίκους του ίδιου και του αντίθετου φύλου (Blatchford, 1998). Το σχολείο είναι επίσης ο χώρος όπου τα παιδιά πρέπει να προστατεύονται και η δημοσίευση της Unesco «Behind the numbers: ending school violence and bullying» (2019) αναφέρει: «Η σχολική βία σε όλες τις μορφές της αποτελεί παραβίαση των δικαιωμάτων των παιδιών και των νέων στην εκπαίδευση και στην υγεία και την ευημερία. Καμία χώρα δεν μπορεί να επιτύχει ποιοτική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και ισότητα για όλους, εάν οι μαθητές βιώνουν βία και εκφοβισμό στο σχολείο» (σελ. 4). Ωστόσο, ο οδηγός της Unesco (2019) υπογραμμίζει τα δεδομένα που συλλέγονται μέσω ερευνών όπως η Violence Against Children Survey (VACS) και η Demographic and Health Survey (DHS) (Chiang et al., 2016). Σύμφωνα με αυτές τις έρευνες, ένας στους τρεις μαθητές έχει πέσει θύμα εκφοβισμού στο σχολείο τουλάχιστον μία φορά τον τελευταίο μήνα, ενώ η σεξουαλική παρενόχληση βρίσκεται στη δεύτερη θέση. Στην Ευρώπη, ο σεξουαλικός εκφοβισμός παίζει μικρότερο ρόλο από ό,τι σε άλλα μέρη του κόσμου, αλλά εξακολουθεί να συμβαίνει (11%). Σε γενικές γραμμές, η πλειονότητα του εκφοβισμού στο σχολείο πραγματοποιείται από άλλους μαθητές. Περιλαμβάνει σωματική, ψυχολογική και σεξουαλική βία. Η τελευταία περιλαμβάνει: μη συναινετικές σεξουαλικές πράξεις, ανεπιθύμητο άγγιγμα, σεξουαλικό εκφοβισμό και παρενόχληση. Γνωρίζουν και εκπαιδεύονται οι εκπαιδευτικοί για τα γεγονότα αυτά και πώς αντιδρούν τα ιδρύματα;

ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Ο οδηγός «Comportement sexistes et violences sexuelles: Prévenir, repérer, agir», που δημοσιεύθηκε το 2019 από το γαλλικό Υπουργείο Παιδείας και Νεολαίας, αναφέρει ότι η βία συνδέεται με την επίμονη ανισότητα των φύλων που βασίζεται σε σεξουαλικά στερεότυπα. Αυτά τα στερεότυπα, τα οποία ενσωματώνονται στην κοινωνία από μικρή ηλικία, ενισχύουν το σύστημα προτύπων που οργανώνει μια ιεραρχία μεταξύ των φύλων και μπορούν να πυροδοτήσουν βίαιες συμπεριφορές, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής παρενόχλησης. Σε ορισμένες χώρες, τα γεγονότα φαίνεται να υποτιμώνται. Στη Γαλλία, για παράδειγμα, το γαλλικό μέσο ενημέρωσης 20 Minutes εξέθεσε το πρόβλημα στο άρθρο «They don't want to see the problem... Sexual violence among children, a blind spot of the Ministry of Education», σημειώνοντας ότι το ποσοστό των περιπτώσεων σεξουαλικής βίας που αφορούν παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των πολύ μικρών, αυξάνεται με ανησυχητικό ρυθμό. Μεταξύ 1996 και 2018, οι περιπτώσεις βιασμού με δράστες ανήλικους αυξήθηκαν κατά 279% και οι περιπτώσεις σεξουαλικής επίθεσης με τη γενική έννοια (συμπεριλαμβανομένης της παρενόχλησης και της σεξουαλικής επιδειξιμανίας) κατά περισσότερο από 315. Εδώ και εβδομάδες, το 20 Minutes ασχολείται με αυτή τη βία, η οποία σήμερα υποτιμάται και δεν αντιμετωπίζεται συγκεκριμένα από το γαλλικό Υπουργείο Παιδείας, το οποίο επικεντρώνεται στην καταπολέμηση του εκφοβισμού στα σχολεία. Σύμφωνα με το ρεπορτάζ, το ίδρυμα αρνείται τα γεγονότα της σεξουαλικής παρενόχλησης: Οι παλιές προκαταλήψεις και οι φόβοι σχετικά με ένα τόσο ευαίσθητο θέμα κάνουν πολλούς εκπαιδευτικούς, διευθυντές σχολείων, ακόμη και επιθεωρητές να υποβαθμίζουν τα πράγματα.

ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Στη Γαλλία, ο νόμος αριθ. 2016-297 της 14ης Μαρτίου αποσκοπεί στην εξασφάλιση της ικανοποίησης των θεμελιωδών αναγκών των παιδιών, στην υποστήριξη της σωματικής, συναισθηματικής, πνευματικής και κοινωνικής ανάπτυξής τους και στην προστασία της υγείας, της ασφάλειας, της ηθικής και της εκπαίδευσής τους με σεβασμό των δικαιωμάτων τους.

Στην Αγγλία, η νομοθεσία είναι επίσης πολύ ενεργή, για παράδειγμα με τα ακόλουθα:

- Children Act (Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού) 1989
- Children Act (Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού) 2004
- Safeguarding Vulnerable Groups Act (Σύμβαση για την προστασία ευπαθών ομάδων) 2006
- Education (Εκπαιδευτικοί) (School Teachers' Appraisal) (Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών του σχολείου) (England) Regulations (Κανονισμοί) 2012 (όπως τροποποιήθηκαν)
- Sexual Offences Act (Νόμος περί σεξουαλικών αδικημάτων) 2003
- The General Data Protection Regulation (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (GDPR)
- Data Protection Act (Νόμος περί προστασίας δεδομένων) 2018 Statutory guidance (Θεσμική καθοδήγηση)
- DfE (2018) 'Working Together to Safeguard Children' ("Συνεργασία για τη διαφύλαξη των παιδιών")
- DfE (2019) 'Keeping children safe in education' ("Η ασφάλεια των παιδιών στην εκπαίδευση") Non-statutory guidance (Μη θεσμοθετημένη καθοδήγηση)
- DfE (2015) 'What to do if you're worried a child is being abused' ("Τι να κάνετε αν ανησυχείτε ότι ένα παιδί κακοποιείται")
- DfE (2018) 'Sharing information' ("Διαμοιρασμός πληροφοριών")
- DfE (2018) 'Sexual violence and sexual harassment between children in schools and colleges' ("Σεξουαλική βία και σεξουαλική παρενόχληση μεταξύ παιδιών σε σχολεία και κολλέγια")
- Herefordshire Safeguarding Children Board website (Ιστότοπος του Συμβουλίου Προστασίας Παιδιών Herefordshire)

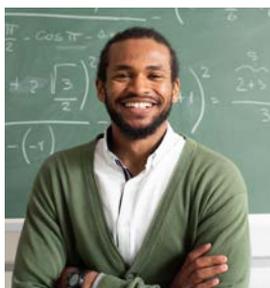
Μπορεί κανείς να αναρωτηθεί γιατί η σεξουαλική παρενόχληση παρατηρείται τακτικά στα σχολεία, όταν τα παιδιά υποτίθεται ότι προστατεύονται. Οφείλεται στην έλλειψη ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών;

Ο Fize (2003) αναφέρει ότι οι σεξιστικές πράξεις στο σχολείο είναι δύσκολο να καταγραφούν και να παρατηρηθούν, επειδή τα θύματα προτιμούν να σιωπούν λόγω της οδύνης που νιώθουν, και ότι το εκπαιδευτικό σύστημα δεν λαμβάνει επαρκή μέτρα για την πρόληψη του σεξισμού και της σεξουαλικής παρενόχλησης. Αντίθετα, η έμφαση δίνεται σε άλλες μορφές βίας.

ΕΛΛΕΨΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Μάλιστα, η Unesco (2019) σημειώνει ότι σε πολλές χώρες υπάρχει ισχυρή πολιτική ηγεσία και ένα σταθερό νομικό και πολιτικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της βίας γενικά. Ωστόσο, το ίδιο άρθρο επισημαίνει επίσης ότι σε ορισμένες χώρες, τα προγράμματα και οι πολιτικές καλύπτουν μόνο ένα μέρος της εικόνας και δεν έχουν εκπαιδευτεί όλοι οι εκπαιδευτικοί για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της σχολικής βίας και του εκφοβισμού. Επιπλέον, η σχολική βία δεν παρακολουθείται πάντα, αν και το γεγονός αυτό είναι πολύ σημαντικό για να αλλάξει η κατάσταση. Η διαθεσιμότητα δεδομένων για τη σχολική βία ή τον εκφοβισμό και η συστηματική παρακολούθηση των παρεμβάσεων αναφέρονται ως παράγοντες επιτυχίας. Η Unesco (2019) προτείνει στις χώρες που έχουν επιτύχει περιορισμό του εκφοβισμού στην επικράτειά τους να εκπαιδεύουν τους εκπαιδευτικούς για την εφαρμογή των μέτρων που ορίζονται στις εθνικές στρατηγικές και τα σχέδια για τη σχολική βία και τον εκφοβισμό. Η κατάρτιση υπογραμμίζει τη σημασία της βελτίωσης της κατανόησης από τους εκπαιδευτικούς της σχολικής βίας και του εκφοβισμού και της εξασφάλισης ότι έχουν τις δεξιότητες να προλαμβάνουν, να αναγνωρίζουν και να αντιδρούν σε περιστατικά.

Η ευαισθητοποίηση και η κατάρτιση των εκπαιδευτικών είναι ακόμη πιο σημαντική, καθώς ορισμένοι εκπαιδευτικοί προωθούν ασυνείδητα την ανισότητα μέσω της παιδαγωγικής τους πρακτικής.

Το γεγονός αυτό συνοψίζεται στο «Intégrer l'égalité dans les enseignements du premier degré» («Ενσωμάτωση της ισότητας στη διδασκαλία στο δημοτικό σχολείο»), που δημοσιεύθηκε από το CANOPE (n.d.), ένα ίδρυμα που αναπτύσσει πόρους για τους εκπαιδευτικούς. Περιγράφει τη στάση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε αυτό το σημείο:

«Όταν οι δάσκαλοι ερωτώνται σχετικά με αυτή την πτυχή της εργασίας τους, συχνά εκπλήσσονται επειδή πιστεύουν ελκρινά ότι δεν κάνουν καμία διάκριση και δεν κάνουν διακρίσεις μεταξύ κοριτσιών και αγοριών στην επαγγελματική τους πρακτική. Τις περισσότερες φορές, θέτουν το θέμα αυτό μόνο όταν υπάρχουν προβλήματα μεταξύ κοριτσιών και αγοριών, ιδίως σε κοινόχρηστους χώρους όπως η αυλή ή οι τουαλέτες («όχι κορίτσια που παίζουν ποδόσφαιρο, όχι κορίτσια που μουρμουρίζουν, όχι αγόρια που μιλούν σε κορίτσια κ.λπ.»).

Για το λόγο αυτό, προτείνεται στους εκπαιδευτικούς να αμφισβητήσουν την επαγγελματική τους πρακτική και τη ρουτίνα της τάξης: να αντιμετωπίζουν ισότιμα τα αγόρια και τα κορίτσια και να διασφαλίζουν ότι οι ίδιοι δεν μεταφέρουν σεξιστικά στερεότυπα.

ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Σύμφωνα με το CANOPE (n.d.) στο «intégrer l'égalité dans les enseignements du 1er degré», η εκπαιδευτική κοινωνιολογική έρευνα δείχνει ότι ένας από τους κύριους λόγους για την άνιση μεταχείριση των κοριτσιών και των αγοριών είναι ακριβώς ότι δεν αναγνωρίζονται οι υποκείμενοι μηχανισμοί.

Σύμφωνα με το γαλλικό Υπουργείο Παιδείας και Νεολαίας (2019), οι ενήλικες πρέπει να βοηθούν στην καθοδήγηση των σχέσεων μεταξύ των μαθητών. Πρέπει να τους δίνουν προσοχή και ταυτόχρονα να είναι αυστηροί, ώστε να ανταποκρίνονται, να επιβάλλουν και να ενισχύσουν τις έννοιες της αξιοπρέπειας, της ισότητας και του αμοιβαίου σεβασμού.

Επιπλέον, ο ρόλος του σχολείου θεωρείται ουσιαστικός για τη συνύπαρξη και το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να προωθεί τον προβληματισμό σχετικά με τον ρόλο των ανδρών και των γυναικών στην κοινωνία, τις στερεοτυπικές αναπαραστάσεις, τον αμοιβαίο σεβασμό και, γενικότερα, όλες τις μορφές διακρίσεων και βίας κατά των γυναικών.

Η εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται κυρίως μέσω: εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την πρόληψη της σεξουαλικής βίας και κακοποίησης, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ή τις γονεϊκές δεξιότητες. Όσον αφορά την πρόληψη, ο Collet (2016) υποστηρίζει την εξισωτική παιδαγωγική μεταξύ των εκπαιδευτικών.

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να έχουν επίγνωση του γεγονότος ότι το φύλο υπάρχει παντού, συμπεριλαμβανομένων των τάξεων και των εκπαιδευτικών πρακτικών.

ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Το γαλλικό Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Νεολαίας (2019) διευκρινίζει επίσης ότι, πέραν της απαραίτητης ευαισθητοποίησης του κοινωνικού συνόλου, το εκπαιδευτικό ίδρυμα πρέπει να προωθεί την ανάπτυξη δεξιοτήτων για τη συμβίωση, τον σεβασμό της ισότητας των φύλων και την καταπολέμηση των στερεοτυπικών αναπαραστάσεων κάθε μορφής διάκρισης.

Παρόμοιες συστάσεις διατυπώνονται και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή Κοινών Δικαιωμάτων του Οντάριο, για παράδειγμα, συνιστά τις ακόλουθες προτάσεις:

- Υιοθέτηση μιας στάσης μη ανοχής απέναντι στη σεξουαλική παρενόχληση και την παρενόχληση με βάση το φύλο,
- Υιοθέτηση μιας ξεκάθαρης στάσης μη ανοχής απέναντι στις διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, συμπεριλαμβανομένου του ομοφοβικού εκφοβισμού,
- Υιοθέτηση μιας αποτελεσματικής πολιτικής κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης και της παρενόχλησης λόγω φύλου και διασφαλιστεί ότι όλοι οι φοιτητές την γνωρίζουν,
- Διευκρίνηση στους μαθητές τις συνέπειες όλων των μορφών σεξουαλικής και έμφυλης παρενόχλησης, συμπεριλαμβανομένης της διαδικτυακής σεξουαλικής και έμφυλης παρενόχλησης,
- Διευκρίνηση επίσης για τα μέτρα πρόληψης της διαδικτυακής παρενόχλησης που περιλαμβάνονται στην πολιτική του σχολείου κατά της διαδικτυακής σεξουαλικής παρενόχλησης και παρενόχλησης,
- Αύξηση της ευαισθητοποίησης των μαθητών και του προσωπικού σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση, συμπεριλαμβανομένης της παρενόχλησης με βάση το φύλο, τα στερεότυπα των ρόλων των φύλων και τα σεξιστικά σχόλια και συμπεριφορές,
- Χρησιμοποίηση παιχνιδιών ρόλων και εκπαιδευτικών ασκήσεων για να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τον αντίκτυπο της σεξουαλικής και έμφυλης παρενόχλησης στους άλλους,
- Προτροπή των μαθητών να διαβάσουν άρθρα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για να οξύνουν την κριτική τους σκέψη και να θέτουν σχετικές ερωτήσεις σχετικά με αυτά που βλέπουν, ακούν και διαβάζουν,
- Εκπαίδευση των μαθητών για το πώς να προστατεύονται από τη σεξουαλική και έμφυλη παρενόχληση στο διαδίκτυο,
- Σεβασμός του απορρήτου των μαθητών που καταγγέλλουν σεξουαλική παρενόχληση, παρενόχληση λόγω φύλου και συναφή εκφοβισμό. Αυτό μπορεί να ενθαρρύνει και άλλους μαθητές να αναφέρουν την παρενόχληση,
- Εξασφάλιση ότι το προσωπικό διαθέτει επαρκείς πόρους, γνώσεις και εργαλεία για να αναγνωρίζει συμπεριφορές που συνιστούν σεξουαλική παρενόχληση και να καταγγέλλει περιστατικά όταν συμβαίνουν.

ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Συμπέρασμα

Στις στατιστικές αναφέρονται πολλές περιπτώσεις σεξουαλικού εκφοβισμού. Το πρόβλημα πρέπει να αντιμετωπιστεί τώρα και η ανάληψη δράσης από το δημοτικό σχολείο και μετά μπορεί να είναι ένας τρόπος για να αλλάξει η κατάσταση.

Τα μέτρα σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές είναι κατάλληλα για δράση σε 3 επίπεδα:

- Μαθητές
- Εκπαιδευτικοί
- Ίδρυμα.

Η πρόληψη μπορεί να είναι επιτυχής μόνο εάν οι εκπαιδευτικοί λειτουργούν ως πρότυπα ισότητας, γεγονός που πρέπει να αντικατοπτρίζεται και στο σχολικό πρόγραμμα. Αυτό σημαίνει ότι το εκπαιδευτικό προσωπικό πρέπει να εκπαιδευτεί ανάλογα για να επιτευχθεί αυτό. Το παιδαγωγικό προσωπικό πρέπει να ευαισθητοποιηθεί σε αυτό το ζήτημα και, σύμφωνα με το CANOPE (n.d.), οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αμφισβητήσουν την επαγγελματική τους πρακτική, αλλά και το σχολείο ως σύστημα (τον τρόπο οργάνωσης των μαθημάτων, τα υλικά που χρησιμοποιούνται, τα διδασκόμενα μαθήματα κ.λπ.) Η μάθηση σχετικά με την ισότητα και την ίση μεταχείριση των κοριτσιών και των αγοριών λαμβάνει χώρα τόσο στην καθημερινή ρουτίνα της τάξης όσο και σε/μέσα από όλα τα γνωστικά αντικείμενα.

Μια από τις πιο σημαντικές πτυχές της διδασκαλίας της ισότητας μεταξύ κοριτσιών και αγοριών είναι η αντιμετώπιση των στερεοτύπων: Στόχος είναι να εντοπιστεί πώς ορισμένα από αυτά τα στερεότυπα μπορεί να αποτελούν εμπόδια στην ανάπτυξη των μαθητών ως ολοκληρωμένων ανθρώπων. Και όπως σημειώνουν οι Debarbieux, Alessandrin, Dagorn και Gaillard (2018, σ. 90), «ενώ το σχολείο είναι ένας χώρος όπου κατασκευάζονται και ενίοτε ενισχύονται τα σεξιστικά στερεότυπα, και παρόλο που η απόρριψη του θηλυκού μπορεί να παρατηρηθεί μερικές φορές, είναι επίσης ένας χώρος όπου πολλοί επαγγελματίες προσπαθούν να συμβάλουν στην αποδόμηση αυτών των στερεοτύπων, προκειμένου να προσφέρουν μοντέλα διαφορετικά από τα κυρίαρχα».

ΑΙΤΙΕΣ

Απουσία εκπαιδευτικού υλικού για τους εκπαιδευόμενους

Η σεξουαλική παρενόχληση από συνομηλίκους στο δημοτικό σχολείο είναι ένα πολύ σύνθετο ζήτημα που επηρεάζεται από διάφορους κοινωνικούς παράγοντες. Είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε τις αιτίες, ώστε οι δάσκαλοι και οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το πρόβλημα.

Η γενική έλλειψη κατάλληλων εκπαιδευτικών πόρων για τους εκπαιδευόμενους αποτελεί σημαντική πρόκληση για την προώθηση ενός ασφαλούς και χωρίς αποκλεισμούς μαθησιακού περιβάλλοντος σχετικά με το θέμα της σεξουαλικής παρενόχλησης. Οι εκπαιδευτικοί συχνά δυσκολεύονται να μιλήσουν στους μαθητές τους για θέματα που σχετίζονται με την προώθηση υγιών σχέσεων και σεβαστής ή σαφώς κατάλληλης συμπεριφοράς.

Οι εκπαιδευτικοί, ιδίως οι δάσκαλοι του δημοτικού σχολείου, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ευαισθητοποίηση σε θέματα που σχετίζονται με την παρενόχληση από συνομηλίκους, αναπτύσσοντας πιο συμπεριληπτικά προγράμματα σπουδών που αντιμετωπίζουν αυτές τις ανησυχίες. Η συνεργασία με ιδρύματα και σχολικές αρχές για την ενσωμάτωση κατάλληλου για την ηλικία περιεχομένου στα υπάρχοντα προγράμματα σπουδών μπορεί να εξασφαλίσει μια πιο ολιστική προσέγγιση.

Η ενθάρρυνση ενός ανοιχτού διαλόγου μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών μπορεί να βοηθήσει στον εντοπισμό συγκεκριμένων ανησυχιών και ζητημάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Αυτός ο διάλογος, που αποσκοπεί στην εξεύρεση πιθανών εννοιολογικών ζητημάτων που μπορεί να κρύβονται πίσω από ακατάλληλες συμπεριφορές, μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη διδακτικού υλικού που ανταποκρίνεται στις συγκεκριμένες ανάγκες των μαθητών και ταυτίζεται με αυτές.

ΑΠΟΥΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΟΥΣ

Η παροχή ευκαιριών κατάρτισης για τους εκπαιδευτικούς που εστιάζουν στην ανάπτυξη διδακτικού υλικού μπορεί να τους επιτρέψει να καλύψουν τα κενά, τόσο όσον αφορά τις έννοιες και τις προσεγγίσεις που πρέπει να χρησιμοποιηθούν όσο και όσον αφορά τη δημιουργία συγκεκριμένου υλικού. Τα εργαστήρια, τα μαθήματα κατάρτισης και η συνεργασία με εμπειρογνώμονες στον τομέα μπορούν να ενισχύσουν τις δεξιότητες των εκπαιδευτικών και των παιδαγωγών στην ανάπτυξη πόρων που είναι τόσο ενημερωτικοί, ελκυστικοί και ουσιαστικοί για τους μαθητές.

Η συμμετοχή των γονέων, των φροντιστών και της ευρύτερης κοινότητας είναι το κλειδί για την επίλυση του προβλήματος της έλλειψης εκπαιδευτικού υλικού. Οι κοινές προσπάθειες μεταξύ σχολείων και κοινοτήτων μπορούν να οδηγήσουν στην παραγωγή πόρων που αντικατοπτρίζουν τα τοπικά ενδιαφέροντα και εξασφαλίζουν πολιτισμική συνάφεια και μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα. Επιπλέον, η στενή συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων μπορεί να εντοπίσει και να αντιμετωπίσει καλύτερα την αποκλίνουσα ή ακατάλληλη συμπεριφορά.

Επομένως, η αναγνώριση των βαθύτερων αιτιών της σεξουαλικής παρενόχλησης από συνομηλικούς, ιδίως η έλλειψη εκπαιδευτικού υλικού για τους μαθητές, είναι το πρώτο βήμα για την προώθηση ενός ασφαλέστερου μαθησιακού περιβάλλοντος. Η αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων απαιτεί μια πολύπλευρη στρατηγική στην οποία συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί και οι παιδαγωγοί που είναι υπεύθυνοι για την ανάπτυξη του προγράμματος σπουδών, καθώς και η υπόλοιπη κοινότητα, ώστε να διασφαλιστεί η ανάπτυξη και η εφαρμογή κατάλληλων για την ηλικία πόρων που παρέχουν στους μαθητές τις γνώσεις που χρειάζονται για να γνωρίζουν πώς να συμπεριφέρονται στις σχέσεις.

Η αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος σε νεαρή ηλικία επιτρέπει την κατάλληλη γνωστική και πνευματική ανάπτυξη σε συνδυασμό με την κατάλληλη ανάπτυξη μιας προσωπικότητας που σέβεται τα δικαιώματα των συνομηλικών..

ΑΙΤΙΕΣ

Επιρροή των μέσων ενημέρωσης

Τα μέσα ενημέρωσης ασκούν σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση των κοινωνικών στάσεων και συμπεριφορών των παιδιών και των νέων, μεταξύ άλλων σε σχέση με θέματα φύλου, συναισθημάτων και σχέσεων. Ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης σε θέματα σεξουαλικής παρενόχλησης από συνομηλίκους στο δημοτικό σχολείο είναι σύνθετος και μπορεί να συμβάλει στη διαστρέβλωση των αντιλήψεων και της συμπεριφοράς των μαθητών.

Τα μέσα ενημέρωσης συχνά διαϊωνίζουν στερεοτυπικές απεικονίσεις των ρόλων των φύλων, ενισχύοντας τα παραδοσιακά πρότυπα που μπορεί να συμβάλλουν σε ανισορροπίες ισχύος και στην ανάπτυξη δυσπροσάρμοστων προσωπικοτήτων που διαϊωνίζουν τα παλιά στερεότυπα και χρησιμοποιούν «την παρενόχληση ως μηχανισμό αντιμετώπισης» (Wikström, 2019, σ.32). Αυτές οι απεικονίσεις μπορούν να επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές αντιλαμβάνονται την κατάλληλη συμπεριφορά στις σχέσεις, ομαλοποιώντας ενδεχομένως επιθετικές ή ασεβείς ενέργειες.

Από την άλλη πλευρά, η εκτεταμένη σεξουαλικοποίηση του περιεχομένου των μέσων ενημέρωσης μπορεί να οδηγήσει τους μαθητές να εκτίθενται σε σαφές και ακατάλληλο για την ηλικία τους περιεχόμενο. Αυτό μπορεί να μειώσει την ευαισθησία των μαθητών ως προς τη σοβαρότητα της σεξουαλικής παρενόχλησης και να οδηγήσει σε μια κουλτούρα όπου τα ανάρμοστα σχόλια, ενέργειες ή χειρονομίες θεωρούνται αποδεκτά.

Η επιρροή των μέσων ενημέρωσης στην εικόνα του σώματος μπορεί επίσης να οδηγήσει σε ένα γενικό αίσθημα ανεπάρκειας και ανασφάλειας μεταξύ των μαθητών. Η σεξουαλική παρενόχληση μεταξύ των συνομηλίκων μπορεί να σχετίζεται με δυναμικές εξουσίας που βασίζονται στην εικόνα του σώματος, όπου οι μαθητές χρησιμοποιούν την ακατάλληλη συμπεριφορά ως μέσο επιβολής του ελέγχου ή συμμόρφωσης με τις κοινωνικές προσδοκίες.

ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Ο εκδημοκρατισμός των μέσων κοινωνικής δικτύωσης οδηγεί σε νέες διαστάσεις της σεξουαλικής παρενόχλησης από συνομηλίκους. Ο διαδικτυακός εκφοβισμός, που τροφοδοτείται από τις διαδικτυακές πλατφόρμες, μπορεί να ενισχύσει τις αρνητικές συνέπειες της παρενόχλησης, καθώς φτάνει σε μεγαλύτερο κοινό, πιο γρήγορα και εντελώς ανεξέλεγκτα. Η μαζική χρήση των smartphones με άμεση πρόσβαση σε διάφορες πλατφόρμες άμεσης επικοινωνίας έχει επίσης σοβαρές συνέπειες όταν, για παράδειγμα, διαδίδονται φωτογραφίες ή βίντεο με σεξουαλικό περιεχόμενο χωρίς τη συγκατάθεσή τους. Για τους Budde et al. (2022), αυτή η πρακτική, που αναφέρεται ως sexting, αποτελεί την αφετηρία για την παραβίαση των σεξουαλικών ορίων. Οι διαδικτυακές πλατφόρμες μέσω ενημέρωσης μπορούν επίσης να αποτελέσουν μέσο διανομής ακατάλληλου περιεχομένου, συμβάλλοντας σε ένα ανθυγιεινό διαδικτυακό περιβάλλον για τους μαθητές.

Οι ανθυγιεινές δυναμικές των σχέσεων συχνά ρομαντικοποιούνται στα μέσα ενημέρωσης, περιλαμβάνοντας στοιχεία ελέγχου, κυριαρχίας και ασέβειας. Οι μαθητές που εκτίθενται σε αυτές τις αφηγήσεις μπορούν να εσωτερικεύσουν αυτές τις συμπεριφορές ως αποδεκτές ή και κατάλληλες, επηρεάζοντας τις αλληλεπιδράσεις τους με τους συνομηλίκους τους και συμβάλλοντας σε ένα περιβάλλον που ευνοεί τον εκφοβισμό.

Η αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης που διαδίδουν τα μέσα ενημέρωσης σχετικά με τα χαρακτηριστικά των υγιών σχέσεων και η καταπολέμηση της σεξουαλικής παρενόχλησης μεταξύ συνομηλίκων απαιτεί δράση σε πολλαπλά επίπεδα:

- Προώθηση της εκπαίδευσης σε θέματα γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης: Ενσωμάτωση της εκπαίδευσης σε θέματα γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης στο πρόγραμμα σπουδών, ώστε να βοηθηθούν οι μαθητές να αναλύουν κριτικά και να αποδοθούν τα μηνύματα που διαδίδουν τα μέσα ενημέρωσης. Αυτό θα τους επιτρέψει να ασχοληθούν υπεύθυνα με το περιεχόμενο των μέσων ενημέρωσης και να αναγνωρίσουν τα επιβλαβή στερεότυπα.
- Προσκαλέστε ομιλητές και οργανώστε εργαστήρια: Προσκαλέστε ειδικούς που μελετούν την επιρροή των μέσων ενημέρωσης ή ψυχολόγους να διοργανώσουν εργαστήρια για εκπαιδευτικούς σχετικά με τον αντίκτυπο των μέσων ενημέρωσης στη συμπεριφορά των μαθητών. Η κατανόηση αυτών των δυναμικών θα επιτρέψει στους εκπαιδευτικούς να αντιμετωπίσουν προληπτικά την επιρροή των μέσων ενημέρωσης στην τάξη.

ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Χρήση των μέσων ενημέρωσης στην τάξη. Χρήση του περιεχομένου των μέσων ενημέρωσης στην τάξη ως βάση για συζητήσεις σχετικά με τα στερεότυπα των φύλων, τις υγιείς σχέσεις και τη συναίνεση. Αυτή η διαδραστική προσέγγιση επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να καθοδηγήσουν τους μαθητές στην αποδόμηση των αφηγήσεων των μέσων ενημέρωσης και στην κατανόηση της επιρροής τους.

Εμπλοκή των γονέων ή των κηδεμόνων. Να έχετε ανοιχτή επικοινωνία με τους γονείς ή τους κηδεμόνες σχετικά με το ρόλο των μέσων ενημέρωσης στη διαμόρφωση των απόψεων. Παρέχετε πόρους και προσφέρετε σεμινάρια για τους γονείς για τη ρύθμιση της πρόσβασης στη χρήση των μέσων ενημέρωσης στο σπίτι, ώστε να ενθαρρύνετε μια συλλογική προσπάθεια για τον μετριασμό των αρνητικών επιρροών.

Δημιουργία θετικών αφηγήσεων στα μέσα ενημέρωσης. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να παράγουν τις δικές τους ιστορίες στα μέσα ενημέρωσης που καταρρίπτουν τα στερεότυπα και προωθούν τη θετική δυναμική των σχέσεων. Με αυτόν τον τρόπο, μπορούν να συμβάλουν ενεργά στην κουλτούρα των μέσων ενημέρωσης και να αναπτύξουν την αίσθηση της πρωτοβουλίας για τη δημιουργία αφηγήσεων.

Τέλος, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι η διαχείριση της επιρροής των μέσων ενημέρωσης είναι το κλειδί για τους εκπαιδευτικούς που προσπαθούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον στην τάξη το οποίο να εξουδετερώνει τις αρνητικές επιπτώσεις των μέσων ενημέρωσης στη σεξουαλική παρενόχληση από συνομηλίκους. Με την προώθηση του γραμματισμού στα μέσα ενημέρωσης και της κριτικής σκέψης, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να ενδυναμώσουν τους μαθητές να περιηγηθούν στο σύνθετο τοπίο των μέσων ενημέρωσης και να αναπτύξουν υγιείς συμπεριφορές γύρω από τις σχέσεις και τον σεβασμό.

ΑΙΤΙΕΣ

Πίεση από συνομηλίκους

Η πίεση των συνομηλίκων είναι μια ισχυρή κοινωνική επιρροή που συμβάλλει σημαντικά στην εμφάνιση σεξουαλικής παρενόχλησης από συνομηλίκους στα δημοτικά σχολεία. Η κατανόηση της δυναμικής της πίεσης των συνομηλίκων είναι ζωτικής σημασίας για τους εκπαιδευτικούς που θέλουν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον που αποθαρρύνει την ανάρμοστη συμπεριφορά και προάγει τις σχέσεις σεβασμού.

Η πίεση των συνομηλίκων πηγάζει συνήθως από την επιθυμία συμμόρφωσης με τα κοινωνικά πρότυπα μιας ομάδας συνομηλίκων. Στο πλαίσιο της σεξουαλικής παρενόχλησης από συνομηλίκους, οι μαθητές μπορεί να επιδεικνύουν ακατάλληλη συμπεριφορά προκειμένου να γίνουν αποδεκτοί και να ενταχθούν σε μια ομάδα ή να αποφύγουν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αναγνωρίζουν την επιρροή των κοινωνικών προτύπων στη συμπεριφορά των μαθητών.

Οι ιεραρχίες και οι ανισορροπίες δύναμης εντός των ομάδων συνομηλίκων μπορούν να επιδεινώσουν τη δυναμική της πίεσης των συνομηλίκων. Οι μαθητές μπορεί να αισθάνονται αναγκασμένοι να υιοθετήσουν ακατάλληλες συμπεριφορές προκειμένου να διατηρήσουν ή να αυξήσουν τη θέση τους μέσα στην ομάδα. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να έχουν επίγνωση αυτών των δυναμικών εξουσίας και να εργάζονται για τη δημιουργία ενός κλίματος τάξης χωρίς αποκλεισμούς και υποστήριξης.

Η πίεση των συνομηλίκων που σχετίζεται με τη σεξουαλική παρενόχληση συχνά προκύπτει από την έλλειψη κατανόησης ή την αδιαφορία για τα προσωπικά όρια. Οι μαθητές μπορεί να προβαίνουν σε ακατάλληλες ενέργειες χωρίς να συνειδητοποιούν την πιθανή βλάβη που προκαλούν. Οι δάσκαλοι και οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν βασικό ρόλο στη διδασκαλία υγιών ορίων και στην προώθηση της ενσυναίσθησης μεταξύ των μαθητών.

Ο φόβος των κοινωνικών συνεπειών, όπως ο εξευτελισμός ή η απομόνωση, μπορεί να οδηγήσει τους μαθητές να συμμετέχουν σε ακατάλληλες συμπεριφορές ή να τις ανέχονται. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να δημιουργούν μια κουλτούρα που ενθαρρύνει την ανοιχτή επικοινωνία και διασφαλίζει ότι οι μαθητές αισθάνονται ασφαλείς να αναφέρουν περιπτώσεις παρενόχλησης χωρίς το φόβο αντιποιών.

Οι έμφυλες νόρμες στις ομάδες συνομηλίκων μπορούν να συμβάλουν στην πίεση προς τους μαθητές να συμμορφωθούν με στερεότυπους ρόλους. Για παράδειγμα, τα αγόρια μπορεί να αισθάνονται ότι πιέζονται να επιδεικνύουν κυριαρχία ή επιθετικότητα ή να κρύβουν τα συναισθήματά τους προκειμένου να συμμορφωθούν με τον παραδοσιακό ανδρισμό. Οι δάσκαλοι και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αμφισβητούν αυτές τις έμφυλες νόρμες και να προωθούν μια ευρύτερη κατανόηση της ατομικής έκφρασης για την καταπολέμηση των στερεοτύπων που μερικές φορές μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά.

ΠΙΕΣΗ ΑΠΟ ΣΥΝΟΜΗΛΙΚΟΥΣ

lia να αντιμετωπιστεί η πίεση των συνομηλίκων που διαιωνίζεται από τα στερεότυπα σε πολλές κοινωνίες, πρέπει να ληφθούν μέτρα σε διάφορα επίπεδα:

Πρωώθηση της ατομικότητας. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να εκφράζουν την ατομικότητά τους και να μην αποδέχονται τους στερεοτυπικούς ρόλους των φύλων. Προωθήστε την ποικιλομορφία στην τάξη για να δημιουργήσετε ένα περιβάλλον όπου οι μαθητές θα νιώθουν αποδεκτοί γι' αυτό που είναι και όχι γι' αυτό που οι άλλοι περιμένουν να είναι.

Δημιουργία θετικών σχέσεων μεταξύ των συνομηλίκων. Προώθηση θετικών σχέσεων μεταξύ των συνομηλίκων, ενθάρρυνση της ομαδικής εργασίας, της συνεργασίας και ουσιαστικά του αμοιβαίου σεβασμού. Τονίζοντας τη σημασία της ενσυναίσθησης και της κατανόησης, δημιουργώντας μια κουλτούρα όπου οι μαθητές υποστηρίζουν ο ένας τον άλλον αντί να πιέζουν τους συνομηλίκους τους να συμπεριφέρονται ανάμοστα.

Δημιουργία σεναρίων παιχνιδιού ρόλων. Χρησιμοποιήστε το παιχνίδι ρόλων για να προσομοιώσετε καταστάσεις όπου ασκείται πίεση από τους συνομηλίκους. Αυτή η διαδραστική προσέγγιση επιτρέπει στους μαθητές να εξασκηθούν στη διεκδικητικότητα και την άρνηση και να παρέμβουν ως μάφτυρες. Οι εκπαιδευτικοί και οι παιδαγωγοί μπορούν να διευθύνουν συζητήσεις σχετικά με το πώς να αντιστέκονται αποτελεσματικά στην αρνητική πίεση των συνομηλίκων.

Ενθάρρυνση του ανοιχτού διαλόγου για τα όρια.

Ενθαρρύνετε τον ανοιχτό διάλογο σχετικά με τα προσωπικά όρια, τις συμφωνίες και τον αμοιβαίο σεβασμό στην τάξη. Δημιουργήστε ένα ασφαλές περιβάλλον όπου οι μαθητές μπορούν να μοιραστούν τις σκέψεις και τις ανησυχίες τους, ώστε οι εκπαιδευτικοί να ξεκαθαρίσουν τις παρεξηγήσεις και να προωθήσουν υγιείς δυναμικές σχέσεων.

Ενθάρρυνση προγραμμάτων καθοδήγησης από ομοτίμους.

Εφαρμόστε προγράμματα καθοδήγησης από ομοτίμους όπου οι μεγαλύτεροι μαθητές μπορούν να προσφέρουν καθοδήγηση και υποστήριξη στους νεότερους συμμαθητές τους. Αυτό δημιουργεί μια θετική επιρροή μέσα στην ομάδα των συνομηλίκων και συμβάλλει στη γεφύρωση του χάσματος επικοινωνίας μεταξύ μαθητών και καθηγητών. Επομένως, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα ασφαλές και χωρίς αποκλεισμούς μαθησιακό περιβάλλον, είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωριστεί και να αντιμετωπιστεί ο αντίκτυπος της πίεσης των συνομηλίκων στη σεξουαλική παρενόχληση από συνομηλίκους. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν προληπτικές στρατηγικές και ανοιχτή, υγιή επικοινωνία για να βοηθήσουν τους μαθητές να αντισταθούν στην αρνητική πίεση των συνομηλίκων και να συμβάλουν σε μια κουλτούρα σεβασμού και κατανόησης στην τάξη, διαμορφώνοντας θετικά την προσωπικότητα των μαθητών τους.

ΑΙΤΙΕΣ

Έλλειψη εκπαίδευσης σχετικά με τις κατάλληλες για την ηλικία σχέσεις, τα όρια και τη συναίνεση

Οι υγιείς σχέσεις είναι απαραίτητες για μια καλή και ευτυχισμένη ζωή. Είναι ευρέως αναγνωρισμένο ότι η ποιότητα των σχέσεων με τους συνομηλικούς, τους φίλους, τους γονείς, τα αδέρφια, τους συμμαθητές, τους φίλους, τις φίλες κ.λπ. αποτελεί ισχυρό και σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης της ανάπτυξης και της ευημερίας ενός ατόμου. Πράγματι, η ικανότητα να έχει κανείς θετικές σχέσεις έχει κεντρική σημασία για την καλή σωματική, συναισθηματική και ψυχική υγεία (Biddle & Asare, 2011).

Τους τελευταίους δύο αιώνες, ο θεσμός της οικογένειας έχει αλλάξει δραματικά, ωστόσο οι απόψεις και οι προσδοκίες μας για τις σχέσεις εντός της οικογένειας και της κοινωνίας γενικότερα δεν έχουν συμβαδίσει με αυτές τις αλλαγές. Το πιο σημαντικό είναι ότι συνεχίζουμε να βασιζόμαστε κυρίως στα ένστικτά μας για να αναγνωρίσουμε και να αναπτύξουμε υγιείς σχέσεις. Αυτό είναι ιδιαίτερα προβληματικό στην προσπάθειά μας να αντιμετωπίσουμε τις ακατάλληλες συμπεριφορές που βλέπουμε και βιώνουμε στις σχέσεις, και συχνά αρκούμαστε στο να εξετάζουμε μόνο αν οι άνθρωποι στις σχέσεις είναι ασφαλείς.

Πλέον η ικανότητά μας να βρούμε την πιο υγιή σχέση, με την οικογένεια και τους φίλους μας, δεν βασίζεται μόνο στο ποιος είναι κοντά στο ιδανικό με τις μεγαλύτερες δεξιότητες επιβίωσης. Δεν βασίζεται πλέον μόνο στο ποιος μπορεί να ικανοποιήσει τις βασικές μας ανάγκες για ασφάλεια και ικανοποίηση, ενώ παράλληλα είναι ο πιο διασκεδαστικός, άνετος, ενδιαφέρων και συναρπαστικός για να είσαι μαζί του. Για να διασφαλίσουμε ότι οι υγιείς σχέσεις θα κινηθούν πέρα από τους κινδύνους, με σεβασμό, ειλικρίνεια, ισότιμη, δίκαιη και στοργική συμμετοχή από όσους είναι σωματικά και συναισθηματικά παρόντες, πρέπει όλοι μας να είμαστε καλά εκπαιδευμένοι σχετικά με το τι πρέπει να αναζητούμε στον εαυτό μας και στους άλλους, πότε να τραβάμε τα όρια και πώς να αντιδρούμε σε όσους διαφωνούν με τη συμπεριφορά μας, ώστε να μη συμβάλλουμε στις πολλές περιπτώσεις ανθυγιεινών σχέσεων που βιώνουμε - αποφεύγοντας μια πιθανή απειλή αντί να απολαμβάνουμε ένα αμοιβαίο όφελος (Ai et al., 2021- Hadar et al., 2020). Χρειάζομαστε επίσης σχέσεις για να βελτιώσουμε τη ζωή μας, την εργασία μας, το παιχνίδι μας και τη λατρεία μας. Για να διασφαλίσουμε αυτά τα οφέλη, η κοινωνία χρειάζεται εκπαίδευση ευεξίας, στα πιο βασικά σωματικά, νοητικά, συναισθηματικά και κοινωνικά πλαίσια για να ξετιλίξει τα πολλά οφέλη, τις απειλές και τα εργαλεία της.

ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΛΙΚΙΑ ΣΧΕΣΕΙΣ, ΤΑ ΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗ

Κατανόηση των Κατάλληλων για την Ηλικία Σχέσεων

Για να βοηθήσετε τους μαθητές να αναπτύξουν υγιείς και σεβαστές δεξιότητες σχέσεων, είναι χρήσιμο να κατανοήσετε ποιες είναι οι κατάλληλες για την ηλικία τους δεξιότητες σχέσεων. Ακολουθούν δεξιότητες σχέσεων για διάφορες ηλικιακές ομάδες που μπορούν να μετατραπούν σε μαθήματα κατάλληλα για την ηλικία. Όταν αναφερόμαστε εδώ σε μικρούς μαθητές, αναφερόμαστε σε αυτούς στο πλαίσιο του δημοτικού σχολείου (Ball et al., 2024).

Οι κατάλληλες για την ηλικία δεξιότητες σχέσεων για τους μικρούς μαθητές του δημοτικού περιλαμβάνουν την επίδειξη ελέγχου, το μοίρασμα, το σεβασμό, την αναμονή και τη σειρά, την ενσυναίσθηση, την ευγένεια, τη συνεργασία και την αποτελεσματική επικοινωνία. Αυτές οι κοινωνικο-συναισθηματικές δεξιότητες πρέπει να αποκτηθούν. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτές οι δεξιότητες δεν είναι μοναδικές για τους μικρούς μαθητές δημοτικού, αλλά ο τρόπος με τον οποίο αναπτύσσονται αυτές οι δεξιότητες ποικίλλει ανάλογα με την ηλικία (Malti & Noam, 2016). Οι δεξιότητες αρχίζουν να επεκτείνονται στην προεφηβεία. Αυτές περιλαμβάνουν τις δεξιότητες των μικρών μαθητών, αλλά και την ικανότητα να εργάζονται ανεξάρτητα και σε μια ομάδα, την κατανόηση των συγκρούσεων, την ικανότητα να αναγνωρίζουν τι είναι αποδεκτό και τι μη αποδεκτό και να κάνουν θετικές επιλογές. Καθώς οι μαθητές εισέρχονται στην προεφηβεία, η αυτοεκτίμηση θα πρέπει να προάγει αυτές τις δεξιότητες, καθώς γίνονται ισχυρότερες.

Οι έφηβοι μαθητές επεκτείνουν τις κατάλληλες για την ηλικία τους κοινωνικές-συναισθηματικές δεξιότητες, συμπεριλαμβανομένης της κατανόησης των διαφόρων τύπων σχέσεων, της αντιμετώπισης του τερματισμού των σχέσεων και των στρατηγικών και δεξιοτήτων αντιμετώπισης για αποτελεσματική παρέμβαση. Αυτό συμβαίνει όταν οι μαθητές μπορούν να προβλέψουν τι μπορεί να συμβεί σε μια κατάσταση πριν αυτή συμβεί, να εξετάσουν τις άμεσες και μελλοντικές συνέπειες των ενεργειών τους και των ενεργειών των άλλων, να γνωρίζουν πώς να αναγνωρίζουν αρνητικές, καταχρηστικές συμπεριφορές και να απέχουν από τη συμμετοχή σε τέτοιες συμπεριφορές. Τέλος, οι μαθητές που υποψιάζονται κακοποίηση τολμούν να αναζητήσουν την υποστήριξη ενός ενήλικα (Madany et al., 2016).

Καθορισμός Ορίων και Συναίνεση

Η προώθηση υγιών σχέσεων διδάσκει στα παιδιά να θέτουν όρια και τα βοηθά να αναγνωρίζουν πότε η επαφή διολισθαίνει σε ανθυγιεινό έδαφος (Flecha et al., 2021). Με την ενθάρρυνση της ανοιχτής επικοινωνίας, τα παιδιά μπορούν να νιώσουν την εξουσία να εκφράσουν δυσφορία ή ανησυχίες. Για παράδειγμα, σε ένα υγιές περιβάλλον, τα παιδιά μπορούν να αποκαλύψουν περιπτώσεις κακοποίησης σε ενήλικες που εμπιστεύονται. Η συναίνεση, είτε πρόκειται για σωματική, συναισθηματική ή ψηφιακή συναίνεση, είναι ζωτικής σημασίας. Η διδασκαλία της συναίνεσης σε διάφορους τομείς της ζωής, συμπεριλαμβανομένου του ψηφιακού περιεχομένου και των προσωπικών, συναισθηματικών, οικονομικών και ιατρικών καταστάσεων, είναι σημαντική. Αυτή η εκπαίδευση ενδυναμώνει τους εφήβους να αναγνωρίζουν και να σέβονται τα όρια, γεγονός που οδηγεί συνολικά σε ασφαλέστερες σχέσεις.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Εισαγωγή στις Συνέπειες

Το δεύτερο θεωρητικό μέρος του οδηγού περιέχει λεπτομερή περιγραφή και ανάλυση των συνεπειών της σεξουαλικής παρενόχλησης μεταξύ των μαθητών. Ειδικότερα, η θεματική ενότητα για τις συνέπειες χωρίζεται σε πέντε υποενότητες που αντικατοπτρίζουν επίσης τους τομείς της ζωής των φοιτητών που επηρεάζονται από τη συμπεριφορά της σεξουαλικής παρενόχλησης. Η θεωρητική ενότητα εξετάζει θέματα συναισθηματικής και ψυχολογικής δυσφορίας, τους τρόπους με τους οποίους η παρενόχληση μπορεί να προκαλέσει μακροχρόνια τραύματα στους ανήλικους μαθητές και ποια σημάδια μπορούν να αναζητήσουν οι εκπαιδευτικοί για να αναγνωρίσουν τέτοιες συμπεριφορές. Περιγράφονται οι δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίσει το θύμα σε μαθησιακό επίπεδο ως αποτέλεσμα της παρενόχλησης και πώς μπορεί ένας εκπαιδευτικός να βοηθήσει πρακτικά. Απαντά σε ερωτήματα όπως αν ο εκφοβισμός μπορεί να οδηγήσει σε σωματική βλάβη ή κοινωνική απομόνωση, πώς επηρεάζει την ευημερία του μαθητή και τι συμβαίνει στη ζωή του μακροπρόθεσμα. Πώς μπορεί ένας εκπαιδευτικός να δημιουργήσει έναν ασφαλή χώρο αλληλεπίδρασης με τους μαθητές; Σε αυτή την ενότητα, οι εκπαιδευτικοί θα ενημερωθούν πλήρως για τις συνέπειες της σεξουαλικής παρενόχλησης στους μαθητές τους με βάση την τρέχουσα βιβλιογραφία και θα μάθουν πώς να βοηθούν πρακτικά τα θύματα μιας τέτοιας συμπεριφοράς.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Συναισθηματική και ψυχολογική βλάβη

Έχει υποστηριχθεί ότι η σεξουαλική παρενόχληση έχει εξαιρετικά αρνητικές συνέπειες για τη συναισθηματική υγεία των θυμάτων. Το αποτέλεσμα που μένει είναι η μειωμένη αίσθηση της αυτοεκτίμησης που έχει ως αποτέλεσμα να επηρεάζεται σοβαρά η λειτουργία των καθημερινών δραστηριοτήτων. Οι εμπειρίες των θυμάτων φέρνουν μαζί τους χαμηλή αυτοεκτίμηση και μειωμένη εικόνα του σώματος, με αποτέλεσμα τη χαμηλή αυτοεκτίμηση.

Το άγχος και η κατάθλιψη συγκαταλέγονται στα κυρίαρχα συναισθήματα και τα θύματα τείνουν να χάνονται στα περιστατικά. Αυτό σημαίνει ότι ακόμη και οι πιο απλές ενέργειες είναι εξαιρετικά αγχωτικές, σε βαθμό που η ζωή τους μπορεί να περιγραφεί ως καθαρτήριο. Οι εν λόγω φόβοι και η δυσπιστία είναι το αποτέλεσμα και επηρεάζουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις.

Οι έννοιες της ενοχής και της ντροπής είναι επίσης συνηθισμένες, καθώς το άτομο που δέχεται την παρενόχληση συνήθως αισθάνεται ότι αξίζει την παρενόχληση με κάποιο τρόπο. Το άγχος μπορεί να προκληθεί από γεγονότα που θυμίζουν την παρενόχληση, τα οποία με τη σειρά τους προκαλούν άγχος. Επιπλέον, η ψυχραιμία μπορεί να αυξηθεί λόγω της έκθεσης του θύματος στην επιθετικότητα και το στρες, γεγονός που αντανακλάται στις αλληλεπιδράσεις του με τους άλλους και στη συνολική ψυχική του κατάσταση.

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΒΛΑΒΗ

Αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη του εγκεφάλου και του νευρικού συστήματος παρατηρούνται επίσης όταν τα θύματα είναι νεαρά. Αυτές έχουν ορισμένες συνέπειες που καθιστούν το άτομο πιο επιρρεπές στο άγχος, την κατάθλιψη και διάφορα άλλα ψυχικά προβλήματα, όπως ο εθισμός στα ναρκωτικά, οι διαταραχές της προσωπικότητας, ακόμη και οι αυτοκτονικές σκέψεις και χειρονομίες. Μια άλλη θλιβερή πραγματικότητα είναι ο αυτοτραυματισμός των θυμάτων και η αναζήτηση μεθόδων για να αντιμετωπίσουν τα αυξανόμενα συναισθήματα και τον ψυχικό πόνο τους. Η διαταραχή της σκέψης και η αποπροσωποποίηση, μια μορφή ψυχολογικής άμυνας, μπορεί να αναπτυχθούν και να οδηγήσουν σε βλάβη του νου, της προσωπικότητας και του περιβάλλοντος. Αυτή η αποξένωση μπορεί να αποτελέσει σημαντικό πρόβλημα για τα θύματα, ιδίως όσον αφορά τη θεραπεία, καθώς δεν είναι σε θέση να αλληλεπιδράσουν κατάλληλα με το περιβάλλον τους επειδή τα συναισθήματα και η ψυχική τους κατάσταση είναι επίσης εξασθενημένα. Ορισμένες σωματικές ανωμαλίες παρατηρούνται επίσης στα θύματα, όπως απώλεια του ελέγχου του εντέρου, αλλαγές στο βάρος, όπως ακραία παχυσαρκία ή ακραία αδυναμία και ορισμένες άλλες συναφείς βλάβες. Οι εφιάλτες και η κακή συγκέντρωση είναι άλλα κοινά συμπτώματα που αναπόφευκτα εμφανίζονται στα θύματα, επηρεάζοντας τον ύπνο και τις συνήθεις δραστηριότητές τους. Αυτά τα σημάδια και οι επιπτώσεις δίνουν μια σαφή εικόνα της σοβαρότητας και των πολύπλοκων επιπτώσεων που μπορεί να έχει η σεξουαλική παρενόχληση στα θύματα. Η σεξουαλική παρενόχληση έχει σοβαρές συνέπειες που μπορούν τελικά να επηρεάσουν την υπόλοιπη ζωή ενός ατόμου. Από τη μία πλευρά, οι γενικές συνέπειες περιλαμβάνουν τον αποκλεισμό από καλές επιδόσεις στο σχολείο, την πρακτική άσκηση και άλλες εκπαιδευτικές προσπάθειες. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν άνθρωποι που φτάνουν στα άκρα για να αντιμετωπίσουν την κατάσταση. Η προσαρμογή στο σχολείο καθίσταται δύσκολη και οι ενδιαφερόμενοι υποφέρουν από αφηρημάδα, κοπάνα και τεταμένες σχέσεις με τους μαθητές, για παράδειγμα εκφοβίζοντας τους συμμαθητές τους ή εκφοβίζοντας τους ίδιους και απογοητευόμενοι και περιοριζόμενοι ως αποτέλεσμα. Μπορεί επίσης να παρατηρηθεί παθολογική απόσυρση, με τα θύματα είτε να αναζητούν την επίβλεψη των ενηλίκων είτε, αντίθετα, να την αποφεύγουν. Η συμπεριφορά αυτή αποτελεί μηχανισμό προσαρμογής που έχει αρνητικό αντίκτυπο στην κοινωνικοποίηση του παιδιού, συμπεριλαμβανομένης της αλληλεπίδρασης με τους φροντιστές. Η σεξουαλική παρενόχληση έχει καταστροφικές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των παιδιών για μεγάλο χρονικό διάστημα. Επηρεάζει την ικανότητά τους να ζήσουν μια ολοκληρωμένη ζωή, επειδή δεν μπορούν να έχουν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και στα συναισθήματά τους. Πολλά από αυτά βρίσκονται σε διαρκή φόβο μήπως τα εκμεταλλευτούν ξανά και γι' αυτό αποσύρονται από το σπίτι και το σχολείο.

ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΒΛΑΒΗ

Ο αντίκτυπος στην ερωτική ή σεξουαλική τους ζωή είναι βαθύς, καθώς τα θύματα παλεύουν με σημαντικά ζητήματα οικειότητας και εμπιστοσύνης. Αυτό επηρεάζει επίσης τις κοινωνικές τους σχέσεις: Πολλά από τα θύματα νιώθουν μοναξιά, δεν έχουν εμπιστοσύνη στους άλλους ανθρώπους και έχουν προβλήματα στη δημιουργία στενών δεσμών. Αυτό οδηγεί σε απομόνωση, ιδίως σε κοινωνικά περιβάλλοντα, και μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα ορισμένα από αυτά να κινδυνεύουν να επιτεθούν ψυχολογικά ή σωματικά στον εαυτό τους ή σε άλλους, καθώς δεν σέβονται τον εαυτό τους ή τους άλλους ανθρώπους. Αυτό έχει σημαντικές βραχυπρόθεσμες συνέπειες για τα θύματα, συμπεριλαμβανομένης της απώλειας της ταυτότητας, ιδίως επειδή τα θύματα δεν αναγνωρίζουν τις ανάγκες τους και δεν γνωρίζουν πώς να τις ικανοποιήσουν. Όταν δεν αντιμετωπίζουν τις προσωπικές τους ανάγκες, τα συναισθηματικά και ψυχολογικά τους προβλήματα επιδεινώνονται, καθιστώντας την επούλωση μια αργή και επίπονη διαδικασία.

Η σεξουαλική παρενόχληση επηρεάζει τη λήψη αποφάσεων των μαθητών, των καθηγητών και οποιουδήποτε βρίσκεται στην πληγείσα περιοχή, οδηγώντας σε δυσάρεστες συνέπειες, όπως αυτοκτονία, κατάχρηση ουσιών και φυγή σε μαθητές. Αυτές οι συμπεριφορές υποδηλώνουν προβλήματα με τη διαμόρφωση των συναισθημάτων και την ανθεκτικότητα.

Σημάδια για εκπαιδευτικούς

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γνωρίζουν αυτά τα πιθανά σημάδια σεξουαλικής παρενόχλησης:

- Απροθυμία να πάνε στο σχολείο
- Χαμηλότεροι βαθμοί
- Αδικοιολόγητες απουσίες από την τάξη
- Τρώνε μόνοι τους ή πολύ λίγο
- Συχνή απώλεια αντικειμένων
- Αποκοιμούνται στην τάξη
- Συχνοί πονοκέφαλοι ή στομαχόπονοι
- Δυσκολίες με την εργασία στο σπίτι
- Φόβος να μείνουν μόνοι τους στο δρόμο
- Αλλαγές στη συμπεριφορά: ήσυχος, αυθάδης ή ανήσυχος
- Ξαφνικές εναλλαγές της διάθεσης: απόμακρος ή λυπημένος
- Τριγμοί σε κινήσεις
- Άρνηση συμμετοχής σε αθλητικές δραστηριότητες
- Αυτοκαταστροφικές τάσεις.

Η σεξουαλική παρενόχληση έχει σοβαρό αντίκτυπο στην ψυχική υγεία των παιδιών και συνεπώς στην αυτοεκτίμηση, την αυτοπεποίθηση και τις σχέσεις τους. Επομένως, είναι σημαντικό να αναγνωρίζετε αυτά τα προειδοποιητικά σημάδια προκειμένου να βοηθήσετε ένα παιδί και να αποτρέψετε αρνητικές συνέπειες για την ανάπτυξή του.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ακαδημαϊκές δυσκολίες

Πώς η σεξουαλική παρενόχληση από συνομηλίκους μπορεί να επηρεάσει τις ακαδημαϊκές επιδόσεις και τη δέσμευση ενός μαθητή

Η σεξουαλική παρενόχληση είναι μια οδυνηρή πτυχή της έμφυλης βίας στο σχολείο που επηρεάζει σημαντικά τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών. Η ομάδα της Παγκόσμιας Έκθεσης Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης και η Πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση των Κοριτσιών (2015) τονίζουν στο δέκατο έβδομο έγγραφο πολιτικής τους ότι η SRGBV μπορεί να βλάψει σοβαρά την υγεία των παιδιών και την ικανότητά τους να μαθαίνουν, και εμποδίζει τη φοίτηση και τη μάθηση. Ωστόσο, υπάρχουν ελάχιστα στοιχεία για τη σεξουαλική παρενόχληση στο σχολικό περιβάλλον, είτε λόγω έλλειψης ερευνητικών προσπαθειών είτε επειδή τα θύματα σιωπούν. Κατά συνέπεια, δεν υπάρχουν επαρκείς πληροφορίες σχετικά με τον πραγματικό αντίκτυπο του φαινομένου αυτού στη συμμετοχή στο σχολείο και στις ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών. Συγκεκριμένα, το 61% των κοριτσιών που βίωσαν σεξουαλική παρενόχληση είχε αρνητικό αντίκτυπο στη σχολική τους επίδοση ή εγκατέλειψε το σχολείο (Global Education Monitoring Report Team & United Nations Girls' Education Initiative, 2015, σ.11),

Η σεξουαλική παρενόχληση θεωρείται αναπόσπαστο μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε όλα τα επίπεδα, από το δημοτικό σχολείο έως το πανεπιστήμιο, όπως αναφέρουν οι Diema Konlan και Mavis Dangah (2023). Το θύμα βιώνει ταραχή, πίεση, τραύμα και άγχος, με αποτέλεσμα την απροθυμία να παρακολουθήσει το σχολείο και τη μείωση του ενδιαφέροντος για την εκπαίδευση, τη μάθηση και τις εξωσχολικές δραστηριότητες. Σταδιακά, οι ακαδημαϊκές επιδόσεις του θύματος μειώνονται (ό.π.).

Μια αμερικανική έρευνα δείχνει ότι 8 στους 10 μαθητές ηλικίας 13 έως 17 ετών έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση με κάποιο τρόπο κατά τη διάρκεια των σχολικών τους χρόνων. Οι μαθητές ανέφεραν συναισθήματα θυμού και ντροπής, τα οποία σχετίζονται άμεσα με τον αντίκτυπο της παρενόχλησης στην ακαδημαϊκή επίδοση. 2 στους 10 μαθητές ανέφεραν απροθυμία συμμετοχής στο μάθημα και δυσκολία συγκέντρωσης, ιδίως μεταξύ εκείνων που είχαν βιώσει σωματική παρενόχληση (Sexual Harassment – Safe Learning Environments for All Students - IDRA, 2018).

Προκλήσεις που μπορεί να αντιμετωπίσουν οι παρενοχλούμενοι μαθητές στις σπουδές τους

Πολύ συχνά οι μαθητές έχουν την αίσθηση ότι το παράπονό τους δεν εισακούεται ή ότι η σεξουαλική παρενόχληση θεωρείται φυσιολογική (Bannister Dean, 2019). Όσον αφορά τη λεκτική βία, συχνά θεωρείται αστεία μεταξύ των συμμαθητών και όταν τα κορίτσια αναφέρουν ανάρμοστη συμπεριφορά, η απάντηση των εκπαιδευτικών μπορεί να περιορίζεται σε μια στερεοτυπική δήλωση όπως «τα αγόρια θα είναι αγόρια» (Moorhead, 2019). Σε κάθε περίπτωση, τα κορίτσια που βίωσαν κάποια μορφή παρενόχλησης ανέφεραν ότι ένιωθαν αντικειμενοποίηση και έλλειψη σεβασμού, γεγονός που επηρέασε τη γενική τους ευεξία ('We Don't Tell Our Teachers' Experiences of Peer-On-Peer Sexual Harassment among Secondary School Pupils in Wales, 2021).

Η σεξουαλική παρενόχληση μπορεί να οδηγήσει σε άγχος και κατάθλιψη, αναγκάζοντας τον μαθητή να αποσυρθεί από το σχολικό περιβάλλον (Ginestra, 2020). Στις περισσότερες περιπτώσεις, η σεξουαλική παρενόχληση έχει μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην αυτοπεποίθηση των μαθητών, στη συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία και στις σχέσεις τους με τους άλλους (ό.π.). Είναι μια κατάσταση που αναγκάζει τα θύματα να παραλείπουν το σχολείο και να απομονώνονται, μπορεί να προκαλέσει σκέψεις αυτοτραυματισμού και γενικά επηρεάζει την ευημερία του ατόμου (ό.π.). Ένα βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι μαθητές που δέχονται σεξουαλική παρενόχληση στο σχολείο είναι ότι δεν αναφέρουν τη συμπεριφορά στους καθηγητές τους, καθώς είτε συμβαίνει συχνά είτε αγνοείται από το προσωπικό του σχολείου (Everybody's affected peer on on-peer sexual harassment among learners - Senedd Commission, 2022).

ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Πληροφορίες για το πώς οι εκπαιδευτικοί μπορούν να εντοπίσουν και να υποστηρίξουν τους μαθητές που αντιμετωπίζουν ακαδημαϊκές προκλήσεις λόγω παρενόχλησης

Για ιδρύματα και οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να γνωρίζουν ότι η σεξουαλική παρενόχληση είναι ένα φαινόμενο που μπορεί να συμβεί μεταξύ δύο ή περισσότερων παιδιών οποιουδήποτε φύλου και ηλικίας εντός και εκτός σχολείου. Πρέπει να επαγρυπνούν για να αναγνωρίζουν συμπεριφορές που εμπίπτουν στο φάσμα της σεξουαλικής παρενόχλησης και μπορούν να αντιμετωπιστούν επειδή είναι σωματικής φύσης, όπως το κατέβασμα του παντελονιού ενός παιδιού, το σήκωμα της φούστας, η τοποθέτηση σουτιέν ή το πιάσιμο του στήθους και των γεννητικών οργάνων. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, τα θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης παρουσιάζουν μείωση των ακαδημαϊκών επιδόσεων λόγω του άγχους και των επώδυνων συναισθημάτων, γεγονός που αποτελεί αδιάσειστη απόδειξη για περαιτέρω διερεύνηση της κατάστασης του παιδιού. Ακόμη και αν δεν υπάρχουν αναφορές για τέτοια περιστατικά, αυτό δε σημαίνει ότι δεν υπάρχουν, απλώς μπορεί να μην αναφέρονται (Part Five: Child-on-child sexual violence and sexual harassment, n.d.).

Οι σχολικές πολιτικές δεν πρέπει πλέον απλώς να αντιδρούν στη σεξουαλική παρενόχληση, αλλά να αναλαμβάνουν προληπτικό ρόλο. Η μηνιαία αξιολόγηση της ψυχικής υγείας των μαθητών θα πρέπει να είναι υποχρεωτική, διότι, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, μπορεί να περάσει πολύς καιρός μέχρι ένας μαθητής που έχει υποστεί παρενόχληση να καταγγείλει ένα περιστατικό. Επιπλέον, οι καθηγητές πρέπει να καλλιεργήσουν μια αίσθηση «κοινότητας» στις τάξεις που δημιουργεί τόσο ένα φιλικότερο περιβάλλον για τους μαθητές όσο και μια σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ καθηγητή και μαθητή. Επιπλέον, οι οικογένειες των μαθητών είναι συνήθως μια δύναμη που πρέπει να αντιμετωπιστεί.

Τα σχολεία θα πρέπει να οργανώνουν εκπαιδευτικές εκδηλώσεις για τους γονείς, ώστε να τους ενημερώσουν για τα πρότυπα εκφοβισμού, τόσο από την πλευρά του θύματος όσο και από την πλευρά του θύτη. Και εδώ, η σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών είναι απαραίτητη, ώστε να αναφέρουν εγκαίρως το περιστατικό και να δράσουν αναλόγως. Το διδακτικό προσωπικό θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο διακριτικό, ώστε τόσο οι γονείς όσο και οι μαθητές να αισθάνονται ασφαλείς εάν χρειάζονται συμβουλή ή θέλουν να προβούν σε καταγγελία (Everybody's affected peer on on-peer sexual harassment among learners - Senedd Commission, 2022).

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Σωματική βλάβη

Τα θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης μπορεί να υποστούν διαφορετικούς τύπους σωματικών βλαβών ως αποτέλεσμα της επίθεσης και η σοβαρότητα αυτών των βλαβών εξαρτάται από τη συγκεκριμένη φύση της παρενόχλησης. Σύμφωνα με μελέτη που διεξήχθη από τους Vega-Gea κ.ά. (2016), η σεξουαλική παρενόχληση μεταξύ συνομηλίκων εκδηλώνεται με διαφορετικό τρόπο μεταξύ αγοριών και κοριτσιών. Ενώ τα κορίτσια είναι πιο επιρρεπή στη λεκτική επιθετικότητα, η σωματική επιθετικότητα είναι πιο διαδεδομένη και πιο σοβαρή μεταξύ των αγοριών.

Η πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης και η κατάλληλη υποστήριξη των θυμάτων είναι ουσιώδους σημασίας για την ελαχιστοποίηση των σωματικών επιπτώσεων αυτής της μορφής βίας. Οι δάσκαλοι και οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν πότε έχουν να κάνουν με σωματική βλάβη που προκύπτει από σεξουαλική παρενόχληση μεταξύ συνομηλίκων στο σχολικό πλαίσιο.

Οι σωματικές βλάβες μπορεί να είναι ποικίλες και να έχουν διαφορετικές συνέπειες:

Τραυματισμοί που οφείλονται σε σωματική επιθετικότητα από άλλους. Η σωματική επιθετικότητα μπορεί να οδηγήσει σε θλάσεις, γρατζουνιές, κοψίματα ή ακόμη και σε σοβαρότερους τραυματισμούς, ανάλογα με τη φύση της επίθεσης του επιτιθέμενου. Οι τραυματισμοί αυτοί δεν προκαλούν μόνο άμεσο πόνο, αλλά μπορεί επίσης να έχουν μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στη σωματική υγεία του θύματος. Αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν κατάγματα, βλάβες των μαλακών ιστών ή άλλους τραυματισμούς που απαιτούν ιατρική φροντίδα και αποκατάσταση. Τα θύματα μπορεί μερικές φορές να αντιδράσουν σωματικά για να αμυνθούν στην παρενόχληση, οδηγώντας σε έναν κύκλο αντιπαιών. Αυτή η κλιμάκωση μπορεί να οδηγήσει σε βλάβη τόσο στο θύμα όσο και στον επιτιθέμενο.

Αυτοτραυματισμός. Τα θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης μπορεί μερικές φορές να καταφύγουν σε αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές, όπως ο αυτοτραυματισμός, ως τρόπος αντιμετώπισης του τραύματος.

Προβλήματα υγείας που αποτελούν άμεση συνέπεια των ψυχικών επιπλοκών. Το στρες και το άγχος που προκύπτουν από τη σεξουαλική παρενόχληση μπορεί να εκδηλωθούν σωματικά, μέσω συχνών πονοκεφάλων, γαστρεντερικών προβλημάτων, μυϊκής έντασης, κόπωσης, διαταραχών του ύπνου ή καρδιαγγειακών προβλημάτων.

Τραυματισμοί που προκύπτουν από τις προσδοκίες απόδοσης. Σε ορισμένες κοινωνίες, τα αγόρια αναμένεται να επιδεικνύουν ορισμένες συμπεριφορές, τις οποίες ο Wikström (2019) αποκαλεί τοξική αρρενωπότητα. Αυτή η προσδοκία μπορεί να οδηγήσει σε επικίνδυνη συμπεριφορά που μπορεί να προκαλέσει οξείες σωματικές βλάβες, όπως μυϊκές διαστρέψεις, διαστρέμματα ή κατάγματα, οι οποίες συμβαίνουν, για παράδειγμα, λόγω της πίεσης για αθλητικές επιδόσεις ή επικίνδυνες δραστηριότητες.

ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ

Είναι ζωτικής σημασίας να αναγνωριστεί η σημασία της αμφισβήτησης και της αλλαγής των επιβλαβών προτύπων φύλου, τα οποία συχνά διαιωνίζονται από γενιά σε γενιά, προκειμένου να προαχθεί ένα υγιές και ασφαλές περιβάλλον για όλα τα παιδιά. Οι παρεμβάσεις που προωθούν μια ευρύτερη κατανόηση του ανδρισμού και της θηλυκότητας, επιτρέποντας τη συναισθηματική έκφραση και αποθαρρύνοντας την επιβλαβή συμπεριφορά, είναι απαραίτητες για την πρόληψη βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων ζημιών.

Για την αντιμετώπιση της σεξουαλικής παρενόχλησης μεταξύ συνομηλίκων, είναι απαραίτητο να ληφθούν πολυεπίπεδα μέτρα:

Εκπαίδευση για την ισότητα των φύλων.

Χρησιμοποιήστε εκπαιδευτικό υλικό που προάγει την ισότητα των φύλων από τα πρώτα χρόνια, περιλαμβάνοντας υλικό που αμφισβητεί τα στερεότυπα των φύλων και αναδεικνύει την ποικιλομορφία των ικανοτήτων, των δεξιοτήτων και των ενδιαφερόντων των παιδιών, ανεξάρτητα από το φύλο τους.

Πρώθηση της συναισθηματικής έκφρασης.

Δημιουργήστε περιβάλλοντα που ενθαρρύνουν όλα τα παιδιά να εκφράζουν ελεύθερα τα συναισθήματά τους με θετικό τρόπο. Για να γίνει αυτό, είναι σημαντικό να αποθαρρύνουμε την ιδέα ότι ορισμένα συναισθήματα είναι αποκλειστικά για ένα συγκεκριμένο φύλο.

Πρώθηση της ενσωμάτωσης της πολυμορφίας.

Παρουσιάστε μια ποικιλία προτύπων και ιστοριών που αναδεικνύουν την ποικιλομορφία των ταυτοτήτων φύλου, των οικογενειακών δομών και των κοινωνικών ρόλων. Αυτό θα επιτρέψει στα παιδιά να κατανοήσουν ότι δεν υπάρχει ένας μόνο «σωστός» τρόπος για να είναι κανείς αγόρι ή κορίτσι.

Εφαρμογή προγραμμάτων επίλυσης συγκρούσεων.

Εφαρμόστε προγράμματα που επιτρέπουν την εκπαίδευση δεξιοτήτων επίλυσης συγκρούσεων από την παιδική ηλικία. Αυτό βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν υγιείς στρατηγικές για την αντιμετώπιση των συγκρούσεων, μειώνοντας την τάση για επιθετική ή επιβλαβή συμπεριφορά.

Δημιουργία ομάδων υποστήριξης. Δημιουργήστε ομάδες υποστήριξης ή σχολικές λέσχες που προωθούν την ισότητα των φύλων και παρέχουν έναν ασφαλή χώρο για συζητήσεις σχετικά με τον αμοιβαίο σεβασμό, τις υγιείς σχέσεις και την πρόληψη της παρενόχλησης.

ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ

Εν κατακλείδι, η πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης από μικρή ηλικία περιλαμβάνει μια πολυεπίπεδη προσέγγιση που αντιμετωπίζει τα επιβλαβή πρότυπα των φύλων και προωθεί τη δημιουργία υγιών σχέσεων με σεβασμό. Τα σχολεία θα πρέπει να επικεντρωθούν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που ευνοεί την ανάπτυξη παιδιών που είναι σε θέση να οικοδομήσουν σχέσεις βασισμένες στον αμοιβαίο σεβασμό. Με την υιοθέτηση των συνιστώμενων διαδικασιών, είναι δυνατόν να δημιουργηθούν στέρεα θεμέλια για την προώθηση της ισότητας των φύλων και την πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης, επιτρέποντας στα παιδιά να αναπτύξουν σχέσεις σεβασμού και υγείας καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Για το σκοπό αυτό, είναι σημαντικό να διασφαλιστούν επενδύσεις σε εκπαιδευτικά προγράμματα και πόρους που προωθούν μια θετική και χωρίς αποκλεισμούς κατανόηση των έμφυλων ταυτοτήτων, ενδυναμώνοντας τις νέες γενιές να αμφισβητήσουν τα επιβλαβή στερεότυπα και να συμβάλουν σε ένα πιο ισότιμο και ασφαλές μέλλον για όλους.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Κοινωνική Απομόνωση

Η σεξουαλική παρενόχληση μεταξύ συνομηλίκων μπορεί να έχει επιζήμιες επιπτώσεις στους κοινωνικούς και συναισθηματικούς τομείς των μαθητών. Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί ο αντίκτυπος που μπορεί να έχει στην κοινωνική απομόνωση. Το φαινόμενο αυτό, που προκύπτει από την τραυματική εμπειρία της παρενόχλησης, μπορεί να προκαλέσει μια σειρά από αρνητικές συνέπειες που επηρεάζουν όχι μόνο την κοινωνική αλληλεπίδραση στο σχολείο, αλλά και τη συναισθηματική και ψυχολογική ευημερία των εμπλεκόμενων μαθητών.

Τα θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης από συνομηλικούς μπορεί να βρεθούν αναγκασμένα να αποσυρθούν από τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και τις φιλίες, γεγονός που έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στη συναισθηματική τους ευημερία και την κοινωνική ανάπτυξη. Αυτός ο αποχωρισμός μπορεί να συμβεί, μεταξύ άλλων, με τους ακόλουθους τρόπους:

-Αυτοεπιβαλλόμενη απομόνωση: σε αυτόν τον τύπο απομόνωσης, είναι τα ίδια τα θύματα που αποφεύγουν να πηγαίνουν σε ορισμένους χώρους που θεωρούν ευνοϊκούς για σεξουαλική παρενόχληση και συνειδητά απομακρύνονται από πιθανές πηγές παρενόχλησης. Αυτή η απομόνωση μπορεί να εκθέσει το θύμα σε στιγμές μοναξιάς, με αποτέλεσμα την έλλειψη συναισθηματικής υποστήριξης και τη μειωμένη ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων. Μερικές φορές είναι ευκολότερο για τους μαθητές να υποκύψουν σε αυτή την απομόνωση παρά να αισθανθούν υποχρεωμένοι να αναζητήσουν βοήθεια για το πρόβλημά τους.

-Απώλεια της εμπιστοσύνης στις διαπροσωπικές σχέσεις: Η εμπειρία σεξουαλικής παρενόχλησης μπορεί να κλονίσει την εμπιστοσύνη του θύματος στις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, καθιστώντας το λιγότερο πρόθυμο να συνάψει νέες φιλίες ή να εμπιστευτεί τους άλλους. Ως αποτέλεσμα, το άτομο που έχει υποστεί παρενόχληση είναι λιγότερο πρόθυμο να εμπιστευτεί τους άλλους στις σχέσεις του, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικά ψυχολογικά εμπόδια στη δημιουργία θετικών και διαρκών σχέσεων.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ

Το ζήτημα αυτό οφείλεται στην προδιάθεση του θύματος να επεκτείνει ένα πρόβλημα με ένα συγκεκριμένο πρόσωπο ή ομάδα σε όλη τη σφαίρα των σχέσεων που μπορεί να έχει ή να αναπτύσσει.

Φόβος για επίκριση και στιγματισμό. Ο κίνδυνος να επικριθούν ή να στιγματιστούν από τους συνομηλικούς μπορεί να κάνει τα θύματα να απομακρυνθούν από τον στενό φιλικό τους κύκλο σε μια προσπάθεια να αποφύγουν τις διακρίσεις και τον έλεγχο. Σε αυτή την περίπτωση, όπως και στην προηγούμενη περίπτωση, υπάρχει προεκβολή ενός συγκεκριμένου, εντοπισμένου προβλήματος σε όλο το φάσμα των φιλικών σχέσεων που μπορεί να έχουν. Αυτός ο κίνδυνος να γίνει στόχος κρίσης από άλλους συναδέλφους μπορεί να προκαλέσει κοινωνικό άγχος και μείωση της συμμετοχής σε κοινωνικές δραστηριότητες, με επακόλουθο την κοινωνική απομόνωση.

Γενικευμένη δυσπιστία. Τα θύματα μπορεί να αναπτύξουν μια γενικευμένη δυσπιστία απέναντι στους άλλους, συμπεριλαμβανομένων συναδέλφων και φίλων που δεν ευθύνονται για κανέναν είδους παρενόχληση, λόγω τραυματικών εμπειριών με άλλους συναδέλφους. Η δυσπιστία μπορεί να βλάψει τις υπάρχουσες σχέσεις, να εμποδίσει τη δημιουργία νέων φιλικών σχέσεων και να συμβάλει σε αισθήματα αποξένωσης. Ο φόβος ότι η παρενόχληση θα μπορούσε να διαδοθεί ευρέως μεταξύ φίλων και συναδέλφων οδηγεί το θύμα να πυροδοτήσει μια διαδικασία δυσπιστίας, κατά την οποία επιβάλλει κοινωνική αυτοαπομόνωση.

Συνέπειες στην ψυχική υγεία με επιπτώσεις στις κοινωνικές δραστηριότητες. Η σεξουαλική παρενόχληση μπορεί να προκαλέσει προβλήματα ψυχικής υγείας, όπως κατάθλιψη και άγχος, τα οποία με τη σειρά τους επηρεάζουν την προθυμία συμμετοχής σε κοινωνικές δραστηριότητες. Η κακή ψυχική υγεία μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εμπόδιο στην κοινωνική συμμετοχή, οδηγώντας σε απομόνωση και συναισθηματική δυσφορία.

Άρνηση εισόδου σε ορισμένους χώρους. Ο φόβος ότι θα συναντήσει τον επιτιθέμενο σε συγκεκριμένους χώρους, όπως οι σχολικοί διάδρομοι ή οι κοινόχρηστοι χώροι, μπορεί να οδηγήσει το θύμα να αποφεύγει να πηγαίνει σε ορισμένους χώρους του σχολείου. Αυτό μπορεί να περιορίσει τη συμμετοχή του θύματος σε σχολικές και κοινωνικές δραστηριότητες, συμβάλλοντας περαιτέρω στην απομόνωσή του.

Παρακμή των οικογενειακών σχέσεων. Η εμπειρία της σεξουαλικής παρενόχλησης μπορεί να δημιουργήσει εντάσεις στις οικογενειακές σχέσεις, οδηγώντας το θύμα να απομακρυνθεί από τα μέλη της οικογένειας. Η απομάκρυνση από τις οικογενειακές σχέσεις μπορεί να στερήσει από το θύμα μια κρίσιμη πηγή υποστήριξης και κατανόησης και να αποτρέψει την έγκαιρη ανίχνευση του προβλήματος.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ

Η αναγνώριση αυτών των μηχανισμών κοινωνικής απομάκρυνσης είναι το κλειδί για την ανίχνευση του προβλήματος και την ανάπτυξη στρατηγικών για την παροχή αποτελεσματικής υποστήριξης, προωθώντας την επανένταξη των θυμάτων σε ένα υγιές και υποστηρικτικό κοινωνικό περιβάλλον, δηλαδή την πλήρη κοινωνική τους επανένταξη.

Οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο στην προώθηση της συναισθηματικής ευημερίας των μαθητών, ιδίως όταν πρόκειται να τους βοηθήσουν να ξεπεράσουν την κοινωνική απομόνωση που προκύπτει από τη σεξουαλική παρενόχληση. Εκτός από το να είναι σε θέση να εντοπίσουν την πηγή της κοινωνικής απομόνωσης όταν αυτή συνδέεται με προβλήματα παρενόχλησης, είναι επίσης απαραίτητο να γνωρίζουν στρατηγικές για την καταπολέμηση του προβλήματος στην πηγή του και να υποστηρίξουν τους μαθητές στην ανοικοδόμηση υγιών σχέσεων. Για το σκοπό αυτό, είναι σημαντικό να:

Δημιουργήστε μια ασφαλή ατμόσφαιρα στις αίθουσες διδασκαλίας και στους χώρους του σχολείου. Η δημιουργία ενός σχολικού περιβάλλοντος στο οποίο οι μαθητές θα μπορούν να αισθάνονται ασφαλείς και στο οποίο θα μπορούν με αυτοπεποίθηση να εκφράζουν τις ανησυχίες και τις εμπειρίες τους χωρίς το φόβο της κρίσης είναι σημαντική. Αυτό είναι απαραίτητο για να αποφευχθεί εξαρχής το πρόβλημα της απομόνωσης.

Προσφέρετε εξατομικευμένη υποστήριξη. Μετά τον εντοπισμό των μαθητών που μπορεί να αντιμετωπίζουν κοινωνική απομόνωση λόγω σεξουαλικής παρενόχλησης, είναι σημαντικό να παρέχεται εξατομικευμένη υποστήριξη για να διασφαλιστεί ότι το θύμα αισθάνεται ότι έχει κάποιον που μπορεί να εμπιστευτεί και στον οποίο μπορεί να αποκαλύψει τα προβλήματα και τις ανησυχίες του.

Παραπέμψτε σε ειδική επαγγελματική υποστήριξη. Όταν υπάρχουν αυτές οι υπηρεσίες στο σχολείο, είναι σημαντικό να τις αξιοποιήσετε στο έπακρο για να βοηθήσετε τους μαθητές που παρουσιάζουν προβλήματα κοινωνικής απομόνωσης ως αποτέλεσμα της παρενόχλησης.

Πραγματοποιήστε δραστηριότητες οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Αναπτύξτε δραστηριότητες που προωθούν την οικοδόμηση ή την αναδόμηση της εμπιστοσύνης και των κοινωνικών δεξιοτήτων, όπως ασκήσεις ομαδικής οικοδόμησης και δραστηριότητες συνεργασίας. Η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης καταλήγει να έχει επιπτώσεις όσον αφορά την αποκατάσταση των κοινωνικών σχέσεων που προϋπήρχαν.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ

Προωθείτε εκστρατείες κατά του εκφοβισμού. Η προώθηση εκστρατειών ευαισθητοποίησης κατά του εκφοβισμού που αντιμετωπίζουν όχι μόνο τη σεξουαλική παρενόχληση, αλλά και τη συμπεριφορά με προκαταλήψεις γενικά, είναι τρόποι οικοδόμησης μιας κουλτούρας αμοιβαίου σεβασμού και υποστήριξης από τους συνομηλίκους και αποθάρρυνσης της ακατάλληλης συμπεριφοράς από την πλευρά των μαθητών.

Παρεμβαίνετε άμεσα. Σε περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης μεταξύ συνομηλίκων, η ταχύτητα με την οποία εντοπίζεται το πρόβλημα και αναλαμβάνεται δράση είναι καθοριστικής σημασίας για τη διασφάλιση της ποιότητας της παρέμβασης ή της αντίδρασης.

Οι παραπάνω κατευθύνσεις αποτελούν το κλειδί για τη δημιουργία σημαντικών, ασφαλών και υποστηρικτικών σχολικών περιβαλλόντων, τα οποία ανταποκρίνονται στις ανάγκες όλων των μαθητών. Μόνο σε αυτά τα ευνοϊκά περιβάλλοντα οι μαθητές θα μπορέσουν να αναπτύξουν μόνιμες και υγιείς σχέσεις, στις οποίες όλοι θα βλέπουν τη διαφορετικότητα με θετική προοπτική.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Διαταραχή της φυσιολογικής γνωστικής & συναισθηματικής ανάπτυξης

Η σεξουαλική παρενόχληση, ιδίως η παρενόχληση από συνομηλίκους στα σχολεία, παρεμποδίζει τη γνωστική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών και των εφήβων. Η διαταραχή αυτή επηρεάζει τη μάθηση, την ανάπτυξη και τις σχέσεις τους. Για την αντιμετώπιση αυτού του διάχυτου προβλήματος, οι εκπαιδευτικοί και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να κατανοήσουν πώς η σεξουαλική παρενόχληση επηρεάζει τη γνωστική και συναισθηματική ανάπτυξη.

Γνωστικός αντίκτυπος

Η σεξουαλική παρενόχληση μπορεί να επηρεάσει σοβαρά τη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών και των εφήβων. Το στρες, η ανησυχία και το άγχος αυξάνονται στα θύματα παρενόχλησης. Τα αρνητικά συναισθήματα μπορούν να επηρεάσουν τη συγκέντρωση, τη μνήμη και τις ακαδημαϊκές επιδόσεις. Η σεξουαλική παρενόχληση μπορεί να μειώσει τις ακαδημαϊκές επιδόσεις και τα κίνητρα, οδηγώντας σε σχολικές κοπάνες και χαμηλότερο εκπαιδευτικό επίπεδο, σύμφωνα με έρευνες. Η σεξουαλική παρενόχληση επηρεάζει επίσης τις αντιλήψεις εκτός της τάξης. Τα θύματα μπορεί να εσωτερικεύσουν την ντροπή και την αναξιοσύνη και να αναπτύξουν μια κακή αυτοαντίληψη, η οποία μπορεί να μειώσει την αυτοεκτίμησή τους. Η εσωτερικεύση αρνητικών σκέψεων μπορεί να εμποδίσει τη γνωστική ανάπτυξη και να περιορίσει τις δυνατότητες.

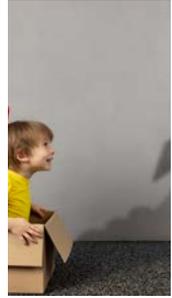
Τα θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης μπορεί να υποστούν συναισθηματική και γνωστική βλάβη. Οι έφηβοι που υφίστανται σεξουαλική παρενόχληση μπορεί να αναπτύξουν απόγνωση, άγχος, μετατραυματικό στρες και αισθήματα απομόνωσης και μοναξιάς. Αυτά τα συναισθηματικά προβλήματα μπορεί να επηρεάσουν την ψυχική τους υγεία και την ικανότητά τους να οικοδομούν σχέσεις εμπιστοσύνης και να πλοηγούνται στις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις για τα επόμενα χρόνια.

Συναισθηματικός αντίκτυπος

Οι ψυχολογικές επιπτώσεις της σεξουαλικής παρενόχλησης στα νεαρά θύματα μπορεί να είναι σοβαρές και μακροχρόνιες. Συχνά βιώνουν έντονα και βαθιά συναισθήματα ντροπής, ενοχής και αμηχανίας που διαπερνούν τον πυρήνα τους. Αυτά τα συντριπτικά συναισθήματα επιδεινώνουν την αγωνία τους, δαιμονίζοντας έναν ατέρμονο κύκλο σιωπής και αυτοκατηγορίας που εγκλωβίζει τον εύθραστο ψυχισμό τους. Το βάρος αυτού του φορτίου μπορεί να γίνει ανυπέρβλητο, συθλιβόντας την ικανότητά τους να ρυθμίζουν την ταραχώδη καταγίδα συναισθημάτων που στροβιλίζονται μέσα τους, αφήνοντάς τους ευάλωτους και ανυπεράσπιστους απέναντι στα αδυσώπητα κύματα άγχους που πέφτουν στις εύθραυστες ακτές τους.

ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΤΗΣ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ως απάντηση σε αυτή τη συναισθηματική αναταραχή, τα θύματα μπορεί να αναζητήσουν παρηγοριά σε ανθυγιεινούς μηχανισμούς αντιμετώπισης, όπως οι σκοτεινές αβύσσους της κατάχρησης ουσιών ή ο επικίνδυνος δρόμος του αυτοτραυματισμού. Αυτές οι οδοί διαφυγής τους προσφέρουν μια προσωρινή ανάπαυλα, μια φευγαλέα αίσθηση ελέγχου μέσα στο χάος και μια σύντομη στιγμή ανακούφισης από το αδιάκοπο μαρτύριο που καταπνίγει την εύθραυστη ψυχή τους. Ωστόσο, αυτές οι προσωρινές ανακουφίσεις είναι μόνο μια ψευδαίσθηση, καθώς κρύβουν βαθύτερες ψυχολογικές πληγές που απαιτούν άμεση προσοχή και ακλόνητη υποστήριξη. Επιπλέον, ο συναισθηματικός αντίκτυπος της σεξουαλικής παρενόχλησης υπερβαίνει κατά πολύ την προσωπική ταλαιπωρία των θιγόμενων και φτάνει στα βάθη των κοινωνικών τους σχέσεων. Τα θύματα παγιδεύονται σε έναν λαβύρινθο δυσπιστίας και αγωνίζονται να δημιουργήσουν ουσιαστικές σχέσεις με συνομηλικούς και πρόσωπα εξουσίας. Τα τείχη που υψώνουν ως ασπίδα απέναντι σε ενδεχόμενη βλάβη απλώς τα απομονώνουν περαιτέρω, αυξάνοντας τη συναισθηματική τους δυσφορία και επιδεινώνοντας τα αισθήματα μοναξιάς και αποξένωσης. Κάθε μέρα που περνάει, γλιστρούν όλο και περισσότερο στην άβυσσο της απομόνωσης, αποκομμένοι από τα προηγούμενα δίκτυα υποστήριξής τους και αποκομμένοι από τον ζωντανό ιστό των ανθρώπινων σχέσεων που παράγει χαρά και ολοκλήρωση. Αυτή η βαθιά μοναξιά εντείνει τον συναισθηματικό τους πόνο, διαβρώνει την αυτοεκτίμησή τους και πνίγει την αναβόσκουσα ελπίδα τους, αφήνοντάς τους να πνίγονται σε μια θάλασσα απελπισίας. Αν αφεθούν χωρίς θεραπεία, οι άνθρωποι αυτοί κινδυνεύουν να παραγκωνιστούν και να αγνοηθούν από μια κοινωνία που δεν αναγνωρίζει το βάθος των συναισθηματικών τους πληγών. Οι κραυγές τους για βοήθεια, που συχνά κρύβονται πίσω από τις μάσκες που φορούν, μένουν άκουστες και αναπάντητες, αφήνοντάς τους αποκλεισμένους σε ένα ζοφερό τοπίο όπου η θεραπεία και η προσωπική ανάπτυξη γίνονται αδύνατα στόχοι. Είναι επιτακτική ανάγκη να παρέμβουμε γρήγορα και προσεκτικά για να διασφαλίσουμε ότι κανένα νεαρό θύμα δεν θα πέσει θύμα παραμέλησης και αδιαφορίας, διότι διακυβεύεται η συναισθηματική τους ευημερία και η μελλοντική τους επιτυχία. Συνοψίζοντας, η διαταραχή της γνωστικής και συναισθηματικής ανάπτυξης που προκαλείται από τη σεξουαλική παρενόχληση είναι ένα σοβαρό και επείγον πρόβλημα που απαιτεί επείγουσα προσοχή. Είναι ευθύνη των εκπαιδευτικών, των φορέων χάραξης πολιτικής και των ενδιαφερομένων να συναντηθούν και να βρουν έναν τρόπο να δημιουργήσουν ένα ασφαλές και γαλήνιο σχολικό περιβάλλον, απαλλαγμένο από τη διάχυτη απειλή της παρενόχλησης και της κακοποίησης. Πρέπει να αντιμετωπίσουμε τις βαθιές γνωστικές και συναισθηματικές επιπτώσεις κατά μέτωπο, με ένα ολοκληρωμένο οπλοστάσιο στρατηγικών πρόληψης και παρέμβασης στη διάθεσή μας. Μέσω αυτών των συντονισμένων προσπαθειών, μπορούμε να καλλιεργήσουμε μια κουλτούρα που υποστηρίζει τους πυλώνες του σεβασμού, της ενσυναίσθησης και της συμμετοχικότητας, όχι μόνο προστατεύοντας τη συναισθηματική ευημερία κάθε μαθητή, αλλά και καλλιεργώντας τις δυνατότητές του για μελλοντική επιτυχία και προσωπική ανάπτυξη.

ΤΥΠΟΙ

Εισαγωγή στους Τύπους

Το τρίτο θεωρητικό μέρος επικεντρώνεται στους τύπους σεξουαλικής παρενόχλησης που μπορούν να εμφανιστούν στο σχολικό περιβάλλον. Γίνεται αναφορά στη λεκτική, μη λεκτική, οπτική και σωματική παρενόχληση. Στην αρχή της ανάλυσης κάθε τύπου παρενόχλησης, παρέχεται περιγραφή των συμπεριφορών που ανήκουν σε κάθε κατηγορία, ώστε να ευαισθητοποιηθούν οι εκπαιδευτικοί σε αυτές τις συμπεριφορές. Στο δεύτερο μέρος της συζήτησης κάθε τύπου παρενόχλησης εξηγούνται οι λόγοι για τους οποίους οι συμπεριφορές αυτές εντάσσονται στο φάσμα της σεξουαλικής παρενόχλησης και συμβάλλουν στη δημιουργία εχθρικού περιβάλλοντος για τα θύματα. Το τελευταίο μέρος της ανάλυσης κάθε τύπου συμπεριφοράς θα επικεντρωθεί στις επιπτώσεις που έχει η σεξουαλική παρενόχληση στους μαθητές, είτε ψυχολογικές, είτε κοινωνικές, είτε όσον αφορά τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις που μπορεί να επηρεάσουν την ευημερία τους.

ΤΥΠΟΙ

Λεκτική παρενόχληση

Η σεξουαλική παρενόχληση παίρνει συχνά προφορική μορφή, αν ανατρέξουμε στην ιστοσελίδα «*Question Sexualité*». Τα όριά της με τη σεξουαλική βία δεν είναι πάντα ορατά. Ωστόσο, οι λεκτικές μορφές σεξουαλικής παρενόχλησης μπορεί να είναι η πρώτη μορφή εμφάνισής της. Ο ορισμός της έμφυλης ή σεξουαλικής βίας είναι το γεγονός ότι ένα άτομο επιβάλλει μια σεξουαλική δήλωση (προφορική ή γραπτή), συμπεριφέρεται με σεξουαλικό τρόπο ή κάνει μια σεξουαλική επαφή σε ένα άλλο άτομο. Σύμφωνα με τον ίδιο ιστότοπο (n.d), «Στις περιπτώσεις παρενόχλησης η βία αυτή είναι επαναλαμβανόμενη: επιβάλλονται σε ένα άτομο, επανειλημμένα, σχόλια ή συμπεριφορές με σεξουαλική χροιά».

Σύμφωνα με το European Council (n.d.), οι ακόλουθες δηλώσεις χαρακτηρίζονται ως λεκτικές σεξουαλικές μορφές:

- σεξουαλικά σχόλια σχετικά με το σώμα ενός ατόμου,
- παρατηρήσεις ή υπονοούμενα σεξουαλικής φύσης,
- ερωτήσεις σχετικά με σεξουαλικές φαντασιώσεις, προτιμήσεις ή ιστορικό,
- προσωπικές ερωτήσεις σχετικά με την κοινωνική ή σεξουαλική ζωή ενός ατόμου,
- σεξουαλικά σχόλια σχετικά με την ενδυμασία, την ανατομία ή την εμφάνιση ενός ατόμου,
- επανειλημμένη προσπάθεια να βγειτε ραντεβού με ένα άτομο που δεν ενδιαφέρεται,
- διάδοση ψεμάτων ή φημών για τη σεξουαλική ζωή ή τις σεξουαλικές προτιμήσεις ενός ατόμου.

Αυτές οι προσβολές είναι συχνές στο σχολικό περιβάλλον και στις τάξεις των γυμνασίων, των λυκείων και των δημοτικών σχολείων, παρόλο που για το τελευταίο επίπεδο δεν υπάρχουν καλές στατιστικές.

Το 2001, 1400 περιπτώσεις σεξουαλικής βίας αναφέρθηκαν στα σχολεία χάρη στην εφαρμογή «*SIGNA*» της γαλλικής εκπαιδευτικής επιτροπής.

Μπορεί να συμβαίνουν στην παιδική χαρά ή στην τάξη ή ακόμη και στις τουαλέτες όπου μπορεί να εισέρχονται κάποια αγόρια. Αυτή η μορφή σεξουαλικής παρενόχλησης έχει συχνά τη μορφή σεξιστικών σχολίων, για παράδειγμα σχόλια για τα ρούχα. Μερικές φορές, λέγεται ότι είναι ελάχιστα ορατές και ανεπιανάληπτες (Fize, 2003).

Στη Γαλλία, μερικές φορές η λεκτική γλώσσα των αγοριών προς τα κορίτσια ξεπερνά τα επίπεδα καλών τρόπων που είναι επιθυμητά για την υγιή συνύπαρξη στην κοινωνία.

Πράγματι, σύμφωνα με τον Mojdehi (2018), μιλώντας για παρενόχληση στο δρόμο, οι αμοιβαίες προσβολές μεταξύ αγοριών και κοριτσιών σεξουαλικής φύσης καταλήγουν να είναι πολύ σοβαρές όσον αφορά τη γλώσσα που χρησιμοποιείται.

ΛΕΚΤΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Υπάρχει υπερσεξουαλικοποίηση των νεαρών κοριτσιών. Η εντολή για ετεροφυλοφιλία, όπου η σεξουαλικότητα των γυναικών ελέγχεται και περιορίζεται στο αυστηρό πλαίσιο ενός σταθερού ζευγαριού, βαραίνει περισσότερο.

Οι γυναίκες περιορίζονται στη σεξουαλικότητά τους: είναι «πρωτίστως και σεξουαλικά [γυναίκες]» (Henry 2011). Για να συμβεί αυτό, πρέπει να είναι σωματικά επιθυμητές, εξ ου και οι προσβολές για τα ρούχα τους, για παράδειγμα.

Πώς οι φήμες σχετικά με τη σεξουαλική δραστηριότητα μπορούν να αποτελέσουν μια μορφή λεκτικής παρενόχλησης

Στο βιβλίο «les rièges de la mixité scolaire», στη σελίδα 161, αναφέρεται ότι, λόγω φήμης, πρέπει να αποφεύγονται οι σχέσεις μεταξύ κοριτσιών και αγοριών από την ίδια συνοικία, διότι μπορεί να σε κάνουν να φαίνεσαι εύκολος στόχος. Ο κίνδυνος είναι ότι θα έχετε προβλήματα με τη φήμη σας, και ακόμη και αν η σχέση βασίζεται σε φήμες, η φήμη αυτή είναι αρκετή για να δημιουργήσει μια κακή φήμη.

Στο «Les violences sexistes à l'école», οι Debarbieux, E., Alessandrini, A., Dagorn, J, και Gaillard, O. (2018) μας έδωσαν μια άλλη μαρτυρία που απηχεί την πρώτη: «Κάποια αγόρια είπαν στη μητέρα μου ότι κοιμάμαι με άλλους. Ήταν πολύ αυστηρή και τους πίστεψε... Μετά από αυτό τιμωρήθηκα, με χτύπησε.

Όσο κι αν υπερασπίστηκα τον εαυτό μου, όσο κι αν φώναζα την αθωότητά μου, κανείς δεν με πίστευε. Σε τέτοιο βαθμό που αυτή η φήμη με ακολουθούσε παντού. Τα κορίτσια της Γ' Δημοτικού με χτυπούσαν, με έριχναν κάτω και με κορόιδευαν νομίζοντας ότι έκανα σεξ με τους φίλους τους. Κάποιοι νόμιζαν ότι ήμουν άσχημη, ότι ήμουν τσούλα... Φυσικά, δεν είχα φίλους, δεν ήμουν καλή παρέα».

Έτσι, οι φήμες μπορεί να αποτελέσουν πρόσχημα για σεξουαλική παρενόχληση, το γεγονός αυτό μπορεί να οδηγήσει τις γυναίκες να επιβάλλουν αυτοπεριορισμούς, αν αναφερθούμε σε μια μαρτυρία νεαρής κοπέλας στο «les rièges de la mixité scolaire»: τα κορίτσια πρέπει να υπολογίζουν τα πάντα : το δρομολόγιό τους, τον τρόπο που ντύνονται, τον τρόπο που μιλούν, τον τρόπο που περπατούν (Le monde, 2003, σ. 162).

ΤΥΠΟΙ

Μη λεκτική Παρενόχληση

Η μη λεκτική παρενόχληση περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών που εκφράζουν εχθρότητα, εκφοβισμό ή έλλειψη σεβασμού χωρίς τη χρήση λέξεων. Ακόμη και όταν δεν πρόκειται για ρητή λεκτική επικοινωνία, η μη λεκτική παρενόχληση μπορεί να είναι εξίσου επιβλαβής και ενοχλητική, δημιουργώντας ένα τοξικό περιβάλλον που υπονομεύει την αίσθηση ασφάλειας και ευημερίας ενός ατόμου.

Κατανόηση της μη λεκτικής παρενόχλησης

Η μη λεκτική παρενόχληση εκδηλώνεται με διάφορες μορφές, συμπεριλαμβανομένων των χειρονομιών, των εκφράσεων του προσώπου, της γλώσσας του σώματος και της φυσικής εγγύτητας. Αυτές οι συμπεριφορές είναι συχνά ανεπαίσθητες και μπορούν εύκολα να απορριφθούν ή να αγνοηθούν, γεγονός που τις καθιστά ύπουλες και δύσκολο να καταπολεμηθούν. Για παράδειγμα, τα επίμονα βλέμματα, οι λάγνες ματιές ή οι υπαινικτικές χειρονομίες μπορούν να μεταδώσουν σεξουαλική αντικειμενοποίηση και να υπονομεύσουν την αίσθηση αυτονομίας και αξιοπρέπειας ενός ατόμου. Η εισβολή στον προσωπικό χώρο, το μπλοκάρισμα της πορείας ενός ατόμου ή οι επιθετικές χειρονομίες μπορούν επίσης να προκαλέσουν συναισθήματα φόβου, αδυναμίας και ευαλωτότητας. Επιπλέον, η μη λεκτική παρενόχληση μπορεί να είναι ιδιαίτερα έντονη σε ψηφιακά περιβάλλοντα, όπου τα άτομα μπορεί να βιώσουν διαδικτυακή παρακολούθηση, ανεπιθύμητες ρητές εικόνες ή επεμβατική παρακολούθηση των διαδικτυακών δραστηριοτήτων τους. Αυτές οι μορφές παρενόχλησης μπορούν να παραβιάσουν την ιδιωτική ζωή και να υπονομεύσουν το αίσθημα ασφάλειας του ατόμου, τόσο διαδικτυακά όσο και εκτός διαδικτύου. Για να αναγνωρίσετε και να καταπολεμήσετε αυτή τη διάχυτη μορφή παραβιατικής συμπεριφοράς, είναι σημαντικό να κατανοήσετε τις αποχρώσεις της μη λεκτικής παρενόχλησης.

Αναγνωρίζοντας τον αντίκτυπο των μη λεκτικών ενδείξεων στην ψυχολογική ευημερία των θυμάτων και την κοινωνική δυναμική, οι εκπαιδευτικοί και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να αναπτύξουν προληπτικές στρατηγικές για την αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπιση της μη λεκτικής παρενόχλησης.

Αντιμέτωπιση της μη λεκτικής παρενόχλησης

Η αντιμετώπιση της μη λεκτικής παρενόχλησης απαιτεί μια πολύπλευρη προσέγγιση που περιλαμβάνει την ευαισθητοποίηση, την προώθηση της ενσυναίσθησης και τον καθορισμό σαφών ορίων. Οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην προώθηση μιας κουλτούρας σεβασμού και ενσωμάτωσης στην οποία όλες οι μορφές παρενόχλησης καταδικάζονται απερίφραστα και αντιμετωπίζονται. Τα προγράμματα κατάρτισης και οι πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης μπορούν να βοηθήσουν τα άτομα να αναγνωρίσουν τα σημάδια της μη λεκτικής παρενόχλησης και να κατανοήσουν τον αντίκτυπό της στα θύματα. Ενισχύοντας τους παρευρισκόμενους να παρεμβαίνουν με ασφάλεια και υποστήριξη, μπορούμε να δημιουργήσουμε μια κοινότητα όπου η παρενόχληση δεν είναι ανεκτή και όπου όλοι αισθάνονται ότι έχουν τη δυνατότητα να μιλήσουν κατά της αδικίας. Επιπλέον, είναι σημαντικό να καθιερωθούν σαφείς πολιτικές και διαδικασίες για την αναφορά και την αντιμετώπιση της μη λεκτικής παρενόχλησης. Τα θύματα πρέπει να αισθάνονται ότι υποστηρίζονται και ότι μπορούν να ζητούν βοήθεια χωρίς το φόβο αντιποίησης ή απόλυσης. Παρέχοντας επιλογές αναφοράς και υποστήριξης, τα σχολεία μπορούν να δημιουργήσουν ένα ασφαλές και ευέλικτο περιβάλλον που δίνει προτεραιότητα στην ευημερία όλων των μαθητών.

ΜΗ ΛΕΚΤΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Καλλιέργεια κουλτούρας σεβασμού και υπευθυνότητας

Η καθιέρωση μιας κουλτούρας σεβασμού και υπευθυνότητας είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της μη λεκτικής παρενόχλησης στις σχολικές κοινότητες. Είναι σημαντικό τα σχολεία να λαμβάνουν προληπτικά μέτρα για την προώθηση της ενσυναίσθησης, της αλληλεγγύης και της διεκδικητικής παρέμβασης ώστε να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον όπου δεν θα είναι ανεκτή οποιαδήποτε μορφή παρενόχλησης. Με την ενδυνάμωση τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών να παρεμβαίνουν και την παροχή αδιάλειπτης υποστήριξης στα θύματα, τα σχολεία μπορούν να διαταράξουν σημαντικά τις επιβλαβείς συμπεριφορές και να ενσταλάξουν ένα βαθύ αίσθημα ευθύνης στην κοινότητα. Αυτό δημιουργεί ένα κλίμα στο οποίο προστατεύονται τα δικαιώματα και η ευημερία όλων των ανθρώπων και προωθείται ένα ασφαλές και χωρίς αποκλεισμούς μαθησιακό περιβάλλον. Η ενθάρρυνση του ανοιχτού διαλόγου και η διευκόλυνση ουσιαστικών συζητήσεων σχετικά με τις συνέπειες τέτοιων ενεργειών συμβάλλει στην προώθηση της κατανόησης και της ενσυναίσθησης και τελικά στην αμφισβήτηση επιβλαβών στάσεων και συμπεριφορών. Με την εμπλοκή μαθητών και εκπαιδευτικών σε συζητήσεις που προωθούν την ευαισθητοποίηση και συνηγορούν υπέρ του σεβασμού, τα σχολεία μπορούν να καλλιεργήσουν ένα θετικό κοινωνικό κλίμα που προάγει την υποστήριξη των συνομηλίκων και την κοινή ευθύνη. Μέσω αυτών των ανταλλαγών, τα άτομα μπορούν να αναπτύξουν μια βαθύτερη κατανόηση του αντίκτυπου των πράξεων και των λόγων τους, οδηγώντας σε μεγαλύτερη υπευθυνότητα και προθυμία να αντισταθούν στη μη λεκτική παρενόχληση. Επιπλέον, η συνεχής αξιολόγηση και τελειοποίηση των σχολικών πολιτικών και πρακτικών είναι ζωτικής σημασίας για να διασφαλιστεί ότι ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των μαθητών και των εκπαιδευτικών. Τα σχολεία θα πρέπει να αξιολογούν τακτικά την αποτελεσματικότητα των πρωτοβουλιών τους κατά της παρενόχλησης και να ζητούν ανατροφοδότηση από μαθητές, γονείς, εκπαιδευτικούς και προσωπικό για να εντοπίζουν τομείς προς βελτίωση. Οι ενδεδειγμένες αξιολογήσεις βοηθούν τα σχολεία να εντοπίσουν τα κενά στις πολιτικές και τις πρακτικές τους και επιτρέπουν τις απαραίτητες προσαρμογές που προωθούν ένα ασφαλές και πιο περιεκτικό μαθησιακό περιβάλλον για όλους. Η ολοκληρωμένη κατάρτιση των εκπαιδευτικών θα διασφαλίσει ότι διαθέτουν τα απαραίτητα εργαλεία και γνώσεις για την ενεργή αναγνώριση, αντιμετώπιση και πρόληψη της μη λεκτικής παρενόχλησης. Τα προγράμματα κατάρτισης θα πρέπει να εστιάζουν στην ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών σχετικά με τις διάφορες μορφές μη λεκτικής παρενόχλησης και να παρέχουν στρατηγικές για αποτελεσματική παρέμβαση. Δίνοντας στους εκπαιδευτικούς τις δεξιότητες και την αυτοπεποίθηση να αντιδρούν κατάλληλα, τα σχολεία μπορούν να αντιμετωπίσουν άμεσα τα περιστατικά και να υποστηρίξουν τα θύματα καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας επίλυσης. Επιπλέον, η ολοκληρωμένη κατάρτιση επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να λειτουργούν ως πρότυπα για τους μαθητές και να τους διδάσκουν τη σημασία της ενσυναίσθησης, του σεβασμού και της υπεύθυνης συμπεριφοράς.

ΤΥΠΟΙ

Οπτική παρενόχληση

Περιγραφή του τι συνιστά οπτική παρενόχληση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Οι Zambeta κ.ά. (2017) υπογραμμίζουν τις ποικίλες εκδηλώσεις της σχολικής παρενόχλησης μεταξύ των μαθητών, η οποία μπορεί να λάβει διάφορες μορφές και να εκτυλιχθεί σε διαφορετικά περιβάλλοντα. Στο πλαίσιο αυτού του φάσματος, η οπτική παρενόχληση έχει αναδειχθεί ως ένα σύγχρονο ζήτημα στο πλαίσιο του δημοτικού σχολείου, το οποίο χαρακτηρίζεται κυρίως από τη διακίνηση σεξουαλικού περιεχομένου ή σκηνών βιασμού μέσω των smartphones. Ένας περιεκτικός ορισμός της οπτικής σεξουαλικής παρενόχλησης παρέχεται στην ανάρτηση στο ιστολόγιο με τίτλο "WHAT IS VISUAL SEXUAL ABUSE?" (2021) από την κορυφαία αμερικανική δικηγορική εταιρεία που ασχολείται με τη σεξουαλική κακοποίηση Manly, Stewart & Finaldi. Η ανάρτηση διευκρινίζει ότι η οπτική σεξουαλική παρενόχληση περιλαμβάνει τον εξαναγκασμό ενός ατόμου, είτε πρόκειται για ενήλικα είτε για παιδί, να παρακολουθήσει σεξουαλικό περιεχόμενο χωρίς τη συγκατάθεση ή την επιθυμία του. Αυτό περιλαμβάνει την έκθεση των αναπαραγωγικών οργάνων, την επιδειξιμανία, τη διάδοση σεξουαλικού περιεχομένου σε εικόνες ή βίντεο, χειρονομίες, εκφράσεις του προσώπου, σημάδια ή αφίσες, μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, μηνύματα κειμένου, εναέριες αποστολές, συνδέσμοι σε ιστότοπους ή έντυπο υλικό όπως βιβλία ή περιοδικά που περιέχουν σεξουαλικό περιεχόμενο (WHAT IS VISUAL SEXUAL ABUSE?, 2021).

Στο πεδίο της σχολικής βίας, οι Zambeta et al. (2017) τονίζουν τον αυξημένο κίνδυνο που ενέχει ο κυβερνοχώρος μέσω της διαδικτυακής επικοινωνίας.

Η παρενόχληση μπορεί να συμβεί σε διάφορα σχολικά περιβάλλοντα, όπως στις τάξεις, στους διαδρόμους κατά τη διάρκεια των διαλειμάτων και στην παιδική χαρά. Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει περιορισμένη έρευνα σχετικά με την οπτική παρενόχληση μεταξύ συνομηλίκων σε σχολικά περιβάλλοντα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, πιθανώς λόγω της περιορισμένης χρήσης κινητών τηλεφώνων μεταξύ των μικρότερων μαθητών, όπως συνήθως αποθαρρύνεται σε πολλές χώρες. Η υπάρχουσα έρευνα επικεντρώνεται κυρίως στην οπτική σεξουαλική παρενόχληση μεταξύ εφήβων, φοιτητών και εργαζομένων.

Τα δεδομένα σχετικά με την οπτική παρενόχληση από ομοτίμους στα δημοτικά σχολεία είναι λιγοστά, αλλά έρευνες όπως αυτή που διεξήχθη από τους Gámez-Guadix κ.ά. (2022) ρίχνουν φως στο θέμα. Η μελέτη τους, η οποία περιελάμβανε δείγμα 1820 εφήβων ηλικίας 12 έως 17 ετών στην κεντρική Ισπανία, εντόπισε δύο πρωταρχικούς τύπους οπτικής σεξουαλικής παρενόχλησης: τον εξαναγκασμό και το μη συναινετικό εξαναγκασμό. Ο εκβιασμός περιλαμβάνει την απειλή των θυμάτων με τη διανομή σεξουαλικών εικόνων για να εξαναγκαστούν σε συγκεκριμένες ενέργειες, ενώ το μη συναινετικό sexting συνεπάγεται τη μη εξουσιοδοτημένη διάδοση σεξουαλικών εικόνων χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου.

ΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Πώς η προβολή σεξουαλικών εικόνων και προσβλητικού διαδικτυακού περιεχομένου μπορεί να αποτελέσει μορφή οπτικής παρενόχλησης;

Η προβολή άσεμνων εικόνων και προσβλητικού διαδικτυακού περιεχομένου μπορεί να συνιστά οπτική παρενόχληση, ιδίως όταν πρόκειται για έκθεση σε ρητό υλικό που είναι ακατάλληλο για ορισμένα ακροατήρια, συμπεριλαμβανομένων των ανηλίκων. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν αυστηρά νομικά πλαίσια για την αντιμετώπιση του ζητήματος, με στόχο την προστασία των ατόμων, ιδίως των παιδιών, από την έκθεση σε ακατάλληλο περιεχόμενο. Η οδηγία 2011/93/ΕΕ για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας χρησιμεύει ως θεμέλιο στο πλαίσιο αυτό (2011 Ο.Υ. (L 335) 1). Η εν λόγω οδηγία θεσπίζει κανόνες όσον αφορά τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων που σχετίζονται με την παραγωγή, τη διανομή και την κατοχή παιδικής πορνογραφίας. Το άρθρο 20 της εν λόγω οδηγίας ποινικοποιεί συγκεκριμένα τα αδικήματα που σχετίζονται με την παραγωγή και τη διάδοση παιδικής πορνογραφίας, τονίζοντας την ανάγκη προστασίας των ανηλίκων από το άσεμνο περιεχόμενο (2011 Ο.Υ. (L 335) 5). Οι νόμοι της ΕΕ καθιστούν ρητά παράνομη την προβολή πορνογραφίας σε ανηλίκους, αναγνωρίζοντας την πιθανή βλάβη και τον αρνητικό αντίκτυπο που μπορεί να έχει στην ευημερία και την ανάπτυξη των παιδιών. Επιπλέον, η οδηγία (ΕΕ) 2018/1808 για την τροποποίηση της οδηγίας 2010/13/ΕΕ σχετικά με τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων προβλέπει πρόσθετα μέτρα για την προστασία των ανηλίκων από επιβλαβές περιεχόμενο στις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων, ενισχύοντας τη δέσμευση για την προστασία τους από ακατάλληλο υλικό (2018 Ο.Υ. (L303/69) 1). Οι εν λόγω νόμοι υπογραμμίζουν την ευθύνη των ενηλίκων και των φορέων να αποτρέπουν τη διάδοση ρητού υλικού σε ανηλίκους.

Επιπλέον, τα κράτη μέλη της ΕΕ διαθέτουν συνήθως νόμους που απαγορεύουν ειδικά στους ανηλίκους να κατέχουν ή να κατέχουν πορνογραφικό υλικό. Ένα εκτενές άρθρο 123 σελίδων που εκπονήθηκε από το INHOPE, το οποίο χρηματοδοτείται από την ΕΕ, προσφέρει εμπειριστατωμένες πληροφορίες σχετικά με το νομικό τοπίο σε όλα τα κράτη μέλη.

ΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Αυτή η ολοκληρωμένη πηγή παρουσιάζει λεπτομερείς πίνακες για κάθε χώρα, όπου περιγράφονται οι διάφορες μορφές οπτικής παρενόχλησης που θεωρούνται παράνομες σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο των αντίστοιχων κρατών μελών (National CSAM Legislation - European Focus, 2022). Επιβάλλοντας νομικούς περιορισμούς στην κατοχή πορνογραφικού υλικού από ανηλίκους, οι χώρες της ΕΕ συμβάλλουν στη δημιουργία ενός ασφαλέστερου διαδικτυακού και μη διαδικτυακού περιβάλλοντος για τα παιδιά, ευθυγραμμιζόμενες με ευρύτερες πρωτοβουλίες και πρότυπα προστασίας των παιδιών.

Ο αντίκτυπος στους μαθητές και οι συνέπειες της έκθεσης σε τέτοιο περιεχόμενο

Η οπτική παρενόχληση μπορεί να έχει βαθιές και διαρκείς επιπτώσεις στους μαθητές του δημοτικού σχολείου, επηρεάζοντας τη συναισθηματική τους ευημερία, τις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις και τη συνολική τους ανάπτυξη (Gender-based violence in and around schools prevents millions of children worldwide from fulfilling their academic potential 2015). Τα παιδιά σε αυτό το στάδιο είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στις αρνητικές συνέπειες της έκθεσης σε ακατάλληλο οπτικό περιεχόμενο, το οποίο μπορεί να κυμαίνεται από σαφείς εικόνες έως προσβλητικές χειρονομίες ή υλικά (Protection of children from the harmful impacts of pornography 2021). Ο αντίκτυπος επεκτείνεται πέρα από την άμεση δυσφορία, οδηγώντας συχνά σε αυξημένο άγχος, ανησυχία και αίσθημα ανασφάλειας στους νεαρούς μαθητές (Perry, 2015).

Στο εκπαιδευτικό πλαίσιο, η οπτική παρενόχληση μπορεί να δημιουργήσει ένα εχθρικό μαθησιακό περιβάλλον, εμποδίζοντας τη συγκέντρωση και την εστίαση των μαθητών του δημοτικού σχολείου (Crowley & Cornell, 2020).

ΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Η έκθεση σε άσεμνο ή προσβλητικό υλικό μπορεί να επηρεάσει την ικανότητά τους να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, επηρεάζοντας ενδεχομένως την ακαδημαϊκή επίδοση και τη συνολική σχολική εμπειρία (Gender-based violence in and around schools prevents millions of children worldwide from fulfilling their academic potential 2015). Επιπλέον, η οπτική παρενόχληση μπορεί να συμβάλει στη διάβρωση της αυτοεκτίμησης και της αυτοπεποίθησης ενός παιδιού, οδηγώντας ενδεχομένως σε κοινωνική απόσυρση, μειωμένη συμμετοχή στις δραστηριότητες της τάξης και απροθυμία έκφρασης (Núñez et al., 2021).

Επιπλέον, η συναισθηματική επιβάρυνση από την οπτική παρενόχληση μπορεί να εμποδίσει την ανάπτυξη υγιών διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών του δημοτικού σχολείου (Pathmendra et al., 2023). Η έκθεση σε ακατάλληλο περιεχόμενο μπορεί να συμβάλει στην κανονικοποίηση επιβλαβών συμπεριφορών, επηρεάζοντας τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά αλληλεπιδρούν με τους συνομηλίκους τους (Pathmendra et al., 2023). Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε τεταμένες σχέσεις, αυξημένες περιπτώσεις εκφοβισμού και αρνητικό αντίκτυπο στη συνολική κοινωνική δυναμική στο περιβάλλον του δημοτικού σχολείου (Adarsh & Sahoo, 2023). Κατά συνέπεια, η αντιμετώπιση της οπτικής παρενόχλησης καθίσταται υψίστης σημασίας για την προώθηση μιας ασφαλούς και υποστηρικτικής ατμόσφαιρας που ευνοεί την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών του δημοτικού σχολείου.

ΤΥΠΟΙ

Σωματική παρενόχληση

Στο σχολικό πλαίσιο, η σωματική παρενόχληση μπορεί να λάβει διάφορες εκδηλώσεις, ανάλογα με το επίπεδο ωριμότητας των μαθητών, αλλά όλες θεωρούνται εξίσου απαράδεκτες και ανθυγιεινές για τη φυσιολογική ανάπτυξη των παιδιών και την ευημερία τους.

Ορισμένες εκδηλώσεις σωματικής παρενόχλησης σε σχολικό πλαίσιο μπορεί να περιλαμβάνουν:

Το μη συναινετικό άγγιγμα, συμπεριλαμβανομένου οποιουδήποτε είδους ανεπιθύμητης ή μη ζητηθείσας σωματικής επαφής, όπως τράβηγμα μαλλιών, συμπίεση, καταχρηστικό άγγιγμα ή οποιοδήποτε άλλο είδος επαφής που προκαλεί δυσφορία, ανησυχία ή άγχος στο μαθητή.

Οι ακατάλληλες αγκαλιές που θεωρούνται αυτές οι αγκαλιές οι οποίες υπερβαίνουν τη φιλική αγκαλιά που είναι τόσο συνηθισμένη σε αυτές τις ηλικίες. Μπορεί να έχουν σεξουαλική χροιά ή να αφήνουν το παιδί σε δυσάρεστη κατάσταση, νιώθοντας ότι ο προσωπικός του χώρος ή τα όριά του έχουν παραβιαστεί.

Τα τσιμπήματα στον ρουχισμό ή σε μέλη του σώματος, τα οποία γίνονται για να προκαλέσουν πόνο ή δυσφορία ή το οποίο ενοχλεί το παιδί επειδή αισθάνεται ότι η ενέργεια ήταν ακατάλληλη. Αυτά τα τσιμπήματα μπορεί να προκαλέσουν πόνο ή σωματική δυσφορία, και μπορεί ακόμη και να αφήσουν σωματικά σημάδια αν γίνονται με δύναμη ή πολύ συχνά.

Το γδύσιμο ή το ξέντμα χωρίς συγκατάθεση θεωρείται σοβαρή παραβίαση των προσωπικών ορίων και μπορεί να προκαλέσει συναισθηματική βλάβη που διαρκεί με την πάροδο του χρόνου.

Η παρενόχληση ή ο φυσικός εκφοβισμός, που μπορεί να γίνει σε σχολικούς χώρους, μπορεί να οδηγήσει σε φόβο και άγχος στο παιδί. Εκτός από την παρακολούθηση ή τον αποκλεισμό χώρων, αυτή η μορφή παρενόχλησης μπορεί επίσης να περιλαμβάνει βία ή μη συναινετική σωματική επαφή.

Οι δάσκαλοι, οι εκπαιδευτικοί, το προσωπικό του σχολείου, οι γονείς, οι κηδεμόνες και όλη η οικογένεια θα πρέπει να είναι σε εγρήγορση για τυχόν σημάδια που μπορεί να εμφανίσει το παιδί. Είναι σημαντικό το σχολικό περιβάλλον να θεωρείται πάντα υγιές, ασφαλές και απαλλαγμένο από τη βία. Ο γρήγορος εντοπισμός του προβλήματος και η άμεση δράση είναι απαραίτητα για να ελαχιστοποιηθεί η ζημιά που προκαλούν αυτές οι καταστάσεις.

Η σωματική παρενόχληση μπορεί να προκαλέσει συναισθηματική βλάβη εκτός από τη σωματική βλάβη, η οποία είναι πιο προφανής. Σωματικές βλάβες που μπορεί να προκληθούν:

Άμεσες σωματικές βλάβες, που προκύπτουν από την ίδια την επαφή. Οι τραυματισμοί αυτοί μπορεί να περιλαμβάνουν γρατζουνιές, κοψίματα, μώλωπες και, σε πιο σοβαρές περιπτώσεις, κατάγματα. Ανάλογα με τους τραυματισμούς που προκλήθηκαν, τη διάρκεια και την έντασή τους, ορισμένα σωματικά προβλήματα μπορεί να διαρκέσουν με την πάροδο του χρόνου και να εκδηλωθούν ως χρόνιοι πόνοι, μυϊκά και οστικά προβλήματα.

ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

- Διαταραχή της σωματικής ανάπτυξης, η οποία μπορεί να εκδηλώνεται με καθυστερήσεις στην κινητική ανάπτυξη ή δυσκολίες στην εκτέλεση σωματικών δραστηριοτήτων κατάλληλων για την ηλικιακή ομάδα του παιδιού.
- Σωματικές αντιδράσεις που προκαλούνται από το άγχος, οι οποίες μπορεί να εκδηλωθούν κάθε φορά που το παιδί υποβάλλεται σε κατάσταση φόβου που συνδέεται με επαναλαμβανόμενη παρενόχληση. Οι αντιδράσεις αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν αυξημένο καρδιακό ρυθμό, υπερβολική εφίδρωση ή μυϊκή ένταση.

Μπορεί να εμφανιστούν οι εξής συναισθηματικές διαταραχές ως αποτέλεσμα σωματικής παρενόχλησης:

- Άγχος και φόβος, που προκαλείται ως αντίδραση σε απειλητικές συμπεριφορές ή ως φόβος επανάληψης επεισοδίων παρενόχλησης.
- Κατάθλιψη, ως σύμπτωμα της συνεχούς και απαρατήρητης σωματικής παρενόχλησης.
- Χαμηλή αυτοεκτίμηση, ως αποτέλεσμα του αισθήματος προσωπικής υποτίμησης, που ευθύνεται για την παρενόχληση που έχουν υποστεί ή υφίστανται.
- Κοινωνική απομόνωση και μοναξιά, που προκύπτει από την ανάγκη του θύματος να αποσυρθεί και να ελαχιστοποιήσει τις κοινωνικές του επαφές ως μέσο αποφυγής των επιτιθέμενων και άλλων πιθανών επιτιθέμενων που πιστεύει ότι μπορεί να υπάρχουν.
- Προβλήματα συμπεριφοράς, που συχνά εκδηλώνονται με επιθετικότητα ή ευερεθιστότητα, ως συνέπεια της ανικανότητας να διαχειριστεί κανείς τα συναισθήματά του.
- Χαμηλές σχολικές επιδόσεις λόγω προβλημάτων συγκέντρωσης και έλλειψης κινήτρων για μελέτη.
- Μακροχρόνιο συναισθηματικό τραύμα, όταν οι συνέπειες της παρενόχλησης γίνονται ψυχολογικό και συναισθηματικό σημάδι στη ζωή των παιδιών.
- Αυτοκαταστροφική σκέψη και συμπεριφορά, η οποία στις πιο σοβαρές περιπτώσεις μπορεί να περιλαμβάνει την εμφάνιση αυτοκτονικών σκέψεων.

ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Η άμεση αναγνώριση του προβλήματος, η αποτελεσματική δράση και η κατάλληλη υποστήριξη του θύματος είναι απαραίτητα για την ελαχιστοποίηση των συνεπειών του εκφοβισμού. Οι σωματικές και ψυχολογικές βλάβες είναι πολλαπλές και μπορεί να έχουν διαφορετική διάρκεια. Η συμμετοχή όλων των κηδεμόνων και της οικογένειας είναι το κλειδί της επιτυχίας. Μόνο με αποφασιστική και ολιστική δράση μπορούμε να διασφαλίσουμε ότι το σχολικό περιβάλλον είναι πάντα ένα ασφαλές μέρος όπου τα παιδιά έχουν χρόνο να είναι παιδιά.

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΕΕ

Εισαγωγή στη συχνότητα εμφάνισης ανά χώρα της ΕΕ

Ο παρών οδηγός είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας έξι εταίρων από πέντε διαφορετικές χώρες: Γαλλία/Μαρτινίκα, Ιταλία, Ελλάδα, Πορτογαλία και Ισπανία. Η ενότητα Συχνότητα εμφάνισης ανά χώρα της ΕΕ περιέχει λεπτομερή έκθεση για συγκεκριμένους δείκτες σεξουαλικής παρενόχλησης ανά χώρα. Παρουσιάζει έρευνες και ερευνητικά δεδομένα που αντικατοπτρίζουν την κατάσταση της σεξουαλικής παρενόχλησης σε κάθε χώρα. Στη συνέχεια προσδιορίζει τους παράγοντες που οδηγούν στην εμφάνιση του φαινομένου σε κάθε χώρα, όπως το εκπαιδευτικό σύστημα, τα πολιτιστικά πρότυπα και η κοινωνική δυναμική. Τέλος, παρουσιάζονται οι πρωτοβουλίες και τα μέτρα που λαμβάνονται σε κάθε χώρα για τη μείωση της παρενόχλησης.

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΕΕ

Γαλλία

Σύμφωνα με τον ιστότοπο [Infos Violences Femmes Bordeaux](#), το ¼ των προσβολών που απευθύνονται στα κορίτσια έχουν σεξιστικό χαρακτήρα, σε σύγκριση με το 1/7 για τα αγόρια, σύμφωνα με έρευνα για το σχολικό κλίμα και τη βία στα κρατικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που πραγματοποιήθηκε το 2012. Ωστόσο, σύμφωνα με τον ίδιο ιστότοπο, ο κίνδυνος παρενόχλησης είναι μεγαλύτερος στο τέλος του δημοτικού σχολείου και στο γυμνάσιο. ορισμένες μορφές βίας μπορούν επίσης να ευτελιστούν στα παιχνίδια των μαθητών (άγγιγμα γεννητικών οργάνων, γλυτών κ.λπ.).

Τα στοιχεία συνοψίζονται στον επίσημο ιστότοπο του πλαισίου [Eduscol](#), ο οποίος αντικατοπτρίζει τη συμμετοχή της κυβέρνησης στην παρούσα εκστρατεία πρόληψης που ξεκίνησε το 2020. Σύμφωνα με την Eduscol, το 40% των γυναικών θυμάτων σεξουαλικής βίας ήταν κάτω των 15 ετών κατά τη στιγμή του περιστατικού και το 16% ήταν έφηβοι άνω των 15 ετών (πηγή, VIRAGE INED survey, 2016). Το 2019, οι ανήλικοι αποτελούσαν περισσότερα από τα μισά (55%) από τα θύματα σεξουαλικής βίας (βιασμός, επίθεση και σεξουαλική παρενόχληση) που έγιναν γνωστά στις δυνάμεις ασφαλείας. Αυτό αντιστοιχεί σε περισσότερα από 30.000 παιδιά και εφήβους. Από αυτά τα ανήλικα θύματα, το 80% είναι κορίτσια (Lettre de l'Observatoire national des violences faites aux femmes, 2020).

Η εκστρατεία πρόληψης είναι πιθανώς μια αντίδραση στην επικράτηση του φαινομένου που τείνει να αυξηθεί με την εμφάνιση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (Δημοσίευση προσωπικών φωτογραφιών, προσβολές, εξευτελισμός ή παρενόχληση στο διαδίκτυο). Η ιστοσελίδα αναγνωρίζει ότι οι νέοι είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένοι σε νέες μορφές βίας μέσω της καθημερινής χρήσης του διαδικτύου και των κοινωνικών δικτύων.

Τα παιδιά έχουν να αντιμετωπίσουν τον σεξισμό πολύ νωρίς στη ζωή τους, καθώς η κοινωνία κατακλύζεται από στερεότυπα, για παράδειγμα με τα παιχνίδια με τα οποία παίζουν (κούκλες για τα κορίτσια ή πυροσβεστικά οχήματα ή στολές σούπερ ηρώων για τα αγόρια).

Question sexualité

Εκτός αυτού, στην κοινωνία φαίνεται ότι αυτού του είδους η βία έχει τις ρίζες της σε μια ιεραρχική κατασκευή του φύλου: για παράδειγμα, οι γυναίκες έχουν χαμηλότερους μισθούς από τους άνδρες και κερδίζουν κατά μέσο όρο 25,7% λιγότερο από τους άνδρες. Επιπλέον, οι διαφορές εξακολουθούν να υφίστανται στην επιλογή των μονοπατιών: τα κορίτσια αποτελούν το 75% των φοιτητών στις ανθρωπιστικές επιστήμες και το 25% στις βασικές επιστήμες, οι οποίες έχουν μεγαλύτερο κύρος και είναι πιο προσοδοφόρες. Όσον αφορά την καθημερινή ζωή, η κατανομή των καθηκόντων ανάλογα με τη φύση τους είναι επίσης άνιση: οι άντρες κάνουν την κηπουρική και τις ερασιτεχνικές εργασίες, ενδεχομένως τα ψώνια, και οι γυναίκες κάνουν σχεδόν όλα τα υπόλοιπα... Έτσι, αναφέρεται ότι οι ανισότητες εντός των ζευγαριών είναι βέβαιο ότι θα έχουν βαθιά επίδραση στην κοινωνικοποίηση και την εκπαίδευση των παιδιών. Όσον αφορά τη σχολική ζωή, αποδεικνύεται ότι η τάξη δεν είναι ένας «ουδέτερος» χώρος και οι διδακτικές πρακτικές εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται από τη διαφοροποιημένη μεταχείριση των κοριτσιών και των αγοριών. Μέσω των συνηθειών φυσικοποίησης ή ως συνέχεια της οικογενειακής κοινωνικοποίησης, τα σχολεία συν-παράγουν τις διαφορές και τις ιεραρχίες μεταξύ κοριτσιών και αγοριών.

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΕΕ

Γαλλία

Οι κοινωνιολογικές έρευνες της δεκαετίας του '80 δείχνουν ξεκάθαρα την έμφυλη διάσταση των αλληλεπιδράσεων στο σχολείο (Sirota, 1988). Οι σχολικές εμπειρίες κοριτσιών και αγοριών παρουσιάζουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά από την ηλικία των 5 ετών (Boissieu, 2009). Αυτές οι εξαρχές ιδιαίτερες ενισχύονται στη συνέχεια στο δημοτικό σχολείο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Γύρω στην ηλικία των 5 ετών, οι μαθητές ανήκουν ήδη σε μια έμφυλη ομάδα.

Στην καθημερινή ζωή του δημοτικού σχολείου, ο Sirota (1988) υποδεικνύει ότι οι δάσκαλοι ευνοούν και ενθαρρύνουν τις απαντήσεις των αγοριών, ακόμη και όταν είναι λανθασμένες. Μια μελέτη του OFCE (L'Observatoire français des conjonctures économiques) (Γαλλικό Παρατηρητήριο Οικονομικών Συγκυριών) έδειξε ότι οι δάσκαλοι αφιερώνουν περίπου 44% του χρόνου τους στα κορίτσια, συγκριτικά με το 56% στα αγόρια. Ταυτόχρονα, κάθε αγόρι και κορίτσι αναγκάζεται να κατασκευάσει την προσωπική του ταυτότητα παίρνοντας θέση σε σχέση με τις κοινωνικές προσδοκίες που παραδοσιακά χαρακτηρίζουν το φύλο του.

Σύμφωνα με το «les pièges de la mixité scolaire», η πανταχού παρούσα σεξουαλική παρενόχληση ή βία μπορεί να προέρχεται από την ακαδημαϊκή έλλειψη επιτυχίας των αγοριών και το βάρος των παραδόσεων και της κουλτούρας σε ορισμένες κοινότητες. Εξάλλου, αναφέρεται ότι αυτού του είδους η βία επιμένει καθώς η σεξουαλικότητα ενυπάρχει στην κοινωνία (στην τηλεόραση, το ραδιόφωνο, τα περιοδικά, τη μόδα και τις διαφημίσεις). Έτσι, είναι δύσκολο να παραβλεφθεί.

Σύμφωνα με αυτό το βιβλίο που κυκλοφόρησε το 2003, μια έρευνα αποκάλυψε ότι οι μισοί μαθητές του βου έτους είχαν ήδη δει μια ταινία πορνό. Εικάζεται ότι η κατάσταση μπορεί να μην έχει εξελιχθεί θετικά λόγω του διαδικτύου πλέον που πολλαπλασιάζει τους πειρασμούς:

Στο Les violences sexistes à l'école OI Martin και Ruiz (2002) και Sanz Gonzalez (2006) επισημαίνουν ότι οι νέες τεχνολογίες συμβάλλουν στη διαιώνιση της κουλτούρας «μάτσο» και όλων των μορφών σεξισμού στο διαδίκτυο: για παράδειγμα, οι Finkelhor, Turner, Shattuck και Hamby (2013) δείχνουν ότι ένας στους έξι νέους πέφτει θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης κάθε χρόνο στις ΗΠΑ. Επιπροσθέτως, τα κορίτσια θυματοποιούνται ιδιαίτερα με ορισμένους τρόπους, με μορφές σεξισμού να αναπαράγονται στο διαδίκτυο. Αυτό που συμβαίνει στη Γαλλία μπορεί να συγκριθεί με αυτό.

Ένας από τους άλλους λόγους για την επικράτηση της σεξουαλικής βίας που εξετάζεται στο «Les violences sexistes à l'école, une oppression virilise», είναι ότι υπάρχει ένα είδος φυσιολογικής «κοινωνικοποίησης» των αγοριών και η «συνθηθισμένη» συμπεριφορά τους είναι να παλεύουν για να δοκιμάσουν και να χτίσουν τον ανδρισμό τους. Αυτό θα ήταν ένα είδος «φυσικού νόμου» που θα εφαρμοζόταν πρώτα στο προαύλιο και αυτό που κάνει εντύπωση σε όλους τους παρατηρητές του δημοτικού σχολείου είναι ο διαχωρισμός των φύλων και η έμφυλη φύση των παιχνιδιών: «Τα κορίτσια παίζουν σχοινάκι, κάνουν βόλτες και κουβέντα, είναι «θα σου μιλήσω και θα σου μιλήσω κι άλλο» και «σ' αγαπώ και δεν σ' αγαπώ πια».

Τα αγόρια παίζουν ξύλο και ποδόσφαιρο». Πρόκειται για την επιβεβαίωση της σεξουαλικής ταυτότητας του ατόμου μέσα από μια διαδικασία διαφοροποίησης. Επιπλέον, σύμφωνα με το «les pièges de la mixité scolaire», η πίεση της μπάντας πρέπει να λαμβάνεται υπόψη γνωρίζοντας ότι το σχολείο ευνοεί τον ομαδικό σεξισμό.

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΕΕ

Γαλλία

Στη Γαλλία, η πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης είναι πλέον νομοθετικά κατοχυρωμένη:

- Άρθρο L 121 σχετικά με την ανάμειξη και την αποστολή ενημέρωσης των σχολείων, κολλεγίων και λυκείων για τις βιαιοπραγίες και τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση.
- Εγκύκλιος αριθ. 2018 της 12ης Σεπτεμβρίου 2018
- Διυπουργική συμφωνία για την ισότητα μεταξύ κοριτσιών και αγοριών (2019-2024)
- 2 στόχοι των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης (5 και 10) προωθούν επίσης την ισότητα των φύλων

Ένα νέο πρόγραμμα εφαρμόζεται τώρα για την αντιμετώπιση γενικών περιπτώσεων παρενόχλησης στα γαλλικά σχολεία. Το πρόγραμμα «rHARE», που θα ξεκινήσει το 2021, είναι ένα σχέδιο για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της παρενόχλησης σε όλα τα γαλλικά σχολεία. Παρεμβαίνει όσο το δυνατόν νωρίτερα, βασιζόμενο σε μια προστατευτική κοινότητα επαγγελματιών και προσωπικού για τους μαθητές. Προωθεί δύο αριθμούς έκτακτης ανάγκης: «3020 και 3018 σε περίπτωση εκφοβισμού στον κυβερνοχώρο. Ένα από τα εμβληματικά μέτρα του προγράμματος είναι ο διορισμός ενός τοπικού υπεύθυνου επικοινωνίας σε κάθε σχολείο: ο διευθυντής, δέκα εκπαιδευμένοι πρεσβευτές μαθητών και 5 άτομα που διαθέτουν πηγές (καθηγητές, ψυχολόγοι, σύμβουλοι, νοσηλεύτες κ.λπ.). Η Μαρτινίκα ήταν ένα από τα πιλοτικά διαμερίσματα, με 15 πιλοτικά σχολεία. F.A.13

Εξάλλου, αν είστε θύμα ή μάρτυρας σεξουαλικής βίας, υπάρχει μια πύλη για την καταγγελία σεξουαλικής και έμφυλης βίας, διαθέσιμη στον ιστότοπο service-public.fr. Οι διαδικασίες περιγράφονται λεπτομερώς σε αυτή τη σελίδα, η οποία εξηγεί ότι «κάθε πρόσωπο, ανήλικο ή ενήλικο, θύμα ή μάρτυρας» μπορεί να καλέσει αυτό το δωμάτιο συνομιλίας της αστυνομίας, με το μεγάλο πλεονέκτημα ότι θα έχετε να κάνετε με άτομα ειδικά εκπαιδευμένα για αυτό το είδος βίας.

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΕΕ

Ελλάδα

Παρόλο που η σεξουαλική παρενόχληση αποτελεί ζήτημα μείζονος σημασίας, σύμφωνα με την ελληνική δήλωση της UNICEF σχετικά με τις δημοσιώς αναφερόμενες περιπτώσεις βίας κατά των παιδιών (2022), φαίνεται ότι υπάρχει μεγάλο κενό στη συλλογή δεδομένων για το θέμα. Η UNICEF (2022) υπογράμμισε την ανάγκη δημιουργίας ενός κεντρικού κόμβου συλλογής πληροφοριών στη χώρα. Μια από τις μεγαλύτερες έρευνες που έχουμε σήμερα στα χέρια μας είναι η επιδημιολογική μελέτη (BECAN) για την κακοποίηση και παραμέληση των παιδιών στην Ελλάδα. Η έρευνα διεξήχθη σε 9 βαλκανικές χώρες από τον Σεπτέμβριο του 2009 έως τον Ιανουάριο του 2013. Αναμφίβολα πολλά από τα δεδομένα θα έχουν αλλάξει από την εφαρμογή της έρευνας, αλλά μας δίνει σημαντικούς δείκτες τάσης. Πρώτον, η κλίμακα της σεξουαλικής επίθεσης με σωματική επαφή ήταν η μόνη κλίμακα στην οποία υπήρξε σημαντική αύξηση παράλληλα με την τάξη, 2,90% εντοπίζεται στα παιδιά του δημοτικού και φτάνει το 16,73% σε περιβάλλοντα επαγγελματικού λυκείου. Ποσοστό 27,2% του συνόλου των συμμετεχόντων (αγόρια και κορίτσια) δήλωσε ότι έχει νιώσει άσχημα που κάποιος μιλάει ή γράφει σεξουαλικά πράγματα γι' αυτούς με σεξουαλικό τρόπο μία ή δύο φορές το χρόνο, από ένα συνολικό δείγμα 5% του μαθητικού πληθυσμού όλης της Ελλάδας (330.508 μαθητές, οι 16.526 είναι κορίτσια (Πετρουλάκη κ.ά., 2013).

Σύμφωνα με τον Martin (2023), πολλοί εκπαιδευτικοί που υπηρετούν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα τις περισσότερες φορές δεν έχουν την κατάλληλη κατάρτιση για να αντιμετωπίσουν θέματα παρενόχλησης στο σχολικό περιβάλλον. Επισημαίνει ότι τα κύρια προβλήματα είναι, πρώτον, ότι πρακτικά οι εκπαιδευτικοί βρίσκονται σε μια νομική γκρίζα ζώνη σχετικά με το θέμα και, δεύτερον, η άγνοια που μεταδίδεται από τους εκπαιδευτικούς στα παιδιά, τα οποία δεν έχουν βασικές γνώσεις σεξουαλικής αγωγής, γεγονός που συχνά τα εκθέτει σε επικίνδυνες καταστάσεις και συμβάλλει στην επικράτηση του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης. Επιπλέον, το βαθιά χριστιανικό υπόβαθρο της χώρας προσθέτει ένα άλλο επίπεδο προκλήσεων. Άρθρα όπως: «Το ελληνικό πρόγραμμα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης διδάσκει τη σεξουαλική ευχαρίστηση των παιδιών και τη ρευστότητα του φύλου» από μια ορθόδοξη εφημερίδα (2021) παρέχουν απόψεις που συνδέουν τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση με τα παιδιά που είναι πιο πιθανό να πέσουν θύματα ψυχολογικής και σωματικής κακοποίησης ή ότι οι αμβλώσεις είναι προϊόν των πολιτικών μείωσης του υπερπληθυσμού.

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΕΕ

Ελλάδα

Μία από τις κύριες πρωτοβουλίες που έχει δημιουργήσει η Ελλάδα είναι το ΕΘΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ (2021-2025) που καταρτίστηκε από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Θα μπορούσαμε να περιγράψουμε τους τέσσερις βασικούς στόχους του σχεδίου ως εξής: 1) πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, 2) ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, 3) ισότιμη συμμετοχή των γυναικών στη λήψη αποφάσεων και στην ηγεσία και 4) ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις τομεακές πολιτικές, (Γενική Γραμματεία Δημογραφίας και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, 2021). Υπάρχει το Κέντρο Διοτίμα που πραγματοποιεί συχνά εκστρατείες ευαισθητοποίησης, το Δίκτυο Δομών για γυναίκες θύματα βίας που διαθέτει τόσο συμβουλευτικές υπηρεσίες όσο και καταφύγια για κακοποιημένες γυναίκες, το Κέντρο Ερευνών για την Ισότητα των Φύλων που προωθεί ενεργά την ισότητα των φύλων. Πράγματι, ο κατάλογος των οργανισμών που βοηθούν είναι μακρύς, ωστόσο, μια διαπίστωση που πρέπει να γίνει είναι ότι η Ελλάδα επικεντρώνεται κυρίως στη διόρθωση του προβλήματος αφού συμβεί και όχι στην πρόληψή του.

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΕΕ

Ιταλία

Στην Ιταλία, όπως και σε πολλές άλλες χώρες, η αντιμετώπιση του ζητήματος της σεξουαλικής παρενόχλησης είναι εξαιρετικά σημαντική για την ευημερία και την ασφάλεια των παιδιών και των εφήβων. Ωστόσο, η απόκτηση ολοκληρωμένων δεδομένων σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση μπορεί να είναι κάπως δύσκολη. Ένας τρόπος για να αποκτήσει κανείς εικόνα για το ζήτημα αυτό είναι μέσω εκθέσεων από οργανισμούς όπως το Ιταλικό Ινστιτούτο Στατιστικής (ISTAT). Αν και οι εκθέσεις αυτές μπορεί να μην επικεντρώνονται αποκλειστικά στη σεξουαλική παρενόχληση, συχνά προσφέρουν πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τις ευρύτερες τάσεις της βίας κατά των παιδιών και των εφήβων, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης (Alonso et al., 2023- Barbara et al.2020).

Επιπλέον, η ακαδημαϊκή έρευνα διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην ενίσχυση της κατανόησης της σεξουαλικής παρενόχλησης στην Ιταλία. Μελέτες που διεξάγονται από πανεπιστήμια ή μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς εμβαθύνουν στην πολυπλοκότητα του ζητήματος εξετάζοντας παράγοντες όπως τα ποσοστά επικράτησης, τα χαρακτηριστικά των δραστών και τις επιπτώσεις στα θύματα. Οι μελέτες αυτές χρησιμοποιούν διάφορες μεθοδολογίες - όπως έρευνες, συνεντεύξεις και μελέτες περιπτώσεων - για την άμεση συλλογή δεδομένων από άτομα. Για παράδειγμα, μια μελέτη που διεξάγεται από το Πανεπιστήμιο της Μπολόνια μπορεί να αναλύσει την έκταση της σεξουαλικής παρενόχλησης μεταξύ παιδιών και εφήβων σχολικής ηλικίας σε διάφορες περιοχές της Ιταλίας. Λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως το φύλο, η ηλικία και το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, οι ερευνητές μπορούν να εντοπίσουν μοτίβα και διαφορές στις εμπειρίες σεξουαλικής παρενόχλησης (Ben et al.2020- Mameli et al.2022- Tosi & Rettaroli, 2022- (Tossani et al., 2022).

Επιπλέον, διεθνείς έρευνες και εκθέσεις, όπως η «Βία κατά των γυναικών: της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα (FRA), παρέχουν χρήσιμα συγκριτικά στοιχεία. Αν και οι έρευνες αυτές επικεντρώνονται κυρίως στη βία κατά των γυναικών, συχνά ρίχνουν φως και στην επικράτηση της σεξουαλικής παρενόχλησης, προσφέροντας έτσι ένα ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο για την κατανόηση της κατάστασης της Ιταλίας.

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΕΕ

Πορτογαλία

Δεδομένα σχετικά με τη συχνότητα της σεξουαλικής παρενόχλησης μεταξύ ομοτίμων, συμπεριλαμβανομένων τυχόν διαθέσιμων ερευνών ή ερευνητικών ευρημάτων

Η συχνότητα εμφάνισης των περιπτώσεων σεξουαλικής βίας ή παρενόχλησης στα πορτογαλικά σχολεία είναι ένα δύσκολο θέμα για να αντιμετωπιστεί, δεδομένης της έλλειψης δημόσιων μελετών που να υποστηρίζουν το θέμα. Παρά την παραδοχή της ύπαρξής του, όπως δήλωσε η Marta Santos Pais, πρώην Ύπατη Εκπρόσωπος των Ηνωμένων Εθνών για τη βία κατά των παιδιών, σε συνέντευξή της στο Rádio Renascença (ραδιοφωνικός σταθμός με ευρύ φάσμα και εθνική εκπροσώπηση στην Πορτογαλία), δεν υπάρχουν γνωστά επίσημα στοιχεία, όπως αναφέρει ο Chagas (2023). Παρά την έλλειψη επίσημων στοιχείων που να υποστηρίζουν τους ισχυρισμούς της, η ερωτώμενη λέει ότι αναγνωρίζει ότι το πρόβλημα υπάρχει και ότι πρέπει να καταπολεμηθεί, όχι μόνο επειδή η χώρα είναι μέρος της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι όταν τα σχολεία έρχονται αντιμέτωπα με περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης μεταξύ συνομηλίκων, και ανάλογα με το βαθμό σοβαρότητας, μπορούν να επιλύσουν τις υποθέσεις μέσω των εσωτερικών ψυχολογικών υπηρεσιών και των γραφείων υποστήριξης μαθητών ή να παραπέμψουν την υπόθεση στην αστυνομία και την Επιτροπή Προστασίας Παιδιών και Νέων. Ωστόσο, ελάχιστες περιπτώσεις εμφανίζονται στη δημόσια σφαίρα των μέσων ενημέρωσης, καθώς σχεδόν όλες προστατεύονται από το δικαίωμα ή το καθήκον της μυστικότητας, γεγονός που εξηγεί την έλλειψη εθνικής μελέτης για το θέμα.

Παράγοντες που συμβάλλουν στην επικράτηση, όπως τα πολιτιστικά πρότυπα, τα εκπαιδευτικά συστήματα και η κοινωνική δυναμική.

Οι κύριοι παράγοντες που εξηγούν την ύπαρξη περιπτώσεων σεξουαλικής παρενόχλησης στα σχολεία σχετίζονται με τα πολιτισμικά ζητήματα της χώρας, αν και τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί μεγάλη πρόοδος στο θέμα αυτό. Η νέα κοινωνική δυναμική μπορεί επίσης να εξηγήσει ορισμένες από τις υπάρχουσες περιπτώσεις, δηλαδή η ανεξέλεγκτη έκθεση των νέων σε όλο και πιο τρυφερές ηλικίες σε ακατάλληλο περιεχόμενο στα κοινωνικά δίκτυα.

Πρωτοβουλίες, πολιτικές ή παρεμβάσεις με στόχο τη μείωση της παρενόχλησης στη χώρα αυτή

Η Υπουργός Δικαιοσύνης της Πορτογαλίας, Catarina Sarmento e Castro, σε συνέντευξή της στο Rádio Renascença στις 25/03/2023, δήλωσε ότι το Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής εκπονεί δύο μελέτες σχετικά με τα σεξουαλικά εγκλήματα. Η μία από τις μελέτες γίνεται σε συνεργασία με τη Eurostat και η άλλη με την Εθνική Επιτροπή για την προώθηση των δικαιωμάτων και την προστασία των παιδιών και των νέων. Ο Υπουργός είπε επίσης ότι η κυβέρνηση αναπτύσσει Εθνική Στρατηγική για την προστασία των θυμάτων εγκλημάτων. Παράλληλα, αναπτύσσεται πρόταση νόμου για τη μεταφορά της ευρωπαϊκής οδηγίας για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης των παιδιών, η οποία αυξάνει την παραγραφή των αδικημάτων αυτών, αν και δεν αφορά μόνο τα σχολεία, όπως αναγνωρίζει η Lusa (2023).

A photograph of a person with dark skin reading an open book. The person is wearing a white long-sleeved shirt and blue jeans. The book is held open with both hands. The background is a soft, out-of-focus library or study area with bookshelves. The word 'ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ' is overlaid in large, bold, blue capital letters across the center of the image.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ακαδημαϊκή και θεσμική βιβλιογραφία

- Ai, X., Yang, J., Lin, Z., & Wan, X. (2021). Mental health and the role of physical activity during the COVID-19 pandemic. *Frontiers in Psychology, 12*, 759987.
- Ball, W. P., Anderson, C., Black, C., Gordon, S., Lackenby, M., Murchie, M., ... & Butler, J. E. (2024). Mental health service use in children at risk of significant harm: A record linkage study of a child protection register. *Social Science & Medicine, 353*, 117057.
- Barr, S., & Javed, S. (2021). What is toxic masculinity and how can it be addressed? *The Independent*. <https://www.independent.co.uk/life-style/benedict-cumberbatch-toxic-masculinity-behaviour-men-b1964096.html>, accessed September 15, 2024.
- Blatchford, P. (1998). *Social life in school: Pupils' experiences of breaktime and recess from 7 to 16*. Falmer Press.
- Budde, J., Witz, C., & Böhm, M. (2022). Sexual boundary violations via digital media among students. *Frontiers in Psychology, 12*, Article 755752. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.755752>
- Chiang, L. F., Kress, H., Sumner, S. A., Gleckel, J., Kawemama, P., & Gordon, R. N. (2016). Violence Against Children Surveys (VACS): towards a global surveillance system. *Injury prevention, 22*(Suppl 1), i17-i22.
- Collet, I. (2016). *L'égalité fille-garçon : une exigence dans la formation des enseignants*. ESF Sciences Humaines.
- David, A. (2020). The role of discourse in social theory: *The work of Michel Foucault*. *Sociology Review, 24–27*. <https://ueaeprints.uea.ac.uk/id/eprint/77443>
- Debarbieux, E., Alessandrin, A., Dagorn, J., & Gaillard, O. (2018). *Les violences sexistes à l'école: Une oppression viriliste*. Observatoire Européen de la Violence à l'École. UNGEI.
- Flecha, A., García, R., & Rudd, R. (2011). Using health literacy in school to overcome inequalities. *European Journal of Education, 46*(2), 209-218.
- Fize, Michel (2003). *Sexisme à l'école: Les élèves face aux préjugés*. Paris: Editions de l'Aube.
- Hadar, L. L., Ergas, O., Alpert, B., & Ariav, T. (2020). Rethinking teacher education in a VUCA world: Student teachers' social-emotional competencies during the COVID-19 crisis. *European Journal of Teacher Education, 43*(4), 573-586.
- Irvine, N. (2021). How to identify and deal with toxic masculinity. *Edgar*. <https://www.edgar.ae/articles/how-to-identify-and-deal-with-toxic-masculinity>
- Madani, S., Tsang, L., & Kamat, D. (2016). Constipation in children: a practical review. *Pediatric annals, 45*(5), e189-e196.
- Malti, T., & Noam, G. G. (2016). Social-emotional development: From theory to practice. *European Journal of Developmental Psychology, 13*(6), 652-665.
- Ministry of Education and Youth. (2019). *Comportements sexistes et violences sexuelles*. <https://www.education.gouv.fr>, accessed September 15, 2024.
- Pellegrini, A. D. (2001). A longitudinal study of heterosexual relationships, aggression, and sexual harassment during the transition from primary school through middle school. *Journal of Applied Developmental Psychology, 22*(2), 119-133.
- Reidy, D., Leone, R., Bogen, K., & Swahn, M. (n.d.). The culture of masculinity and sexual violence: Raising boys to be nonviolent men. In L. Orchowski & A. Berkowitz (Eds.), *Engaging boys and men in sexual assault prevention*. Academic Press.
- Réseau CANOPE (n.d.). Intégrer l'égalité dans les enseignements du premier degré ('Integrating equality into primary school teaching'). Available from [CANOPE](https://www.canope.fr).
- UNESCO. (2019). *Behind the numbers: Ending school violence and bullying*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366483>
- Wikström, M. (2019). Gendered bodies and power dynamics: The relation between toxic masculinity and sexual harassment. *Granite Journal, 3*(2), 28–33.

Έγγραφα νομοθεσίας και πολιτικής

1. Law No. 2016-297 of March 14, 2016: This law, relating to child protection, aims to ensure that children's fundamental needs are met, supporting their physical, emotional, intellectual, and social development while protecting their health, safety, morals, and education, all while respecting their rights. Available from [Légifrance](#).
2. Children Act 1989: *An Act to reform the law relating to children; to provide for local authority services for children in need and others*. Available from UK Legislation.
3. Children Act 2004: *An Act to make provision for the well-being of children and the reform of children's services in the UK*. Available from UK Legislation.
4. Safeguarding Vulnerable Groups Act 2006: *An Act to protect vulnerable groups, including children, from harm by ensuring appropriate vetting and barring of those working with vulnerable groups*. Available from UK Legislation.
5. Education (School Teachers' Appraisal) (England) Regulations 2012: These regulations cover the appraisal arrangements for teachers in schools, including performance management. Available from UK Legislation.
6. Sexual Offences Act 2003: *An Act to make new provision about sexual offences, their prevention, and the protection of victims*. Available from UK Legislation.
7. General Data Protection Regulation (GDPR): *Regulation (EU) 2016/679 on data protection and privacy in the EU and the European Economic Area (EEA)*. Available from [EU GDPR Information](#).
8. Data Protection Act 2018: *UK's implementation of the General Data Protection Regulation (GDPR)*. Available from UK Legislation.
9. Department for Education (DfE) (2018): Working Together to Safeguard Children: A guide to inter-agency working to safeguard and promote the welfare of children. Available from DfE.
10. DfE (2019): *Keeping children safe in education: Statutory guidance for schools and colleges*. Available from DfE.
11. DfE (2015): *What to do if you're worried a child is being abused: Advice for practitioners*. Available from DfE.
12. DfE (2018): *Sharing information: Advice for practitioners providing safeguarding services to children, young people, parents, and carers*. Available from DfE.
13. DfE (2018): *Sexual violence and sexual harassment between children in schools and colleges*. Available from DfE.
14. Herefordshire Safeguarding Children Board: Available from [Herefordshire Safeguarding Children Board](#).

Ακαδημαϊκή και θεσμική βιβλιογραφία

- Bannister Dean. (2019). Sexual harassment and the unheard voices of students. *Educational Journal*, 12(4), 34-39.
- Ginestra, J. (2020). The emotional toll of sexual harassment in schools. *Journal of Mental Health in Education*, 56(2), 78-85.
- Institute for Educational Reform and Advocacy (IDRA). (2018). *Sexual harassment – Safe learning environments for all students*. <https://www.idra.org/safe-schools/sexual-harassment>, accessed September 15, 2024
- Konlan, D., & Dangah, M. (2023). Sexual harassment and its impact on students' academic performance: Insights from the educational system. *Journal of Educational Studies and Research*, 45(3), 150-162.
- Moorhead, K. (2019). The normalisation of verbal violence: How schools fail girls. *Gender & Education Review*, 31(7), 102-108.
- Vega-Gea, E., Ortega-Ruiz, R., & Sánchez, V. (2016). Peer sexual harassment in adolescence: Dimensions of the sexual harassment survey in boys and girls. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 16(1), 47-57. <https://doi.org/10.1016/j.ijchp.2015.08.002>
- Wikström, M. C. (2019). Gendered bodies and power dynamics: The relation between toxic masculinity and sexual harassment. *Granite Journal*, 3(2), 28-33.

Έγγραφα πολιτικής

- Global Education Monitoring Report Team, & United Nations Girls' Education Initiative. (2015). *School-related gender-based violence is preventing the achievement of quality education for all* (17th ed.). UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000234931>, accessed September 15, 2024
- Senedd Commission. (2022). *Everybody's affected: Peer-on-peer sexual harassment among learners*. <https://senedd.wales>, accessed September 15, 2024

Αναφορές

- Senedd Commission. (2021). *'We don't tell our teachers': Experiences of peer-on-peer sexual harassment among secondary school pupils in Wales*. <https://senedd.wales>, accessed September 15, 2024

Κατευθυντήριες οδηγίες

- Part Five: Child-on-child sexual violence and sexual harassment. (n.d.). *Department of Education*. <https://www.gov.uk/government/publications>, accessed September 15, 2024

Ακαδημαϊκή και θεσμική βιβλιογραφία

Adarsh, P., & Sahoo, N. (2023). Social consequences of visual harassment: Impact on peer interactions in schools. *Journal of Educational Psychology, 45*(1), 45-59.

Crowley, R., & Cornell, D. (2020). Visual harassment in schools: Its impact on students' mental health and academic performance. *Journal of School Violence, 19*(2), 153-172.

Debarbieux, E., Alessandrin, A., Dagorn, J., & Gaillard, O. (2018). Les violences sexistes à l'école: Une oppression viriliste. Observatoire Européen de la Violence à l'École. [UNGEI](#).

Fize, M. (2003). *Le Harcèlement à l'école: L'enfant maltraité*. Presses Universitaires de France.

Gámez-Guadix, M., et al. (2022). Peer-on-peer visual harassment among adolescents: An emerging issue. *Journal of Adolescent Research, 37*(4), 556-573.

Henry, A. (2011). *Les pièges de la mixité scolaire*. Éditions de la Découverte.

Núñez, J. L., Martín-Albo, J., & Navarro, J. G. (2021). Psychological impact of visual harassment on self-esteem and participation in school. *Journal of Childhood Education, 34*(3), 221-235.

Pathmendra, P., Silva, D., & Gunasekera, R. (2023). Normalising harmful behaviour: The influence of inappropriate content on schoolchildren's social relationships. *International Journal of Social Research, 27*(4), 123-138.

Zambeta, E. (2019). Challenges for migrant educational integration in different European welfare systems. *Hungarian Educational Research Journal, 9*(3), 379-387.

Αναφορές

French Ministry of Education. (2001). *SIGNA: Sexual violence cases in schools*. Ministry of Education report.

INHOPE. (n.d.). *EU legal landscape regarding child pornography and online safety*. European Union report.

National CSAM Legislation - European Focus. (2022). *Country-by-country overview of visual harassment laws in the EU*. European Union report.

Ιστοσελίδες

- Manly, Stewart & Finaldi. (2021). What is visual sexual abuse? Manly, Stewart & Finaldi. <https://www.manlystewart.com/blog/what-is-visual-sexual-abuse/>, accessed September 15, 2024
- Protection of children from the harmful impacts of pornography. (2021). United Nations Children's Fund (UNICEF). <https://www.unicef.org/>, accessed September 15, 2024

Νομικά έγγραφα

- Directive 2011/93/EU on combating the sexual abuse and sexual exploitation of children and child pornography. (2011 O.J. L 335). European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32011L0093>, accessed September 15, 2024
- Directive (EU) 2018/1808 amending Directive 2010/13/EU on audiovisual media services. (2018 O.J. L 303). European Union. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L1808>, accessed September 15, 2024

Αναφορές

Gender-based violence in and around schools prevents millions of children worldwide from fulfilling their academic potential. (2015). *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)*. <https://www.unesco.org/>, accessed September 15, 2024

Συχνότητα εμφάνισης ανά χώρα ΕΕ

Ακαδημαϊκή και θεσμική βιβλιογραφία

Adarsh, P., & Sahoo, N. (2023). Social consequences of visual harassment: Impact on peer interactions in schools. *Journal of Educational Psychology, 45*(1), 45-59.

Alonso, J., Ben, D., Barbara, P., et al. (2023). Violence against children and adolescents in European contexts. *European Union Agency for Fundamental Rights*.

Barbara, C., Mameli, M., Tosi, F., & Rettaroli, R. (2022). Sexual harassment and educational systems in Italy: An in-depth analysis. *University of Bologna*.

Boissieu, de, A. (2009). Les spécificités genrées dans l'école primaire. *Revue française de pédagogie, 169*, 45-56.

Chagas, T. A. (2023, June 30). Portugal não tem dados sobre abusos sexuais nas escolas. *Rádio Renascença*.

Crowley, R., & Cornell, D. (2020). Visual harassment in schools: Its impact on students' mental health and academic performance. *Journal of School Violence, 19*(2), 153-172.

Debarbieux, E., Alessandrin, A., Dagorn, J., & Gaillard, O. (2018). Les violences sexistes à l'école: Une oppression viriliste. *Observatoire Européen de la Violence à l'École*. UNGEI.

Finkelhor, D., Turner, H., Shattuck, A., & Hamby, S. (2013). Sexual harassment among youth: Prevalence and victimization in the USA. *Journal of Adolescent Health, 52*(4), 235-243.

Fize, M. (2003). *Le Harcèlement à l'école: L'enfant maltraité*. Presses Universitaires de France.

Gámez-Guadix, M., et al. (2022). Peer-on-peer visual harassment among adolescents: An emerging issue. *Journal of Adolescent Research, 37*(4), 556-573.

Henry, A. (2011). *Les pièges de la mixité scolaire*. Éditions de la Découverte.

Martin, C. (2023). Greek education and the challenge of preventing harassment. *Greek Educational Review*.

Núñez, J. L., Martín-Albo, J., & Navarro, J. G. (2021). Psychological impact of visual harassment on self-esteem and participation in school. *Journal of Childhood Education, 34*(3), 221-235.

Pathmendra, P., Silva, D., & Gunasekera, R. (2023). Normalising harmful behaviour: The influence of inappropriate content on schoolchildren's social relationships. *International Journal of Social Research, 27*(4), 123-138.

Zambeta, E. (2019). Challenges for migrant educational integration in different European welfare systems. *Hungarian Educational Research Journal, 9*(3), 379-387.

Συχνότητα εμφάνισης ανά χώρα ΕΕ

Ιστοσελίδες

- Infos Violences Femmes Bordeaux. (n.d.). Violences en milieu scolaire. <https://infos-violences-femmes-bordeaux.fr/autres-violences-sexistes-et-sexuelles/violences-en-milieu-scolaire/>, accessed September 15, 2024
- Question Sexualité. (n.d.). Sexism in society and its impact on children. <https://questionsexualite.fr/lutter-contre-les-violences-et-discriminations/la-violence-dans-la-societe/qu-est-ce-que-le-sexisme-dans-la-societe>, accessed September 15, 2024
- Service Public France. (n.d.). Portail de signalement des violences sexuelles. <https://www.service-public.fr>, accessed September 15, 2024

Νόμοι και Νομικά έγγραφα

- Law N° 2016-297 of March 14th, 2016. *French Legal Framework*.
- Circulaire N° 2018-111 du 12 septembre 2018. *Ministère de l'Éducation nationale*.
- Convention interministérielle pour l'égalité entre les filles et les garçons (2019-2024). *French Ministry of Education*.

Αναφορές και Επίσημα έγγραφα

- Eduscol. (2020). Focus: Prévention des violences sexistes et sexuelles à l'école. *Ministère de l'Éducation nationale et de la Jeunesse*. <https://eduscol.education.fr/2180/focus-prevention-des-violences-sexistes-et-sexuelles-l-ecole>, accessed September 15, 2024
- General Secretariat for Demography and Family Policy and Gender Equality. (2021). National Action Plan for Gender Equality (2021-2025). *Ministry of Labour and Social Affairs*.
- Observatoire européen de la violence à l'école. (2002). Les violences sexistes à l'école, une oppression viriliste. *European School Violence Observatory*.
- Πετρουλάκη, Α., Τσιριγώτη, Α., Ζαροκώστα, Δ., & Νικολαΐδης, Ν. (2013). BECAN study: Abuse and neglect in Greek schools. *Greek National Commission for Child Protection*.
- UNICEF Greece. (2022). *Gaps in data collection on violence against children*. UNICEF Greece.

ΦΥΛΛΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

ΦΥΛΛΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Εισαγωγή στα Φύλλα Δραστηριοτήτων

Ο παρών οδηγός αποσκοπεί τόσο στην ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση στο σχολικό περιβάλλον όσο και στην ενίσχυση της εκπαίδευσης των μαθητών σχετικά με το φαινόμενο. Αυτό το κεφάλαιο περιλαμβάνει δέκα φύλλα δραστηριοτήτων που έχουν σχεδιαστεί για να ενθαρρύνουν τους εκπαιδευτικούς να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον όπου ο σεβασμός των ορίων των άλλων ανθρώπων και η ευγένεια αποτελούν βασικές αξίες. Κατανοώντας ότι η σεξουαλική παρενόχληση είναι ένα δύσκολο και σύνθετο ζήτημα για τα θύματα, αλλά και για τους εκπαιδευτικούς που αναζητούν τρόπους προσέγγισης του θέματος στις σχολικές τάξεις, οι δραστηριότητες που παρουσιάζονται στον οδηγό επικεντρώνονται στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σεξουαλική παρενόχληση μεταξύ ομοτίμων, με μια δόση δημιουργικότητας. Οι δραστηριότητες αυτές ενισχύουν το ενδιαφέρον για μάθηση, καθώς έχουν τη μορφή διαδραστικών παιχνιδιών και προσαρμόζονται σε πολλαπλά μαθησιακά στυλ. Επιπλέον, ενισχύουν την κατανόηση και προωθούν τη συμμετοχή και την ενεργό εμπλοκή των μαθητών.

Περιγράφονται λεπτομερώς τα βήματα για την εφαρμογή των δραστηριοτήτων καθώς και, οι μαθησιακοί στόχοι που μπορούν να επιτευχθούν, τα υλικά που μπορεί να χρειαστούν για την ολοκλήρωση της διαδικασίας και ορισμένοι δείκτες για τη μέτρηση της επιτυχίας της δραστηριότητας. Μέσω των δραστηριοτήτων, οι μαθητές εξερευνούν τις διάφορες πτυχές των ανθρώπινων σχέσεων με ασφάλεια, κατανοούν την αξία του σεβασμού και της ανοιχτής επικοινωνίας, συνειδητοποιούν ποια είναι τα υγιή πρότυπα συναισθηματικής σύνδεσης και μαθαίνουν πώς να αντιμετωπίζουν τη σεξουαλική παρενόχληση, είτε αυτή συμβαίνει στους ίδιους είτε σε άλλους, μέσα από διαδραστικά παιχνίδια που αναπαράγουν καταστάσεις της πραγματικής ζωής.

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 1

Πόσο ισορροπημένη είναι η ισότητα των φύλων για μένα;

Μικρό κουίζ για να βοηθήσει τους μαθητές του δημοτικού σχολείου να καταλάβουν αν οι συμπεριφορές τους υποστηρίζουν την ισότητα των φύλων.
Μια έκδοση για αγόρια που μπορεί να προσαρμοστεί για τις μαθήτριες.

Μαθησιακοί στόχοι

Ενημέρωση των μαθητών ότι μπορεί να αναπαράγουν σεξιστικές συμπεριφορές στην καθημερινή τους ζωή και να μεταφέρουν την ανισότητα των φύλων, ακόμη και ασυνείδητα.

Υλικά που απαιτούνται

Ένα κουίζ 10 ερωτήσεων το οποίο είναι χρωματικά κωδικοποιημένο για αξιολόγηση: μπλε- πορτοκαλί- πράσινο

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 1

Πόσο ισορροπημένη είναι η ισότητα των φύλων για μένα; Για τα αγόρια

1. Διασκεδάζοντας

Έχω προσκληθεί σε ένα πάρτι γενεθλίων, τι πρέπει να φορέσω;

- A. Οποιοδήποτε πουκάμισο, δεν με νοιάζει
- B. Ένα σκούρο μπλε πουκάμισο
- Γ. Ένα ανοιχτό ροζ πουκάμισο που μου αρέσει πολύ

2. Επαγγελματική σταδιοδρομία

Αργότερα στη ζωή, δεν θα με πείραζε να γίνω:

- A. Μαιευτράς
- B. Νοσηλεύτης
- Γ. Οδηγός φορτηγού

3. Περίοδοι

Στο σχολείο της μεγαλύτερης αδελφής σου, αποφάσισαν να εγκαταστήσουν ένα μηχανήμα διανομής σερβιετών (ένα προϊόν που χρησιμοποιούν τα κορίτσια για την περίοδό τους). Το βρίσκεις:

- A. Σοκαριστικό
- B. Χρήσιμο
- Γ. Ενδιαφέρον καθώς θα επιτρέψει στους ανθρώπους να κατανοήσουν καλύτερα τα κορίτσια

4. Η ζωή στο σχολείο

Στο σχολείο, υπάρχουν 3 αγόρια που είναι πάντα δυνατά και επιβάλλουν τον κανόνα τους στους άλλους. Πώς αντιδράς;

- A. Κανένα πρόβλημα, τα αγόρια θα είναι αγόρια
- B. Θα ήταν καλή ιδέα να μετακινήσετε τις θέσεις τους έτσι ώστε να μην αλληλεπιδρούν πλέον
- Γ. Θα πρέπει να αναπτύξουν υπευθυνότητα βοηθώντας τους νεοεισερχόμενους να νιώσουν ενσωματωμένοι στο σχολείο

5. Δραστηριότητες

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς θα διοργανωθεί ένας ποδοσφαιρικός αγώνας μεικτών φύλων. Πώς αντιδράς;

- A. Θα προτιμούσα έναν αγώνα με αγόρια μόνο
- B. Κανένα πρόβλημα, θα έχει πλάκα
- Γ. Μπορεί να βοηθήσει τα αγόρια να είναι πιο ανεκτικά με τα κορίτσια

6. Η ιδιοσυγκρασία σου

Ποιο επίθετο σε περιγράφει καλύτερα;

- A. Ευαίσθητος
- B. Ήρεμος
- Γ. Ενεργητικός
- Δ. Ευερέθιστος

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 1

Πόσο ισορροπημένη είναι η ισότητα των φύλων για μένα; Για τα αγόρια

7. Φιλία

Ποια φράση περιγράφει καλύτερα τη στάση σου;

A. Ο καλύτερός μου φίλος θα έχει πάντα το ίδιο φύλο με μένα

B. Δεν έχει σημασία αν ο καλύτερός μου φίλος είναι αγόρι ή κορίτσι.

8. Προκαταλήψεις

Είναι τα γενέθλια του ξαδέλφου σου και η μαμά σου του αγόρασε μια κουζίνα- παιχνίδι, καθώς του αρέσει να μαγειρεύει με τη γιαγιά του.

A. Ντρέπεσαι επειδή οι κουζίνες-παιχνίδια είναι για τα κορίτσια

B. Είναι καλή ιδέα, θα χαρεί.

Γ. Γιατί δεν του αγοράζει ένα επιτραπέζιο παιχνίδι;

9. Συλλογική εργασία στο σχολείο

Με ποια επιλογή συμφωνείς περισσότερο;

A. Οι ομάδες πρέπει πάντα να αποτελούνται από αγόρια και κορίτσια.

B. Οι άνθρωποι πρέπει να δουλεύουν με όποιον θέλουν

Γ. Αισθάνομαι πιο άνετα να δουλεύω με αγόρια

10. Παιχνίδια στο σχολείο

Ποια δραστηριότητα θα διάλεγες από τις ακόλουθες?

A. Βόλει

B. Χορός

Γ. Ποδόσφαιρο

Αξιολόγηση

- **Πορτοκαλί:** 1A-2B-3B-4B-5B-6A-8Γ-9B-10A
- **Πράσινο :** 1Γ-2A-3Γ-4Γ-5Γ-6B-7B-8B-9A-10B-
- **Μπλε :**1B-2Γ-3A-4A-5A-6Γ-7A-8A-9Γ-10Γ

- Κυρίως πορτοκαλί: η ισότητα των φύλων για σας βρίσκεται σε εξέλιξη
- Κυρίως πράσινο: καλά τα καταφέρατε, τα πράγματα έχουν εξελιχθεί θετικά
- Κυρίως μπλε: πρέπει ακόμη να εργαστείτε για την ισότητα των φύλων για σας

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 2

Το σώμα μου είναι δικό μου σώμα: σεβασμός, ιδιωτικότητα, συναίνεση

Ευαισθητοποίηση σχετικά με τα θέματα του σεβασμού, της οικειότητας και της συναίνεσης.

Γενικός στόχος: πρόληψη της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμάθηση του πώς να λέμε «όχι» σε δυσάρεστες καταστάσεις

Μαθησιακοί Στόχοι

Ειδικός στόχος: Να αναγνωρίζει και να ονομάζει κανείς τα οικεία μέρη του σώματός του.

Σχεδιάστε έναν πίνακα με τέσσερις στήλες: δύο στήλες με την ένδειξη «αγόρια» (μία για τους ευφημισμούς και η άλλη για τους ακριβείς όρους)- δύο στήλες με την ένδειξη «κορίτσια» (μία για τους ευφημισμούς και η άλλη για τους ακριβείς όρους). Ζητήστε από τα παιδιά να ονομάσουν τα οικεία τους μέρη.

Στο τέλος της εργασίας, όλα τα παιδιά θα πρέπει να γνωρίζουν πώς να ονομάζουν τα ενδόμυχα μέρη τους.

Ειδικός στόχος: Να γνωρίζουν ποιος μπορεί να τους αγγίξει- να μάθουν πώς να πλένονται.

Ρωτήστε τα παιδιά ποιος νομίζουν ότι μπορεί να αγγίξει την ευαίσθητη περιοχή τους και κάντε τις απαραίτητες διορθώσεις (μαμά για να βοηθήσει στο πλύσιμο, γιατρός, σύζυγος στο σπίτι του ενήλικα)

Εξηγήστε τον τρόπο πλύσης των οικείων περιοχών για τα κορίτσια και τα αγόρια, ώστε να μπορούν να είναι αυτόνομα.

Είναι απαραίτητο να διδάξετε στα παιδιά ότι το σώμα τους ανήκει σε αυτά και ότι κανείς δεν μπορεί να τα αγγίξει χωρίς την άδειά τους. Η σαφής και άμεση επικοινωνία από μικρή ηλικία με τα παιδιά σχετικά με τη σεξουαλικότητά τους και τα «οικεία μέρη» τους -χρησιμοποιώντας παράλληλα ακριβείς όρους για τον προσδιορισμό των γεννητικών οργάνων και άλλων μερών του σώματος- θα τα βοηθήσει να κατανοήσουν τι δεν επιτρέπεται. Τα παιδιά έχουν το δικαίωμα να αρνηθούν ένα φιλή ή το άγγιγμα, ακόμη και από ένα πρόσωπο που αγαπούν. Τα παιδιά πρέπει να διδαχθούν πώς να λένε «Όχι» αμέσως και σταθερά σε κάθε σωματική επαφή που δεν είναι ο κανόνας, πώς να βγαίνουν από επικίνδυνες καταστάσεις και πώς να ανοίγονται σε έναν έμπιστο ενήλικα. Είναι σημαντικό να τους πούμε ότι πρέπει να επιμένουν μέχρι κάποιος να τους πάρει στα σοβαρά.

Πηγή: <https://www.coe.int/fr/web/children/kiko-and-the-hand>

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 2

Το σώμα μου είναι δικό μου σώμα: σεβασμός, ιδιωτικότητα, συναίνεση

Υλικά που απαιτούνται

Υπολογιστής

Προβολέας βίντεο

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 2

Το σώμα μου είναι δικό μου σώμα: σεβασμός, ιδιωτικότητα, συναίνεση

Ειδικός στόχος: Να ξέρει κανείς πώς να λέει «ΟΧΙ».

Δραματοποίηση της ιστορίας «Ο Κίκο και το χέρι» (ένα εκπαιδευτικό εργαλείο που εκδόθηκε μέσω μιας εκστρατείας του Συμβουλίου του Ευροpe) με την υποστήριξη της προβολής βίντεο.

Σύνδεσμος βίντεο «Ο Κίκο και το χέρι» <https://www.youtube.com/watch?v=3BqSGSmQ-ow>

Σύνδεσμος για το pdf «Ο Κίκο και το χέρι» (αγγλική έκδοση) <https://rm.coe.int/eng-kiko-book/1680a22b15>

“«Ο Κίκο και το χέρι» διδάσκει τον κανόνα “Εδώ δεν αγγίζουμε”, ο οποίος αποτελεί έναν απλό οδηγό που δημιουργήθηκε για να βοηθήσει τους γονείς να εξηγήσουν στα παιδιά τους πού δεν πρέπει να τα αγγίζουν, πώς να αντιδρούν και σε ποιον μπορούν να απευθυνθούν για βοήθεια. Είναι απλό: τα παιδιά δεν πρέπει να αγγίζονται από τους άλλους εκεί που συνήθως καλύπτονται από εσώρουχα. Επίσης, δεν πρέπει να αγγίζουν τους άλλους γύρω από τα ίδια αυτά σημεία. Αυτός ο οδηγός βοηθά επίσης τα παιδιά να κατανοήσουν ότι το σώμα τους τους ανήκει, ότι υπάρχουν καλά και κακά μυστικά και καλοί και κακοί τρόποι να αγγίξει ένα παιδί. Το υλικό αυτό, το οποίο απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας τριών έως επτά ετών, θα βοηθήσει τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς να εξηγήσουν στα παιδιά ότι το σώμα τους ανήκει σε αυτά, ότι υπάρχουν καλά και κακά μυστικά και καλοί και κακοί τρόποι να αγγίξεις ένα παιδί.

Πηγή: <https://www.coe.int/fr/web/children/kiko-and-the-hand>

Ειδικός στόχος: Να γνωρίζει τι πρέπει να κάνει κανείς αν συμβεί κάτι. Αποστιγματισμός της ομιλίας και των ταμπού

Όταν ένας ενήλικας αγγίζει τα ευαίσθητα σημεία (ενός παιδιού), τοποθετεί θλίψη στην καρδιά του, η οποία μεγαλώνει και μεγαλώνει όσο αυτό μεγαλώνει ηλικιακά...

Τα παιδιά μπορεί να ρωτήσουν, πώς μπορείς να απαλλαγείς από αυτή τη θλίψη στην καρδιά σου;

Ο δάσκαλος θα εξηγήσει ότι η θλίψη μπορεί να ανακουφιστεί και ακόμη και να εξαφανιστεί όταν βρεθεί ένα άτομο εμπιστοσύνης για να μιλήσει (γονείς, δάσκαλοι, νοσηλευτές...).

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 2

Το σώμα μου ανήκει σε μένα: σεβασμός, ιδιωτικότητα, συναίνεση

Βήματα

1. Σχεδιάστε έναν πίνακα με τέσσερις στήλες: δύο στήλες με την ένδειξη «αγόρια» (μία για τους ευφημισμούς και η άλλη για τους ακριβείς όρους)- δύο στήλες με την ένδειξη «κορίτσια» (μία για τους ευφημισμούς και η άλλη για τους ακριβείς όρους). Ζητήστε από τα παιδιά να ονομάσουν τα οικεία τους μέρη. Στο τέλος της εργασίας, όλα τα παιδιά θα πρέπει να γνωρίζουν πώς να ονομάζουν τα ενδόμυχα μέρη τους.
2. Ρωτήστε τα παιδιά ποιος νομίζουν ότι μπορεί να αγγίξει την ευαίσθητη περιοχή τους και κάντε τις απαραίτητες διορθώσεις (μαμά για να βοηθήσει στο πλύσιμο, γιατρός, σύζυγος στο σπίτι του ενήλικα). Εξηγήστε πώς πλένονται τα οικεία μέρη για τα κορίτσια και τα αγόρια, ώστε να μπορούν να είναι αυτόνομα.
3. Δραματοποιήστε την ιστορία «Ο Κίκο και το χέρι» (ένα εκπαιδευτικό εργαλείο που εκδόθηκε μέσω μιας καμπάνιας από το Συμβούλιο Eurapel) με την υποστήριξη βιντεοπροβολής. Σύνδεσμος για το βίντεο «Kiko and the hand»: <https://www.youtube.com/watch?v=3BqSGSmQ-ow> Σύνδεσμος για το pdf «Kiko and the hand» (αγγλική έκδοση): <https://rm.coe.int/eng-kiko-book/1680a22b15>
4. Όταν ένας ενήλικας αγγίζει τα ευαίσθητα σημεία (ενός παιδιού), προκαλεί θλίψη στην καρδιά του, η οποία μεγαλώνει και αυξάνεται όσο αυτό μεγαλώνει ηλικιακά... Τα παιδιά μπορεί να ρωτήσουν, πώς μπορείς να απαλλαγείς από αυτή τη θλίψη στην καρδιά σου; Ο δάσκαλος θα εξηγήσει ότι η θλίψη μπορεί να ανακουφιστεί και ακόμη και να εξαφανιστεί όταν βρεθεί ένα πρόσωπο εμπιστοσύνης για να μιλήσει (γονείς, δάσκαλοι, νοσοκόμοι...).

Αξιολόγηση

Ανάλογα με την μεροληψία ενός ερωτηματολογίου

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 3

Το Βάζο με τα Συναισθήματα

Αυτή η δραστηριότητα περιλαμβάνει την εμπλοκή των μαθητών με σύντομα σενάρια για να εκφράσουν τα συναισθήματά τους ως απάντηση σε κάθε κατάσταση. Στόχος είναι να καλλιεργηθεί η επίγνωση των προσωπικών ορίων, ενθαρρύνοντας τους μαθητές να αναγνωρίζουν όχι μόνο τα δικά τους αλλά και τα όρια των συμμαθητών τους. Επιπλέον, η δραστηριότητα αποσκοπεί στην προώθηση της κατανόησης του ποιες συμπεριφορές θεωρούνται κατάλληλες στο πλαίσιο των αλληλεπιδράσεων μεταξύ συνομηθικών.

Μαθησιακοί Στόχοι

- ✓ Προσδιορισμός ορίων
- ✓ Αντιπαράβολή των αποδεκτών και των μη αποδεκτών συμπεριφορών
- ✓ Κριτική στη συμπεριφορά
- ✓ Αναπαραγωγή υγιών συμπεριφορών

Υλικά που απαιτούνται

Ένα βάζο, ή ένα κουτί

Χρωματιστά κομμάτια χαρτιού
με ένα συναίσθημα γραμμένο
πάνω τους

Μικρά σενάρια που πρέπει να
εκτυπωθούν και να κοπούν

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 3

Το Βάζο με τα Συναισθήματα

Βήματα

1. Κόψτε τα σενάρια και βάλτε τα στο βάζο.
2. Χωρίστε τους μαθητές σε μικτές ομάδες
3. Ζητήστε από έναν από τους μαθητές κάθε ομάδας να βγάλει ένα σενάριο.
4. Ζητήστε τους να διαβάσουν το σενάριο ή να τους το διαβάσουν.
5. Ζητήστε τους να τοποθετήσουν μπροστά τους το χρωματιστό χαρτί που αντιπροσωπεύει το συναίσθημά τους
6. Αν οι μαθητές της ίδιας ομάδας έχουν αντικρουόμενα χρώματα, ρωτήστε τους μαθητές γιατί πιστεύουν ότι ο συμμαθητής τους αισθάνεται με τον τρόπο που αισθάνεται
7. Αν οι μαθητές στην ίδια ομάδα έχουν παρόμοια χρώματα, ζητήστε από τους μαθητές να εξηγήσουν τα συναισθήματά τους και ρωτήστε τους συμμαθητές τους στην ομάδα τους αν αισθάνονται το ίδιο ή αν έχουν κάτι να προσθέσουν.

Προτεινόμενα σενάρια

Σενάριο 1: Ένας συμμαθητής σας αποκαλεί με ενοχλητικά ονόματα.	Σενάριο 2: Ένας συμμαθητής σας προσκαλεί να παίξετε μαζί του σαν να είστε αντρόγυνο.
Σενάριο 3: Ένας συμμαθητής σας τραβάει τη φούστα σας προς τα πάνω.	Σενάριο 4: Ένας συμμαθητής σας αγγίζει στο στήθος.
Σενάριο 5: Ένας συμμαθητής σου λέει ότι αν δεν κάνεις κάτι που θέλει, θα πει σε όλους ότι κάνεις κάτι ντροπιαστικό, ακόμα κι αν είναι ψέμα.	Σενάριο 6: Κατά τη διάρκεια της χειροτεχνίας, ένας συμμαθητής σας θέλει να φτιάξετε μαζί ένα βραχιόλι φιλίας.

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 3

Το Βάζο με τα Συναισθήματα

Αξιολόγηση

Προκειμένου να αξιολογήσει αν οι μαθησιακοί στόχοι έχουν επιτευχθεί, ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα συνδυασμό παρατήρησης, συζήτησης και προβληματισμού. Ακολουθεί μια προτεινόμενη διαδικασία αξιολόγησης:

Παρατήρηση κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας:

- Παρατηρήστε πώς οι μαθητές ασχολούνται με τα σενάρια και πώς εκφράζουν τα συναισθήματά τους.
- Σημειώστε αν οι μαθητές επιδεικνύουν κατανόηση των προσωπικών ορίων και των συναισθημάτων μέσα από τα λόγια και τις πράξεις τους κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας.
- Δώστε προσοχή στο πόσο καλά οι μαθητές ακούν ο ένας τον άλλον και αν δείχνουν σεβασμό για τις διαφορετικές οπτικές γωνίες.

Ατομικές σκέψεις:

- Ζητήστε από τους μαθητές να προβληματιστούν ατομικά σχετικά με τη δραστηριότητα, ζητώντας τους να σκεφτούν τι έμαθαν για τα όρια και τις αποδεκτές συμπεριφορές.
- Ενθαρρύνετε τους μαθητές να σκεφτούν αν τα συναισθήματά τους ευθυγραμμίζονται με αυτά των συμμαθητών τους και αν μπόρεσαν να εκφραστούν αποτελεσματικά.

Ανάλυση σεναρίων:

- Συζητήστε κάθε σενάριο ξεχωριστά, διερευνώντας γιατί επιλέχθηκαν συγκεκριμένα συναισθήματα για κάθε κατάσταση.
- Αξιολογήστε αν οι μαθητές μπορούν να αναλύσουν κριτικά τις συμπεριφορές που παρουσιάζονται στα σενάρια και να καθορίσουν αν είναι αποδεκτές ή όχι.

Συμπεριφορά και σχέσεις στην τάξη:

- Κατά τη διάρκεια των επόμενων εβδομάδων, παρατηρήστε τη συμπεριφορά στην τάξη και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των συνομηλίκων.
- Αναζητήστε σημάδια βελτιωμένης επικοινωνίας, αυξημένης ενσυναίσθησης και καλύτερης κατανόησης των προσωπικών ορίων μεταξύ των μαθητών.

Ανατροφοδότηση και επικοινωνία:

Ενθαρρύνετε την ανοιχτή επικοινωνία με τους μαθητές. Ρωτήστε τους πώς αισθάνονται για τη δραστηριότητα, τι έμαθαν και αν αισθάνονται πιο άνετα να εκφράσουν τα όριά τους.

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 4

Η Ασπίδα των Προσωπικών Ορίων

Σε αυτή τη δραστηριότητα, οι μαθητές θα δημιουργήσουν «ασπίδες προσωπικών ορίων» για να κατανοήσουν τα δικά τους προσωπικά όρια και να αναπαραστήσουν οπτικά. Μέσω της ζωγραφικής και της διακόσμησης, θα εκφράσουν στοιχεία που τους κάνουν να αισθάνονται άνετα και ασφαλείς.

Μαθησιακοί Στόχοι

- ✓ Να εξηγούν τα προσωπικά τους όρια στους συνομηλίκους τους
- ✓ Να προτείνουν τρόπους επικοινωνίας των προσωπικών τους ορίων
- ✓ Να δικαιολογήσουν τις επιλογές που έκαναν για να δημιουργήσουν την «Ασπίδα των Προσωπικών Ορίων» τους.

Υλικά που απαιτούνται

Τυπωμένες ασπίδες
(παραδείγματα
μπορούν να βρεθούν [εδώ](#))

Περιοδικά

Μαρκαδόροι

Ψαλίδια ασφαλείας

Αυτοκόλλητα

Κόλλα

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 4

Η Ασπίδα των Προσωπικών Ορίων

Βήματα

- 1.Μοιράστε μια εκτυπωμένη ασπίδα και το υλικό σε κάθε μαθητή.
- 2.Καθοδηγήστε τους μαθητές να δημιουργήσουν τη δική τους «Ασπίδα των Προσωπικών Ορίων» σχεδιάζοντας και διακοσμώντας τη με σύμβολα, εικόνες ή λέξεις που αντιπροσωπεύουν πράγματα που τους κάνουν να αισθάνονται άνετα και ασφαλείς.
- 3.Διευκολύνετε μια συζήτηση στην τάξη σχετικά με τα προσωπικά όρια, ζητώντας από τους μαθητές να μοιραστούν τις ασπίδες τους και εξηγώντας γιατί συμπεριέλαβαν συγκεκριμένα στοιχεία.
- 4.Τονίστε τη σημασία του σεβασμού των ορίων του άλλου και της δημιουργίας ενός ασφαλούς περιβάλλοντος στην τάξη.
- 5.Ενθαρρύνετε τους μαθητές να χρησιμοποιούν αυτή την ασπίδα κάθε φορά που ένας συμμαθητής τους κάνει να αισθάνονται άβολα στο σχολείο.

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 4

Η Ασπίδα των Προσωπικών Ορίων

Αξιολόγηση

Παρατήρηση κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας:

- Αξιολογήστε την ικανότητα των μαθητών να διατυπώνουν με σαφήνεια τα προσωπικά τους όρια κατά τη διάρκεια της συζήτησης στην τάξη.
- Αναζητήστε ενδείξεις ότι οι μαθητές μπορούν να εκφράσουν γιατί ορισμένα στοιχεία στις «ασπίδες των προσωπικών ορίων» τους αντιπροσωπεύουν την άνεση και την ασφάλειά τους.

Αλληλεπίδραση μεταξύ συνομηλίκων:

- Ενθαρρύνετε τους μαθητές να μοιραστούν τις ασπίδες τους με έναν συμμαθητή τους και να εξηγήσουν τη σημασία των επιλεγμένων στοιχείων.
- Αξιολογήστε την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας τους όσον αφορά τη μετάδοση της έννοιας των προσωπικών ορίων στους συμμαθητές τους.

Δραστηριότητα παιχνιδιού ρόλων:

- Οργανώστε ένα σενάριο παιχνιδιού ρόλων όπου οι μαθητές εξασκούνται στην επικοινωνία των προσωπικών τους ορίων χρησιμοποιώντας τις ασπίδες.
- Αξιολογήστε την ικανότητά τους να προτείνουν αποτελεσματικούς και με σεβασμό τρόπους έκφρασης των ορίων τους σε διάφορες καταστάσεις.

Ατομικές παρουσιάσεις:

- Βάλτε κάθε μαθητή να παρουσιάσει την «Ασπίδα των Προσωπικών Ορίων» του στην τάξη, αιτιολογώντας τα σύμβολα, τις εικόνες ή τις λέξεις που επέλεξε.
- Αξιολογήστε τη σαφήνεια και το βάθος της αιτιολόγησής τους, διασφαλίζοντας ότι συνδέουν τις επιλογές τους με συναισθήματα άνεσης και ασφάλειας.

Συζήτηση στην τάξη:

- Ξεκινήστε μια συζήτηση σχετικά με τη σημασία της ατομικότητας στην έκφραση των προσωπικών ορίων.
- Αξιολογήστε την ικανότητα των μαθητών να συμμετέχουν σε μια ουσιαστική συζήτηση, υπερασπιζόμενοι και εξηγώντας τις δημιουργικές τους αποφάσεις.

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 5

Η Γιορτή της Συναίνεσης

Οι μαθητές θα συμμετάσχουν σε μια δραστηριότητα με τίτλο «Γιορτή της συναίνεσης», περνώντας από διάφορους σταθμούς για να εξασκηθούν στο να ζητούν και να δίνουν συναίνεση σε διάφορες καταστάσεις. Συμμετέχοντας σε διαδραστικά παιχνίδια ρόλων, θα κατανοήσουν τη σημασία της τήρησης των προσωπικών ορίων και θα αναγνωρίσουν διάφορους τρόπους έκφρασης και αναγνώρισης του «όχι».

Μαθησιακοί στόχοι

- Να διδαχθούν οι μαθητές την έννοια της συναίνεσης με διασκεδαστικό και ελκυστικό τρόπο.
- Να βοηθηθούν οι μαθητές στο να εξασκηθούν στο να ζητούν και να δίνουν συγκατάθεση σε διάφορα σενάρια.
- Προώθηση μιας κουλτούρας σεβασμού και κατανόησης των προσωπικών ορίων.

Υλικά που απαιτούνται

Πινακίδες σταθμού της γιορτής (π.χ., «Περίπτερο αγκαλιάς», «Περίπτερο “Κόλλα-Πέντε”», «Περίπτερο δανεισμού»)

Αυτοκόλλητα ή σφραγίδες

Κάρτες σεναρίων με ερωτήσεις σχετικές με τη συγκατάθεση

Βραβεία ή πιστοποιητικά συμμετοχής

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 5

Η Γιορτή της Συναίνεσης

Βήματα

1. Εξηγήστε την έννοια της συγκατάθεσης και γιατί είναι σημαντικό να ζητάτε την άδεια και να σέβεστε τα όρια των άλλων.
2. Συζητήστε παραδείγματα για το πότε και πώς να ζητάτε συγκατάθεση.
3. Οργανώστε διάφορους σταθμούς στην τάξη ή στην παιδική χαρά, ο καθένας με μια πινακίδα που να υποδεικνύει τη δραστηριότητα (π.χ. Περίπτερο αγκαλιάς, περίπτερο για «Κόλλα-πέντε», περίπτερο δανεισμού).
4. Ετοιμάστε κάρτες σεναρίων με ερωτήσεις σχετικές με τη συναίνεση για κάθε σταθμό.
5. Χωρίστε τους μαθητές σε μικρές ομάδες και αναθέστε σε κάθε ομάδα έναν αρχικό σταθμό.
6. Σε κάθε σταθμό, οι μαθητές τραβούν μια κάρτα σεναρίου και παίζουν ρόλους ζητώντας και δίνοντας συγκατάθεση. Για παράδειγμα, στο περίπτερο της αγκαλιάς, ένας μαθητής μπορεί να ρωτήσει: «Μπορώ να σε αγκαλιάσω;» και ο άλλος μπορεί να απαντήσει με «Ναι» ή «Όχι».
7. Εάν δοθεί η συγκατάθεση, προχωρούν με την ενέργεια (π.χ. αγκαλιά, high-five). Αν όχι, σέβονται την απάντηση και προχωρούν στο επόμενο σενάριο.
8. Αφού ολοκληρώσουν το σενάριο, οι μαθητές παίρνουν ένα αυτοκόλλητο ή μια σφραγίδα ως ανταμοιβή.
9. Περιτρέψτε τις ομάδες σε όλους τους σταθμούς, ώστε κάθε μαθητής να έχει την ευκαιρία να εξασκηθεί σε διαφορετικά σενάρια.
10. Συγκεντρώστε τους μαθητές για να συζητήσουν τις εμπειρίες τους στη γιορτή.
11. Κάντε ερωτήσεις όπως: Πώς αισθανθήκατε όταν ζητήσατε τη συγκατάθεσή σας; Πώς αισθάνθηκαν να λένε ή να ακούνε «όχι»; Γιατί είναι σημαντικό να σέβεστε το «όχι» κάποιου;
12. Τονίστε τη σημασία του να ζητάτε τη συγκατάθεση σε όλες τις αλληλεπιδράσεις και να σέβεστε τις απαντήσεις.
13. Απονέμετε πιστοποιητικά ή μικρά βραβεία στους μαθητές για τη συμμετοχή τους και την κατανόηση της συναίνεσης.
14. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να μοιραστούν όσα έμαθαν με τις οικογένειές τους.

Αξιολόγηση

- Παρατηρήστε τη συμμετοχή και την εμπλοκή των μαθητών κατά τη διάρκεια της γιορτής.
- Αξιολογήστε την ικανότητά τους να ζητούν και να δίνουν συναίνεση κατάλληλα.
- Επανεξετάστε τις σκέψεις τους για να διασφαλίσετε ότι κατανοούν τη σημασία της συναίνεσης και του σεβασμού των ορίων.

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 6

Ήρωες Ενάντια στην Παρενόχληση

Οι μαθητές γίνονται «Ήρωες ενάντια στην παρενόχληση» σε αυτή τη δραστηριότητα, αποκτώντας την ικανότητα να αναγνωρίζουν τα διάφορα είδη παρενόχλησης και να βελτιώνουν τις δεξιότητές τους για να παρεμβαίνουν με ασφάλεια και να υποστηρίζουν τους συμμαθητές τους. Μέσα από παιχνίδια ρόλων και καθοδηγούμενες συζητήσεις, αναπτύσσουν στρατηγικές για να αντιμετωπίσουν την παρενόχληση και να δημιουργήσουν μια υποστηρικτική ατμόσφαιρα.

Μαθησιακοί στόχοι

- ✓ Βοηθήστε τους μαθητές να αναγνωρίσουν τις διάφορες μορφές παρενόχλησης.
- ✓ Ενισχύστε τους μαθητές να γίνουν «ήρωες» που μπορούν να αντισταθούν στην παρενόχληση και να υποστηρίξουν τους συμμαθητές τους.
- ✓ Ανάπτυξη στρατηγικών για ασφαλή παρέμβαση και αναζήτηση βοήθειας.

Υλικά που απαιτούνται

Κάπες ή μάσκες ηρώων (προαιρετικά, για διασκέδαση)

Κάρτες σεναρίων για τη παρενόχληση

«Οδηγός του ήρωα» με βήματα παρέμβασης και υποστήριξης

Πιστοποιητικά ή κονκάρδες για «Ήρωες ενάντια στην παρενόχληση»

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 6

Ήρωες Ενάντια στην Παρενόχληση

Βήματα

1. Συζητήστε τι είναι η παρενόχληση και δώστε παραδείγματα διαφορετικών μορφών (π.χ. λεκτική, σωματική, διαδικτυακή).
2. Εξηγήστε τη σημασία της αναγνώρισης της παρενόχλησης και της γνώσης του τρόπου αντίδρασης σε αυτήν.
3. Εξηγήστε ότι οι μαθητές θα γίνουν «ήρωες» που θα μάθουν να αντιστέκονται στην παρενόχληση.
4. Παρουσιάστε τον «Οδηγό του ήρωα», ένα φυλλάδιο που περιγράφει τα βήματα για την ασφαλή παρέμβαση και την υποστήριξη των συνομηλίκων (π.χ. πείτε στον παρενοχλητή να σταματήσει, ζητήστε βοήθεια από έναν έμπιστο ενήλικα, υποστηρίξτε το θύμα).
5. Χωρίστε τους μαθητές σε μικρές ομάδες και δώστε σε κάθε ομάδα κάρτες με σενάρια παρενόχλησης που απεικονίζουν διαφορετικές καταστάσεις (π.χ. χαρακτηρισμοί, ανεπιθύμητο άγγιγμα, διαδικτυακός εκφοβισμός).
6. Καθοδηγήστε τις ομάδες να συζητήσουν τα σενάρια και να αποφασίσουν πώς θα αναγνώριζαν την παρενόχληση και ποιες ενέργειες θα έκαναν για να αντιδράσουν ως ήρωες.
7. Περιστρέψτε τις κάρτες με τα σενάρια μεταξύ των ομάδων για να καλύψετε πολλές καταστάσεις.
8. Βάλτε τους μαθητές να παίξουν τα σενάρια σε ρόλους μπροστά στην τάξη, επιδεικνύοντας τον τρόπο αναγνώρισης της παρενόχλησης και τις κατάλληλες ηρωικές αντιδράσεις.
9. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να χρησιμοποιήσουν τα βήματα από τον «Οδηγό του ήρωα» και να εξασκηθούν σε διαφορετικές αντιδράσεις.
10. Συγκεντρώστε τους μαθητές για μια συζήτηση σχετικά με τη δραστηριότητα.
11. Κάντε ερωτήσεις όπως: Πώς αναγνωρίσατε την παρενόχληση; Σε ποιες ενέργειες προβήκατε για να αντιδράσετε ως ήρωας; Γιατί είναι σημαντικό να μιλάτε και να ζητάτε βοήθεια;
12. Τονίστε τη σημασία της υποστήριξης των συνομηλίκων και της αναζήτησης βοήθειας από ενήλικες που εμπιστεύονται.
13. Απονέμετε πιστοποιητικά ή κονκάρδες στους μαθητές που έγιναν «Ήρωες κατά της παρενόχλησης».
14. Ενθαρρύνετε τους μαθητές να μοιραστούν όσα έμαθαν με τις οικογένειές τους και να συνεχίσουν να είναι ήρωες στην καθημερινή τους ζωή.

Αξιολόγηση

- Παρατηρήστε τη συμμετοχή και την εμπλοκή των μαθητών κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης ήρωα και της εξάσκησης σε σενάρια.
- Αξιολογήστε την κατανόησή τους για την παρενόχληση και τις κατάλληλες ηρωικές αντιδράσεις μέσω του παιχνιδιού ρόλων και των συζητήσεών τους.
- Επανεξετάστε τον «Οδηγό του ήρωα» για να βεβαιωθείτε ότι περιλαμβάνει αποτελεσματικές στρατηγικές για την παρέμβαση και την υποστήριξη των συνομηλίκων.

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 7

Κουκλοθέατρο

Ως ομάδα, οι μαθητές θα πρέπει να δημιουργήσουν αρκετές μαριονέτες και των δύο φύλων. Θα πρέπει να συζητήσουν τα θέματα των εσωρούχων και των σωστών ονομασιών των γεννητικών οργάνων σε μια μεγάλη ομάδα με τον εκπαιδευτικό. Μετά από αυτό το στάδιο, θα πρέπει να δημιουργηθεί μια αφήγηση/θέατρο από τους εκπαιδευτικούς, στο οποίο οι μαριονέτες αλληλεπιδρούν με τους μαθητές που παρακολουθούν. Αυτές οι αλληλεπιδράσεις θα πρέπει να παρέχουν ευκαιρίες στους μαθητές να αντιδράσουν και να προβληματιστούν σχετικά με το κατάλληλο ή ακατάλληλο άγγιγμα ορισμένων περιοχών/ζωνών του σώματος άλλων μαθητών. Κατά τη διάρκεια του θεάτρου, θα πρέπει επίσης να υπάρχει χρόνος για τους μαθητές να θέτουν στις μαριονέτες ερωτήσεις σχετικά με τη σεξουαλικότητα και το άγγιγμα από τους συνομηλίκους. Στο τέλος, οι μαθητές θα πρέπει να δημιουργήσουν τρεις διαφορετικού χρώματος αφίσες: με κόκκινο χρώμα, οι μη αποδεκτές συμπεριφορές- με κίτρινο χρώμα, οι συμπεριφορές που μπορεί να ενοχλήσουν ορισμένα παιδιά, ανάλογα με την καταγωγή τους ή τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, για παράδειγμα- και με πράσινο χρώμα, οι συμπεριφορές που είναι αποδεκτές από όλους.

Μαθησιακοί Στόχοι

- Αντιμέτωπιση θεμάτων που σχετίζονται με τη σεξουαλική παρενόχληση παιδιών
- Εμπλέξετε τους μαθητές σε δραστηριότητες που προκαλούν σκέψη με παιχνιδιάρικη διάθεση

Υλικά που απαιτούνται

Υλικά για
μαριονέτες

Στυλό /
μαρκαδόροι

Αφίσες
(κόκκινο, κίτρινο, πράσινο)

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 7

Κουκλοθέατρο

Βήματα

1. Δημιουργήστε τις μαριονέτες
2. Φτιάξτε το θέατρο
3. Δημιουργήστε τις αφίσες
4. Τοποθετήστε τις αφίσες στην τάξη ή σε κάποιο άλλο ορατό σημείο.

Αξιολόγηση

- Η αξιολόγηση θα είναι διαμορφωτική και θα βασίζεται στην παρατήρηση και την εμπλοκή των μαθητών.

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 8

Τα εmojis μου

Τα παιδιά θα πρέπει να δημιουργήσουν διάφορα χάρτινα εmojis σε διαφορετικά χρώματα που εκφράζουν διάφορα συναισθήματα. Στη συνέχεια θα πρέπει να συγκεντρωθούν όλα σε έναν κύκλο και ο δάσκαλος θα πρέπει να πει διάφορες προτάσεις σχετικά με την αποδεκτή και μη αποδεκτή σεξουαλική συμπεριφορά. Με κάθε πρόταση, οι μαθητές θα πρέπει να επιλέξουν ένα emoji για να το σηκώσουν, ανάλογα με το συναίσθημα που τους προκαλεί η πρόταση. Ο δάσκαλος θα πρέπει να κάνει έναν σύντομο προβληματισμό σχετικά με κάθε πρόταση και την αντίδραση των μαθητών.

Παραδείγματα προτάσεων προς χρήση:

- Οι φίλοι μου μπορούν να με αγκαλιάσουν.
- Οι ξένοι μπορούν να με αγκαλιάσουν.
- Οι φίλοι μου μπορούν να μετσιμπήσουν.
- Οι φίλοι μου μπορούν να μου κατεβάσουν το παντελόνι ή τη φούστα.

Μαθησιακοί Στόχοι

- Σκεφτείτε τις συμπεριφορές που πρέπει να γίνονται αποδεκτές και εκείνες που δεν πρέπει να γίνονται ανεκτές
- Εμπλέξτε τους μαθητές σε δραστηριότητες αναστοχασμού με παιγνιώδη τρόπο

Υλικά που απαιτούνται

Χαρτόνια

Μαρκαδόροι

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 8

Τα emojis μου

Βήματα

1. Ξεκινήστε ζητώντας από τους μαθητές να δημιουργήσουν διαφορετικά emojis
2. Τοποθετήστε τους μαθητές σε έναν κύκλο, έτσι ώστε όλοι να αισθάνονται ενσωματωμένοι και να μπορούν να βλέπουν ο ένας τον άλλον.
3. Αρχίστε να λέτε κάθε πρόταση δυνατά, αφού εξηγήσετε στους μαθητές τη δραστηριότητα
4. Ζητήστε από τους μαθητές να κρατήσουν ψηλά το emoji τους
5. Αναστοχαστείτε μαζί με τους μαθητές για κάθε φράση και την αντίδρασή τους.

Αξιολόγηση

- Δάσκαλος: Συμμετοχή των μαθητών στη δραστηριότητα.
- Μαθητές: Κάθε μαθητής θα πρέπει να σηκώσει ένα emoji που αντικατοπτρίζει την αξιολόγησή του για τη δραστηριότητα

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 9

Το Σώμα μου ανήκει σε Εμένα

Αυτή η δραστηριότητα επικεντρώνεται στη διδασκαλία στα παιδιά σχετικά με την αυτονομία του σώματος και τη σημασία της αναγνώρισης του πότε κάτι είναι ακατάλληλο ή άβολο. Τους δίνει τη δυνατότητα να διεκδικήσουν τον έλεγχο του σώματός τους και να ζητήσουν βοήθεια αν χρειαστεί.

Μαθησιακοί Στόχοι

- Κατανόηση της έννοιας της αυτονομίας του σώματος.
- Προσδιορισμός των κατάλληλων και των ακατάλληλων αγγιγμάτων.
- Εκμάθηση στρατηγικών για την αντιμετώπιση δυσάρεστων καταστάσεων.

Υλικά που απαιτούνται

Χαρτί

Μαρκαδόροι /
κηρομπογιές

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 9

Το Σώμα μου ανήκει σε Εμένα

Βήματα

1. Συζήτηση (10 λεπτά): Ξεκινήστε συζητώντας την έννοια της αυτονομίας του σώματος, εξηγώντας ότι κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να αποφασίζει τι θα συμβεί στο σώμα του. Τονίστε ότι κανείς δεν πρέπει να τους αγγίζει με τρόπο που τους κάνει να αισθάνονται άβολα.
2. Δραστηριότητα χάρτη σώματος (15 λεπτά): Δώστε σε κάθε παιδί ένα μεγάλο φύλλο χαρτί και μαρκαδόρους / κηρομπογιές. Ζητήστε τους να εντοπίσουν το σώμα τους ή να σχεδιάσουν ένα περίγραμμα του εαυτού τους στο χαρτί. Ζητήστε τους να εντοπίσουν τα μέρη του σώματός τους που μπορούν και δεν μπορούν να αγγιχθούν. Ενθαρρύνετέ τα να χρησιμοποιήσουν διαφορετικά χρώματα για να διακρίνουν τα δύο. Ενθαρρύνετέ τα να συζητήσουν αν η κατάσταση είναι σωστή ή όχι και τι θα έκαναν οι ίδιοι σε αυτή την περίπτωση. Καθώς εργάζονται, συζητήστε γιατί είναι σημαντικό να κρατάμε ορισμένα μέρη του σώματός μας ιδιωτικά και πώς τα ρούχα συμβάλλουν στην προστασία της ιδιωτικής μας ζωής.
3. Ανακεφαλαίωση των βασικών σημείων της δραστηριότητας, τονίζοντας τη σημασία της σωματικής αυτονομίας και της αναγνώρισης της ακατάλληλης συμπεριφοράς. Υπενθυμίστε στα παιδιά τους ενήλικες που εμπιστεύονται και στους οποίους μπορούν να απευθυνθούν αν ποτέ νιώσουν άβολα ή ανασφαλή.

Αξιολόγηση

Παρατηρήστε τη συμμετοχή και την εμπλοκή των παιδιών κατά τη διάρκεια των συζητήσεων και των δραστηριοτήτων. Επανεξετάστε τους χάρτες σώματος και τις απαντήσεις σε σενάρια για να αξιολογήσετε την κατανόηση της αυτονομίας του σώματος και των κατάλληλων ορίων.

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 10

Ασφαλής Ζώνη

Αυτή η δραστηριότητα έχει ως στόχο να ενισχύσει την έννοια των προσωπικών ορίων και να δώσει στα παιδιά πρακτικές στρατηγικές για να παραμένουν ασφαλή σε διάφορες καταστάσεις. Μέσα από παιχνίδι ρόλων και συζήτηση, θα μάθουν πώς να εντοπίζουν πιθανούς κινδύνους και να διεκδικούν με αυτοπεποίθηση τα όριά τους.

Μαθησιακοί Στόχοι

- ✓ Αναγνώριση των προσωπικών ορίων σε διάφορα πλαίσια.
- ✓ Ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτοπεποίθησης για την επικοινωνία της δυσφορίας ή της άρνησης.
- ✓ Κατανόηση της σημασίας της αναζήτησης βοήθειας από ενήλικες που εμπιστεύονται όταν αισθάνονται ανασφαλείς.

Υλικά που απαιτούνται

Καρέκλες / μαξιλάρια

Κάρτες σεναρίων

Χρονόμετρο

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 10

Ασφαλής Ζώνη

Βήματα

Εισαγωγή (10 λεπτά):

- Εξηγήστε ότι σε αυτή τη δραστηριότητα θα εξερευνήσουν διάφορα σενάρια και θα μάθουν πώς να διεκδικούν τα όριά τους για να παραμένουν ασφαλείς.

Δημιουργία ασφαλών ζωνών (5 λεπτά):

- Τοποθετήστε καρέκλες ή μαξιλάρια σε κύκλο για να δημιουργήσετε μια ασφαλή ζώνη.
- Εξηγήστε ότι η περιοχή αυτή αντιπροσωπεύει έναν ασφαλή χώρο όπου μπορούν να εκφράσουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους χωρίς κριτική.

Παιχνίδι ρόλων με σενάριο (20 λεπτά):

- Ετοιμάστε κάρτες σεναρίων με διάφορες καταστάσεις που μπορεί να αμφισβητούν τα προσωπικά όρια (π.χ. κάποιος να ζητά προσωπικές πληροφορίες στο διαδίκτυο, ένας άγνωστος να προσφέρει γλυκά).
- Χωρίστε τα παιδιά σε μικρές ομάδες και δώστε σε κάθε ομάδα μια κάρτα σεναρίου.
- Καθοδηγήστε τα να παίξουν το σενάριο σε ρόλο, εστιάζοντας στο πώς θα διεκδικούσαν τα όριά τους και πώς θα αντιδρούσαν στην κατάσταση.
- Ενθαρρύνετε τα να χρησιμοποιούν τεχνικές διεκδικητικής επικοινωνίας, όπως να λένε «όχι», να απομακρύνονται ή να ζητούν βοήθεια από έναν έμπιστο ενήλικα.
- Περιστρέψτε τις κάρτες με τα σενάρια μεταξύ των ομάδων μέχρι να έχει η καθεμία την ευκαιρία να αντιμετωπίσει πολλαπλά σενάρια.

Συζήτηση και αναστοχασμός (15 λεπτά):

- Συγκεντρώστε ξανά τις ομάδες και διευκολύνετε μια συζήτηση σχετικά με τις εμπειρίες τους κατά τη διάρκεια των παιχνιδιών ρόλων.
- Κάντε ερωτήσεις όπως: Πώς αισθανθήκατε όταν διεκδικήσατε τα όριά σας στα σενάρια; Ποιες στρατηγικές βρήκατε πιο αποτελεσματικές; Γιατί είναι σημαντικό να ζητάτε βοήθεια από έμπιστους ενήλικες όταν αισθάνεστε ανασφαλείς;

Ενθαρρύνετε τα παιδιά να μοιραστούν τυχόν πρόσθετες σκέψεις ή ερωτήσεις που μπορεί να έχουν σχετικά με την προσωπική ασφάλεια και τα όρια.

Ανακεφαλαίωση (5 λεπτά):

- Συνοψίστε τα βασικά σημεία της δραστηριότητας, τονίζοντας τη σημασία της αναγνώρισης και του σεβασμού των προσωπικών ορίων.
- Υπενθυμίστε στα παιδιά ότι δεν πειράζει να διεκδικήσουν τα όριά τους και να ζητήσουν βοήθεια αν ποτέ νιώσουν άβολα ή ανασφαλή.
- Ενθαρρύνετε τα να συνεχίσουν να εξασκούν τις δεξιότητες διεκδικητικής επικοινωνίας στην καθημερινή τους ζωή.

ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 10

Ασφαλής Ζώνη

Αξιολόγηση

- Παρατηρήστε τη συμμετοχή και την εμπλοκή των παιδιών κατά τη διάρκεια των ασκήσεων παιχνιδιού ρόλων.
- Αξιολογήστε την ικανότητά τους να εντοπίζουν πιθανούς κινδύνους και να διεκδικούν αποτελεσματικά τα όριά τους.
- Ενθαρρύνετε την ανατροφοδότηση και τον αναστοχασμό για να μετρήσετε την κατανόηση των εννοιών της προσωπικής ασφάλειας.

ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Εισαγωγή στις Μελέτες Περίπτωσης

Για να κατανοήσουν οι εκπαιδευτικοί σε βάθος τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να συμβεί η σεξουαλική παρενόχληση και τις σοβαρές συνέπειες για τα θύματα, ο οδηγός περιλαμβάνει πέντε μελέτες περίπτωσης που αναδεικνύουν την πολυπλοκότητα και τις διαφορετικές πτυχές του φαινομένου. Κάθε μελέτη περίπτωσης περιγράφει ένα περιστατικό σεξουαλικής παρενόχλησης που έλαβε χώρα στο σχολικό περιβάλλον, προσφέροντας μια διαυγή εικόνα των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι μαθητές-θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης. Κάθε μελέτη περίπτωσης είναι δομημένη έτσι ώστε να παρέχει μια σαφή περιγραφή του περιστατικού, περιλαμβάνοντας πληροφορίες όπως πότε και πού συνέβη το περιστατικό, ποια είναι τα εμπλεκόμενα μέρη, ποια είναι η ηλικία τους, ποιες συμπεριφορές έλαβαν χώρα που περιλαμβάνονται στην κατηγορία της σεξουαλικής παρενόχλησης εάν υπάρχει μοτίβο επανάληψης της κακοποίησης και πώς το θύμα αντιμετωπίζει την κατάσταση. Μέσα από κάθε μελέτη περίπτωσης παρατηρείται αν υπάρχουν άτομα που υποστηρίζουν τα θύματα και εντοπίζονται κενά στην πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης και στην υποστήριξη των θυμάτων στο εκπαιδευτικό σύστημα. Στο τέλος κάθε περίπτωσης, γίνεται απολογισμός της κατάστασης, όπου αναφέρονται τα διδάγματα που αντλήθηκαν. Κάθε περίπτωση έχει συμβεί και είναι μη αναστρέψιμη, ωστόσο, με την ενδελεχή εξέταση των γεγονότων, αναζητούνται τρόποι για μελλοντικές αλλαγές.

Θα διαπιστώσετε ότι κάθε περίπτωση έχει την ακόλουθη δομή: τίτλος, περιγραφή, πλαίσιο, πρόσωπα-κλειδιά και διδάγματα. Οι περιπτώσεις περιγράφονται και αναλύονται με τη μεγαλύτερη δυνατή αντικειμενικότητα που μπορούν να προσφέρουν οι πηγές πληροφόρησης, καθώς το υλικό περιλαμβάνει συνήθως αποσπάσματα από συνεντεύξεις κάποιων από τα εμπλεκόμενα πρόσωπα ή τρίτων.

Ποια μεταχείριση πρέπει να λαμβάνουν τα θύματα και οι επιτιθέμενοι;

Μαρτινίκα

Με μια ματιά

Η Rebecca είναι εννέα ετών και ο δράστης της μόλις οκτώ. Πηγαίνουν και οι δύο στο ίδιο δημοτικό σχολείο στη Μαρτινίκα. Το πιο πιεστικό ζήτημα στην υπόθεση αυτή είναι η σεξουαλική φύση των επιθέσεων που υπέστη η Rebecca.

ΠΛΑΙΣΙΟ

Η μητέρα της Rebecca συναντάται με τη διευθύντρια, η οποία της προτείνει να επισκεφθεί έναν ψυχολόγο και υπόσχεται να επαγρυπνεί. Ένα μήνα αργότερα, η διευθύντρια την ενημερώνει ότι ένα αγόρι επιτέθηκε ξανά στη Rebecca και άγγιξε το στήθος της. Παρά κάποια μέτρα, η διευθύντρια παραδέχεται ότι δεν μπορεί να εγγυηθεί την ασφάλεια της Rebecca και συμβουλεύει να καταθέσει επίσημη καταγγελία. Η Rebecca επισκέπτεται έναν ψυχολόγο μετά από κλήση της ομάδας ανηλίκων.

Ένα μήνα αργότερα, η διευθύντρια τηλεφωνεί ξανά: το αγόρι επιτέθηκε ξανά στη Rebecca, αυτή τη φορά αγγίζοντας την ευαίσθητη περιοχή της. Βαθιά σοκαρισμένη, η μητέρα της Rebecca επιστρέφει στην αστυνομία και επικοινωνεί με τις τοπικές εκπαιδευτικές αρχές.

ΠΗΓΕΣ

[Article on France-Antilles Newspaper, Date: 27th Sept 2023, Journalist: Ericka Morjon.](#)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Τον Ιανουάριο του 2023, καθώς το κοριτσάκι πηγαίνει στις τουαλέτες την ώρα του μαθήματος, το αγόρι θέλει να μπει μέσα μαζί της. «Ήθελε να κλείσει την πόρτα, εκείνος την έσπρωχνε συνέχεια για να μπει μέσα, πέρασε πολλά λεπτά φωνάζοντας για βοήθεια». Κατάφερε να ξεφύγει και έτρεξε για να σωθεί στην αγκαλιά ενός μέλους του προσωπικού του νηπιαγωγείου, αφηγείται η Virginie, η μητέρα της. Η Rebecca έκλαιγε για το υπόλοιπο της ημέρας. Το σχολείο δεν τηλεφώνησε στη μητέρα της, αλλά αρκέστηκε σε ένα μήνυμα στο ημερολόγιο της Rebecca για να περιγράψει τι είχε συμβεί.

ΒΑΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Rebecca

Διευθύντρια και αρχές

Μητέρα της Rebecca

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΟΚΟΜΙΣΤΗΚΑΝ

- Μην Αγνοείτε την υπόθεση**
Μην υποτιμάτε τη συμπεριφορά του επιτιθέμενου
- Ενεργήστε αμέσως**
Ενεργήστε αμέσως όταν εμφανιστεί η πρώτη καταγγελία

Σεξουαλική παρενόχληση 7χρονης από αγόρια δημοτικού σχολείου στην Κρήτη

Ελλάδα

Με μια ματιά

Πρόκειται για μια υπόθεση που εξιχνιάστηκε σε μια νησιωτική περιοχή της Ελλάδας και συγκεκριμένα στην Κρήτη. Πρόκειται για μια ομάδα αγοριών που παρενοχλούσαν ένα επτάχρονο κορίτσι στις τουαλέτες του σχολείου.

ΠΛΑΙΣΙΟ

Στα άρθρα που ασχολούνται με το θέμα και παρουσιάζουν αποσπάσματα από τη συνέντευξη της μητέρας, τονίζεται σταθερά ότι το περιστατικό αυτό δεν αποτελεί μεμονωμένο περιστατικό για το κορίτσι. Κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, οι συμμαθητές της κλωτσούσαν συχνά την τσάντα της και της έριχναν αποδοκιμαστικά βλέμματα. Η μητέρα της αποκαλύπτει ότι το κορίτσι βίωνε εκρήξεις θυμού, επιάλτες και έχει ξεκινήσει συνεδρίες με παιδοψυχολόγο για να διαχειριστεί τα επακόλουθα του περιστατικού. Νιώθοντας ανασφαλής στο σχολείο, ήταν απρόθυμη να παρακολουθήσει τα μαθήματα, ιδιαίτερα λόγω της επιμονής του εκφοβισμού από μεγαλύτερα παιδιά. Η μητέρα μετέφερε το θέμα στο αστυνομικό τμήμα, όπου εκκρεμούσε άλλη μια υπόθεση για το συγκεκριμένο σχολείο (Cretalive, 2023).

ΠΗΓΕΣ

[Crete: Bullying and sexual harassment in a... 7-year-old girl by primary school pupils - "Let me go, I'm in pain!"](#)

[First grade girl in a school in Crete, harassed in the toilets](#)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Τον Μάρτιο του 2023, στην Κρήτη, στην Ελλάδα, ένα θλιβερό περιστατικό με θύμα ένα επτάχρονο κορίτσι αναφέρθηκε στα τοπικά μέσα ενημέρωσης. Ενώ το κορίτσι χρησιμοποιούσε την τουαλέτα του σχολείου, μια ομάδα τεσσάρων με πέντε αγοριών επιδείκνυε ανάρμοστη συμπεριφορά, με αποτέλεσμα το νεαρό κορίτσι να διαμαρτυρηθεί με δυσφορία (In.Gr, 2023).

ΒΑΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

7χρονο
κορίτσι

11χρονα
αγόρια

μητέρα του
κοριτσιού

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΟΚΟΜΙΣΤΗΚΑΝ

1

Για ορισμένα παιδιά η βία είναι καθημερινό φαινόμενο

Ρίχνεται φως στη δυσάρεστη πραγματικότητα ότι ορισμένα παιδιά υφίστανται την παρενόχληση ως μέρος της καθημερινότητάς τους, επηρεάζοντας σημαντικά διάφορες πτυχές της ζωής τους.

2

Η σχολική παρενόχληση έχει σοβαρές επιπτώσεις στη σωματική και ψυχική υγεία

Η απουσία του κοριτσιού από το σχολείο λόγω φόβου, σε συνδυασμό με τους επιάλτες και τα ξεσπάσματα θυμού, επιβαρύνει τη συνολική του ευεξία, την ακαδημαϊκή του πρόοδο και την κοινωνικοποίησή του.

Ανθεκτικότητα απέναντι στις αντιξοότητες: Το ταξίδι της Diana Gini μέσα από τον σχολικό εκφοβισμό

Ιταλία

Με μια ματιά

Η Diana Gini αντιμετώπισε σοβαρό εκφοβισμό στο γυμνάσιο. Χωρίς καμία υποστήριξη από το προσωπικό, άλλαξε σχολείο, ζήτησε θεραπεία και τώρα ενθαρρύνει τα θύματα να αναζητήσουν βοήθεια.

ΠΛΑΙΣΙΟ

Η Diana Gini έγινε στόχος λόγω της εμφάνισης, των χόμπι της και της οικογενειακής της κατάστασης, ιδίως λόγω της κακομεταχείρισης που αφορούσε την ανάπηρη αδελφή της. Με την πάροδο του χρόνου, ο εκφοβισμός κλιμακώθηκε σε διαδικτυακό εκφοβισμό, αποκλεισμό και εντονότερη κακοποίηση, με αποκορύφωμα την όγδοη τάξη. Αντιμέτωπη περιστατικά όπως το να την κλειδώνουν σε τουαλέτες, να της κλέβουν ή να καταστρέφουν τα πράγματά της και σωματικές απειλές, συμπεριλαμβανομένης μιας με χαρτοκόπτη. Παρά τη σοβαρότητα, η αντίδραση του σχολείου ήταν ανεπαρκής: ένας δάσκαλος απέρριψε τις ανησυχίες της αφού κόπηκε το μπουφάν της. Νιώθοντας ανασφαλής, η οικογένεια της Νταϊάνα τη μετέφερε σε νέο σχολείο και κανόνισε για συμβουλευτική, η οποία ήταν ζωτικής σημασίας για να τη βοηθήσει να ανακάμψει και να ξαναχτίσει την αυτοπεποίθησή της.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η Diana Gini, 14 ετών, αντιμετώπισε σοβαρό εκφοβισμό στο γυμνάσιο, όπως λεκτική και διαδικτυακή κακοποίηση, σωματικές απειλές και παρενόχληση για την εμφάνισή της και την ανάπηρη αδελφή της. Παρά το γεγονός ότι ζήτησε βοήθεια, το σχολείο δεν την υποστήριξε. Με τη βοήθεια της οικογενειάς της, η Νταϊάνα αναζήτησε θεραπεία, άλλαξε σχολείο και άρχισε να ξαναχτίζει την αυτοπεποίθησή της. Τώρα, μοιράζεται την ιστορία της για να ενθαρρύνει άλλα θύματα να αναζητήσουν βοήθεια.

ΒΑΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Diana Gini

Διευθυντής
σχολείου

Συμμαθητές
της Diana

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΟΚΟΜΙΣΤΗΚΑΝ

1

Η σημασία της σχολικής παρέμβασης

Η ιστορία της Diana υπογραμμίζει την ανάγκη τα σχολεία να διαθέτουν σαφείς πολιτικές και συστήματα υποστήριξης για την αντιμετώπιση και την πρόληψη του εκφοβισμού.

2

Οικογενειακή υποστήριξη

Η υποστήριξη της οικογένειας έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ανάρρωση της Diana παρέχοντας συναισθηματική υποστήριξη και βοηθώντας την να αλλάξει σχολείο και να κάνει θεραπεία.

3

Πρόσπιση

Με το να μοιραστεί την ιστορία της, η Diana ενδυναμώνει τα θύματα, ευαισθητοποιεί και υποστηρίζει την αλλαγή.

ΠΗΓΕΣ

INSIEME CONTRO IL BULLISMO: LA STORIA DI DIANA

Κοινοποίηση φωτογραφιών σεξουαλικού περιεχομένου στο διαδικτυό

Πορτογαλία

Με μια ματιά

Ένας μαθητής πίστεψε ένα ψεύτικο προφίλ σε ένα κοινωνικό δίκτυο. Μετά από αρκετές συνομιλίες, μοιράστηκε σεξουαλικά προσανατολισμένες φωτογραφίες της και κατέληξε να αναστατωθεί από τον άγνωστο.

ΠΛΑΙΣΙΟ

Η υπόθεση προκλήθηκε από τη χρήση των κοινωνικών δικτύων από την μαθήτρια χωρίς να λάβει τις απαραίτητες προφυλάξεις. Πίστευε ότι το ψεύτικο προφίλ στο οποίο έστειλε μηνύματα ήταν κάποιου που υπήρχε και ενδιαφερόταν πραγματικά για μια πιο σοβαρή σχέση.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Στη βόρεια Πορτογαλία, μια μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έπεσε θύμα διαδικτυακής κακοποίησης αφού δέχτηκε αίτημα φιλίας από έναν άγνωστο που εμφανιζόταν ως έφηβος. Τα μηνύματά τους έγιναν γρήγορα οικεία και η μαθήτρια πείστηκε να στείλει φωτογραφίες, οι οποίες κλιμακώθηκαν υπό απειλή. Μη μπορώντας να το πει στους γονείς της, η μαθήτρια ζήτησε βοήθεια από το σχολείο, το οποίο στη συνέχεια ενέπλεξε την αστυνομία. Οι αρχές διαπίστωσαν ότι ο άγνωστος είχε βάλει στο στόχαστρο και άλλες έφηβες. Η υπόθεση πήγε στο δικαστήριο, αλλά η έκβαση είναι ακόμη άγνωστη.

ΒΑΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Η μαθήτρια

Το σχολείο

Γονείς και αστυνομία

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΟΚΟΜΙΣΤΗΚΑΝ

1 Η μαθήτρια

Η μαθήτρια πήρε σίγουρα ένα από τα μεγαλύτερα μαθήματα της ζωής της σχετικά με τους κινδύνους της χρήσης του Διαδικτύου και το πόσο εύκολο είναι να δημιουργηθούν και να χρησιμοποιηθούν ψεύτικα προφίλ που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης.

ΠΗΓΕΣ

Interview to the headmaster of the school

Βία σε ραντεβού

Πορτογαλία

Με μια ματιά

Η Micaela και ο Francisco (όχι τα πραγματικά τους ονόματα) έμοιαζαν να έχουν μια τέλεια σχέση, αλλά σημαδεύτηκε από τη βία που άφησε τη Micaela βαθιά τραυματισμένη.

ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο Francisco (15 ετών) φοιτά στο σχολείο Agrupamento de Escolas dos Pombinhos στην 9η τάξη και η Micaela (13 ετών) είναι μαθήτρια στο σχολείο Agrupamento de Escolas do Bairro στην 8η τάξη. Οι δυο τους συναντιούνται συχνά και οι γονείς τους γνωρίζουν για τη σχέση τους. Η κατάσταση εντοπίστηκε στο Agrupamento de Escolas do Bairro μετά τη συνεχή απροσεξία της Micaela στην τάξη, την αυξανόμενη αδιαφορία και τη συνεχή απομόνωση. Οι εκπαιδευτικοί παρουσίασαν την κατάσταση αυτή στην ομάδα υποστήριξης της ενταξιακής εκπαίδευσης και, σε συνδυασμό με την ψυχολογική υπηρεσία, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι επρόκειτο για μια κατάσταση βίας κατά των ραντεβού που επιδειωνόταν μέρα με τη μέρα.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Μετά το σχολείο, οι δυο τους περνούσαν τα απογεύματα μαζί στο σπίτι του Φρανσίσκο, όπου διατηρούσαν στενές σχέσεις. Εκείνη δεν είπε ποτέ όχι. Πίσω στο σπίτι, η Micaela κλειδωνόταν στο δωμάτιό της, κάτι που οι γονείς της δεν έβρισκαν παράξενο, αφού ήταν έφηβη. Στο δωμάτιό της, έκαναν εικονικό σεξ, το οποίο κατέγραψε χωρίς τη συγκατάθεσή της.

Μετά από μία επιθετικότητα, ήθελε να τερματίσει τη σχέση, αλλά εκείνος χρησιμοποίησε τα βίντεο ως εκβιασμό. Σύντομα τα βίντεο κυκλοφόρησαν σε όλο το σχολείο, γεγονός που την ανάγκασε να το πει στους γονείς της. Εκείνοι το είπαν στην αστυνομία και η οικογένεια μετακόμισε.

ΒΑΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Diana Micaela και Francisco

Σχολείο και οικογένεια

Αρχές

ΔΙΑΓΝΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΟΚΟΜΙΣΤΗΚΑΝ

- Μηδενική ανοχή στη βία**
1 Η βία δεν πρέπει ποτέ να γίνεται αποδεκτή σε μια σχέση. Η αναγνώριση αυτού του γεγονότος είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της ασφάλειας και του σεβασμού.
- Ζητήστε βοήθεια έγκαιρα**
2 Τα θύματα θα πρέπει να απευθύνονται για υποστήριξη με τα πρώτα σημάδια κακοποίησης για να αποτρέψουν περαιτέρω βλάβη και να λάβουν την απαραίτητη προστασία.

ΠΗΓΕΣ

Interview to the headmaster of the school

Σύμπραξη Έργου

**Collège Joseph
Lagrosillière**

**UNIVERSITÀ
DI TORINO**

**UNIVERSITA DEGLI
STUDI DI TORINO**

KAINOTOMIA

**KAINOTOMIA & SIA
EE**

**Agrupamento de
Escolas do Barreiro**

OPENEUROPE

**Associacio Programes
Educatius Open Europe**

**Agrupamento de
Escolas de Idães**

**Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

Με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ'ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (ΕΑΕΑ). Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο ΕΑΕΑ δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.
Αριθμός Έργου: 2023-1-FR01-KA220-SCH-000152428

ARTEMIS

preventing sexual harassment &
abuse among primary school students

ΖΩΝΗ ΜΗΔΕΝΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ

Ένας βασικός οδηγός για
εκπαιδευτικούς της
πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απόψεις και οι γνώμες που διατυπώνονται εκφράζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών και δεν αντιπροσωπεύουν κατ'ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA). Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο EACEA δεν μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις εκφραζόμενες απόψεις.

Αριθμός Έργου: 2023-1-FR01-KA220-SCH-000152428